

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om militär disciplin och vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att en ny lag om militär disciplin ska stiftas för att ersätta den gällande militära disciplinlagen.

Propositionen har utarbetats utgående från gällande militära disciplinlag. Syftet med revideringen är att skapa ett konsekvent och tidsenligt regelverk, som till alla delar svarar mot de krav som grundlagen ställer. Också de ändringsbehov som ändringar i annan lagstiftning orsakar har beaktats.

I den föreslagna lagen föreskrivs det om rätten att söka ändring också i de nuvarande disciplinära tillrättavisningarna. Samtidigt avstår man från att skilja mellan disciplinär tillrättavisning och disciplinstraff på så sätt att alla påföljder kallas disciplinstraff. Utegångsförbudet och utgångsstraffet förenas till en och samma påföljdsart, så kallat utgångsförbud. Ett utgångsförbud på högst tre dygn ska inte få verkställas under ett sådant veckoslut, en sådan helg eller någon annan tid som enligt veckoprogrammet ska vara ledig för den som har påförts utgångsförbud. Inga bestämmelser om klagomål ingår i den föreslagna lagen.

I fråga om beslut som har fattats av lägre disciplinära förmän än kommandören för truppförbandet ska det först göras en begäran om avgörande hos kommandören för truppförbandet. I ett beslut som kommandören för truppförbandet har fattat på en begäran om avgörande får ändring enligt förslaget sökas hos domstol. Beslut av kommandören för truppförbandet och högre disciplinära förmän än kommandören överklagas direkt hos domstol. Tidsfristen för att söka ändring är i

samtliga fall sju dagar från delfäendet av beslutet.

De disciplinstraff som påförs i ett disciplinärt förfarande ska med undantag av varning och disciplinbot kunna verkställas trots att ändring har sökts, om inte kommandören för truppförbandet eller domstolen av ett särskilt skäl bestämmer att verkställandet inte får inledas eller fortgå.

Parten eller den disciplinära förmannen kan enligt förslaget ansöka hos domstolen om att ett disciplinärt beslut ska undanröjas eller återbrytas. I förfarandet ska de allmänna bestämmelserna om extraordinärt ändringssökande följas i tillämpliga delar. Ett disciplinbeslut får enligt förslaget inte ändras till nackdel för den bestraffade genom försvarsmaktens egna interna åtgärder.

Åklagarens deltagande i behandlingen av disciplinbesvär ska slopas.

Vissa bestämmelser som gäller säkerhet och ordning föreslås bli flyttade till lagen om försvarsmakten.

Bestämmelser om undantagsförhållanden ingår direkt i lagen i stället för att med stöd av ett bemyndigande utfärdas genom förordning, vilket för närvarande är fallet.

Samtidigt föreslås det att strafflagen, lagen om verkställighet av böter, lagen om militär krishantering, matrikellagen, gränsbevakningslagen och lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning ska ändras.

Lagarna avses träda i kraft samtidigt med den nya förundersökningslagen, den nya tvångsmedelslagen och den nya lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten, dvs. den 1 januari 2014.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	5
2.1 Lagstiftning och praxis.....	5
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet	12
2.3 Bedömning av nuläget	16
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	17
3.1 Målsättning.....	17
3.2 Alternativ	18
3.3 De viktigaste förslagen.....	18
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	19
4.1 Ekonomiska konsekvenser	19
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	19
4.3 Samhälleliga konsekvenser	20
4.4 Konsekvenser med tanke på jämställdheten mellan könen	20
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	20
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	20
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats.....	21
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	22
DETALJMOTIVERING	23
1 LAGFÖRSLAG	23
1.1 Lag om militär disciplin	23
1 kap. Allmänna bestämmelser	23
2 kap. Påföljder.....	23
3 kap. Det disciplinära förfarandets förutsättningar	26
4 kap. En disciplinär förmans befogenheter	26
5 kap. Tvångsmedel	28
6 kap. Förundersökning	33
7 kap. Avslutande av ett disciplinärende.....	38
8 kap. Ändringssökande.....	40
9 kap. Verkställighet	46
10 kap. Allvarliga störningar under normala förhållanden samt undantagsförhållanden	52
11 kap. Registrering av disciplinbeslut.....	54
12 kap. Övervakning av det disciplinära förfarandet	55
13 kap. Bemyndigande att utfärda förordning	57
15 kap. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	57
1.2 Strafflagen.....	58
6 kap. Om bestämmande av straff	58
8 kap. Om preskription.....	58
16 kap. Om brott mot myndigheter	58
1.3 Lagen om verkställighet av böter.....	58
1.4 Lagen om försvarsmakten.....	58

1.5	Lagen om militär krishantering.....	59
1.6	Matrikellagen	59
1.7	Gränsbevakningslagen	59
1.8	Lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning.....	59
2	NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	59
3	IKRAFTTRÄDANDE	59
4	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	59
	LAGFÖRSLAG	62
	Lag om militär disciplin	62
	om ändring av strafflagen.....	82
	om ändring av 1 och 2 § i lagen om verkställighet av böter.....	83
	om ändring av lagen om försvarsmakten.....	84
	om ändring av 28 § i lagen om militär krishantering	85
	om ändring av 4 § i matrikellagen.....	86
	om ändring av 41 § i gränsbevakningslagen	87
	om ändring av 31 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning	88
	BILAGA	89
	PARALLELLTEXT	89
	om ändring av strafflagen.....	89
	om ändring av 1 och 2 § i lagen om verkställighet av böter.....	91
	om ändring av lagen om försvarsmakten.....	92
	om ändring av 28 § i lagen om militär krishantering	94
	om ändring av 4 § i matrikellagen.....	95
	om ändring av 41 § i gränsbevakningslagen	96
	om ändring av 31 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning	97
	BILAGA	98
	FÖRORDNINGSUTKAST	98
	om verkställighetshandlingar, anmälningar och gottgörelse med anknytning till militärdisciplinstraff.....	98

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Till försvarsmaktens uppgifter hör det militära försvaret av Finland, stödande av andra myndigheter och deltagande i internationell militär krishantering (lagen om försvarsmakten 2 §, 551/2007). Nödvändiga förutsättningar för att dessa uppgifter ska kunna genomföras är att försvarsmaktens trupper är disciplinerade och väl motiverade. Av försvarsmakten förväntas effektivitet och prestationsberedskap samt sådan pålitlighet att försvarsmakten i alla förhållanden står under den finska statsledningens kontroll och övervakning.

Frivillig disciplinunderkastelse och förståelse av att detta är nödvändigt är de främsta förutsättningarna och metoderna för att upprätthålla disciplinen. Skapandet av en intern anda och motivation och frivilligt lydande av order försöker man åstadkomma i första hand med positiva metoder. Med tanke på försvarsmaktens verksamhet är detta dock inte tillräckligt. När någon bryter mot order och förbud, måste det finnas nödvändiga och tillräckliga metoder för att så snabbt som möjligt återställa disciplin och ordning. Disciplinären den måste kunna behandlas tillräckligt snabbt, effektivt och rättvist.

Disciplin och god ordning är nödvändiga till följd av kasernlivets karaktär av internat liksom också av de krav som även i allmänhet ska ställas på krigsmännens beteende. Disciplin och ordning är också av betydelse för att både de värnpliktigas och den anställda personalens tjänstgöringssäkerhet ska kunna garanteras. Tjänstgörings- och närvaroskyldigheten för dem som fullgör beväringstjänst och repetitionsövning baserar sig på en uttrycklig bestämmelse om detta i värnpliktslagen (1438/2007). Enligt 57 § i värnpliktslagen ska en värnpliktig tjänstgöra vid den trupp till vilken han förordnats samt iaktta de bestämmelser om militär ordning och tjänstgöring som utfärdats med stöd av bemyndigande i lag, lyda förmannens order samt handla i enlighet med övriga förpliktelser som hör till tjänsten. En värnpliktig som tjänstgör ska befinna sig på den tjänstgöringsplats till vilken han har förordnats, om

militärmyndigheten inte har gett honom tillstånd att avlägsna sig därifrån. Bestämmelser om tjänstgöringsskyldighetens och närvaroskyldighetens närmare innehåll utfärdas genom ett reglemente vilket utfärdas som militärt kommandomål. Med detta avses huvudsakligen det av kommandören för försvarsmakten utfärdade Allmänna tjänstereglementet.

Bestämmelser om uppträdande för dem som tjänstgör i en militär tjänst vid försvarsmakten, dvs. för yrkesmilitärer, finns i 42 § i den nya lagen om försvarsmakten. Enligt bestämmelsen i fråga ska en yrkesmilitär i tjänsten och i sitt privatliv, utöver det som någon annanstans i lag föreskrivs om en tjänstemans uppträdande, uppträda så att han eller hon inte förfar på ett sätt som är ägnat att rubba förtroendet för att de uppgifter som ankommer på försvarsmakten sköts på ett behörigt sätt. Denna skyldighet gällande uppträdande baserade sig tidigare på en allmän bestämmelse i tjänstemannalagen och på förvaltningsföreskrifter som utfärdades inom försvarsmakten samt på Allmänna tjänstereglementet.

Största delen av disciplinärendena är till sin art obetydliga, främst handlingar och försummelser som gäller brott mot försvarsmaktens interna ordningsregler. Av ovan nämnda skäl behövs fortsättningsvis ett särskilt disciplinärt förfarande som lämpar sig för förhållandena vid försvarsmakten, där cheferna har nödvändiga befogenheter som baserar sig på deras ställning. Samtidigt måste det sörjas för att i ett disciplinärt förfarande tryggas den rättsliga ställningen för den som är föremål för förfarandet. Den som är föremål för förfarandet ska också ha tillräckliga rättsmedel till sitt förfogande.

Ett militärdisciplinförfarande anses vara jämförbart med en påskyndad och förenklad straffprocess. Straffprocessen kan anses vara uppdelad i fyra huvudfaser, som är förundersökning, åtalsprövning, rättegång och verkställighet av straff. I ett disciplinärt förfarande kan alla dessa element anses ingå. Ett disciplinärt förfarande kan endast användas i små och klara ärenden. En militärrättegång avlägsnar inte behovet av ett särskilt disci-

plinärt förfarande, inte ens om rättegången påskyndas eller annars omvandlas.

I undantagsförhållanden framhävs behovet av ett disciplinärt förfarande, emedan det är mycket sannolikt att de militära brotten kommer att öka. Ökningen av antalet militära brott förklaras å ena sidan med det att antalet trupper i tjänstgöring ökar och å andra sidan med att trycket inom trupperna ökar under tidens lopp. Vidare torde brotten öka till följd av att kallelserna till övningar och till extra tjänstgöring sannolikt måste sändas med kortare varningstider än normalt och att det är allmännare att ansökningar om befrielse förkastas än under fredstid. Också oklarheten i den allmänna samhälleliga situationen kan bidra till att de militära brotten ökar i antal. Övningarna räcker längre än under normala förhållanden och detta ökar också antalet som gör sig skyldiga till militära brott. Frånvarobrott och tjänstgöringsbrott är sannolikt de allmännaste militära brotten i den fas då trupperna upprättas. Också antalet vakt-tjänstbrott kan antas öka i relation till ökningen av antalet vaktuppgifter.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Lagstiftning

De bestämmelser som gäller militärdisciplinförfarande vid försvarsmakten finns främst i militära disciplinlagen (331/1983) och i militära disciplinförordningen (969/1983) som meddelats med stöd av den. Om militära brott och deras tillämpningsområde föreskrivs i strafflagen (39A/1889) och i statsrådets förordning om tillämpningsområdet för bestämmelserna om straff för militära brott (1153/2000). Centrala lagar är också förundersökningslagen (449/1987, från den 1 januari 2014 805/2011) och tvångsmedelslagen (450/1987, från den 1 januari 2014 806/2011), vilka i tillämpliga delar följs i ett militärdisciplinförfarande.

Militära disciplinlagen och militära disciplinförordningen har stiftats före den nuvarande grundlagen och den reform av de grundläggande rättigheterna som gjordes före den. De förnyelser som gjorts efter att grund-

lagen trädde i kraft har genomförts som partiella revideringar, vilket gör att lagen och förordningen inte längre utgör en enhetlig helhet.

Militära brott behandlas vid domstol i enlighet med militära rättegångslagen (326/1983).

Grundlagen

Enligt 1 § 2 mom. i grundlagen tryggar konstitutionen människovärdets okränkbarhet och den enskilda människans fri- och rättigheter samt främjar rättvisan i samhället. I 2 kapitlet i grundlagen föreskrivs om grundläggande fri- och rättigheter vilka har en central betydelse för individernas rättsställning. Bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna ska beaktas i all verksamhet som det allmänna bedriver.

Enligt den straffrättsliga legalitetsprincipen, om vilken föreskrivs i 8 § i grundlagen, får ingen betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes. För brott får inte dömas till strängare straff än vad som var föreskrivet i lag när gärningen begicks.

Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas genom lag.

Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Det allmännas representanter ska å ena sidan själva avhålla sig från att kränka de grundläggande fri- och rättigheterna och å andra sidan se till att de tillgodoses.

Vid grundlagsreformen år 1995 slopades undantaget i 16 § i regeringsformen, som uttryckligen gällde krigsmän och enligt vilket det som sägs om finska medborgares allmän-

na rättigheter inte hindrar att det genom lag kan föreskrivas om sådana begränsningar som är nödvändiga för dem som är i militär-tjänst också under andra än krigs- eller upp-rorstider. Enligt 23 § i grundlagen kan sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna införas genom lag som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp eller om det råder undantags-förhållanden som hotar nationen och som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp och vilka är förenliga med Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna. I gäl-lande militära disciplinlag finns ett bemyndi-gande att meddela förordning om undantags-förhållanden som gäller krigstid, men inga bestämmelser på lagnivå.

Också i övriga bestämmelser om de grund-läggande fri- och rättigheterna finns det lag-förbehåll, dvs. bestämmelser om att de grundläggande fri- och rättigheterna kan be-gränsas i ett visst syfte eller under vissa för-utsättningar. I bestämmelserna om de grund-läggande fri- och rättigheterna finns också allmänna normeringsförbehåll, enligt vilka om användning av ifrågavarande grundläg-gande fri- och rättighet föreskrivs genom lag.

När bestämmelserna om militärdisciplin-förfarandet förnyas strävar man efter att till alla delar beakta bestämmelserna om grund-läggande fri- och rättigheter och övriga be-stämmelser i grundlagen samt deras inverkan på regleringen.

Översikt över hur militärdisciplinförfaran-det har utvecklats

De bestämmelser som gäller militära brott ingick tidigare i strafflagen för krigsmakten (71/1919). Innan en särskild militär disciplin-lag stiftades ingick de bestämmelser som gäller disciplinärt förfarande i militära disciplinförordningen (435/1972) som meddelades med stöd av 14 § i strafflagen för krigs-makten och trädde i kraft den 1 juni 1972. Genom förordningen organiserades den disciplinära förmännens rätt att genom en disciplinär åtgärd påföra den som gjort sig skyldig till en förbrytelse ett ordningsstraff eller tillrättavisa honom genom en disciplinär tillrättavisning. Enligt förordningen kunde i

ett disciplinärt förfarande behandlas sådana handlingar om vilka det i strafflagen för krigsmakten föreskrivits att de är straffbara och av vilka kan följa ordningsstraff eller bot. I ett disciplinärt förfarande kunde man straffa eller tillrättavisa en person som lydde under strafflagen för krigsmakten, med undantag av militärpräster och militärdomare. Innehavaren av en civil tjänst eller befattning kunde under fredstid straffas eller tillrättavisas i ett disciplinärt förfarande endast när det var frågan om tjänstebrott. Ordningsstraffen var arrest, som kunde påföras i högst 30 dygn, och varning. Lindrigare disciplinära tillrättavisningar var anmärkning, extra tjänstgöring, som kunde påföras högst åtta gånger, och utgångsförbud, som kunde på-föras i högst fyra veckor.

Den som blivit föremål för en disciplinär påföljd hade som rättsmedel till sitt förfö-gande ett förfarande med begäran om granskning, enligt vilket den som hade på-förts ett ordningsstraff i ett disciplinärt förfä-rande hade rätt att överlämna beslutet till en högre disciplinär förman för granskning. I fråga om en tillrättavisning var ett förfarande med begäran om granskning inte möjligt utan rättsmedlet var klagomål.

En särskild militär disciplinlag trädde i kraft den 1 januari 1984. Totalrevideringen innebar att bestämmelserna om militära brott inbegreps i kapitel 45 i strafflagen i stället för i strafflagen för krigsmakten, att bestämmel-serna om militärdisciplinförfarandet fördes över från förordningen till militära disciplin-lagen och att militärrättegångsförfarandet i fredstid flyttades över från de särskilda krigsdomstolarna till de allmänna domstolar-na. Disciplinstraffen var arrest, disciplinär bot och varning samt de disciplinära tillrätta-visningarna utgångsförbud, extra tjänstgö-ring och anmärkning. Det maximala antalet disciplinära påföljder som kunde förordnas i ett disciplinärt förfarande minskades och de disciplinära förmännens befogenheter be-gränsades. I ett beslut som fattats i ett disci-plinärt förfarande fick ändring inte sökas ge-nom besvär. Den som hade påförts ett disci-plinstraff hade rätt att i form av ett ändrings-sökande lämna över ärendet till en högre disci-plinär förman för granskning.

Vid ingången av år 1989 trädde en ändring (1259/1988) i kraft, enligt vilken beslut om arrestering i ett militärbrottmål fattades endast av domstol. I samma sammanhang kompletterades lagen med vissa bestämmelser som gällde förundersökning. Följande år 1990 blev det möjligt att besvara sig över ett disciplinstraff hos domstolen (374/1990). I samband med detta föreskrevs att åklagaren kan besluta väcka åtal under en disciplinbesvärsprocess, varvid behandlingen av ärendet som ett disciplinärende upphör och det överförs till behandling som ett åtalsärende. År 1991 fogades utgångsstraffet till utbudet av påföljder (652/1991). Från ingången av år 1998 har till arrest kunnat dömas endast i domstol, inte längre i ett disciplinärt förfarande (991/1997). Åklagarens uppgifter i militärrättegångsärenden överfördes från försvarsmaktens tjänstemän, militärjuristerna, till de allmänna åklagarna år 2001 (1117/2000). I samband med detta ändrades lagen så att en åklagare på eget initiativ på samma sätt som en disciplinär förman kan förordna om att en förundersökning ska utföras i ett militärrättegångsärende. Dessutom kan åklagaren på eget initiativ till åtalsprövning ta upp ett ärende om vilket han eller hon har förordnat om förundersökning.

Militära disciplinlagen, 45 kapitlet i strafflagen och militära disciplinförordningen

Enligt 1 § i gällande militära disciplinlag kan för brott som avses i 2 § militära rättegångslagen den som lyder under 45 kap. strafflagen i rättegång ådömas disciplinstraff eller i disciplinärt förfarande såsom disciplinär påföljd påföras disciplinstraff eller disciplinär tillrättavisning på det sätt som bestäms i militära disciplinlagen.

Med en person som lyder under 45 kap. i strafflagen avses enligt 45 kap. 27 § i strafflagen

1) den som tjänstgör inom försvarsmakten i militär tjänst samt den som inom försvarsmakten har utnämnts till tjänsteman i tjänsteförhållande för viss tid för att tjänstgöra i militära uppgifter,

2) den som fullgör sin värnplikt i vapentjänst eller vapenfri tjänst eller den som är i sådan tjänstgöring som avses i 79 § i värn-

pliktslagen och den som fullgör tjänstgöring enligt lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995),

2 a) den som tjänstgör i försvarsmaktens frivilliga övningar enligt 18 § i lagen om frivilligt försvar (556/2007) och en i 21 § i den nämnda lagen avsedd utbildare och ledare för skolskjutningarna, samt

3) en elev som vid försvarsmakten utbildas för militär tjänst.

Bestämmelserna om krigsmän tillämpas även på dem som tjänstgör i militära uppgifter inom gränsbevakningsväsendet samt på dem som deltar i sådan krishanteringsutbildning, i sådana övningar och i sådan krishanteringstjänstgöring som avses i lagen om militär krishantering (211/2006) enligt vad som särskilt bestäms i lag.

Bestämmelserna i 45 kap. i strafflagen tillämpas dessutom på frivilliga som deltar i försvarsmaktens handräckningsuppgifter enligt 23 § i lagen om frivilligt försvar så som det föreskrivs särskilt i den nämnda lagen.

I 45 kap. i strafflagen finns bestämmelser som gäller krigstid, vilka enligt kapitlets 28 § tillämpas när ett sådant försvarstillstånd som avses i lagen om försvarstillstånd (1083/1991) är i kraft. Under ett försvarstillstånd utvidgas tillämpningsområdet för kapitlet så att det täcker bl.a. dem som tjänstgör i civila tjänster vid försvarsmakten. I 29 § i samma kapitel finns ett bemyndigande att utfärda förordning gällande tillämpningsbegränsningar samt tillämpningsbegränsningar som gäller krigsfångar.

I statsrådets förordning om tillämpningsområdet för bestämmelserna om straff för militära brott föreskrivs om när de militära straffbestämmelserna tillämpas på en värnpliktig eller en person som tjänstgör med stöd av lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor liksom också när de militära straffbestämmelserna tillämpas på en annan person som avses i 45 kap. 27 § i strafflagen. I samma förordning föreskrivs också om vilka militära straffbestämmelser som tillämpas på dem som tjänstgör inom en fredsbevarande organisation och på dem som deltar i utbildning för tjänstgöring i en sådan organisation, om de inte har fullgjort värnplikt eller frivillig militärtjänstgöring för kvinnor. Vidare föreskrivs i förordningen att de militära straff-

bestämmelserna i 45 kap. i strafflagen inte tillämpas på dem som tjänstgör som fältbiskop, fältprost eller militärpastor.

Om militära brott föreskrivs i 45 kap. i strafflagen och sådana är olika tjänstgöringsbrott, vaktjänstbrott, frånvarobrott, lydnadsbrott, dvs. olika handlingar som gäller motstånd mot förmän och tredska, förmansbrott, dvs. handlingar som gäller missbruk av förmansställning, olämpligt uppträdande av krigsman, olovlig politisk verksamhet samt brott under krigstid.

Militära rättegångsärenden är enligt 2 § 1 mom. i militära rättegångslagen de mål som gäller militära brott. Såsom militärt rättegångsärende handläggs enligt 2 mom. även mål mot krigsman för en gärning för vilken straff bestäms i 21 kap. 1–3 eller 5–14 §, 25 kap. 7 eller 8 §, 28, 31–33 eller 35 kap., 36 kap. 1–3 §, 37 kap. 8–10 §, 38 kap. 1–8 § eller 40 kap. 1–3, 5 eller 6 §. En förutsättning är att gärningen har riktat sig mot försvarsmakten eller mot någon annan krigsman. Såsom militärt rättegångsärende handläggs också åtal för en gärning för vilken straff bestäms i 118 § i värnpliktslagen.

Under krigstid handläggs såsom militärt rättegångsärende enligt 2 § 3 mom. i militära rättegångslagen dessutom åtal för en gärning som avses i 1 och 2 mom. mot en person som nämns i 45 kap. 28 § 2 eller 3 mom. strafflagen, om gärningen riktat sig mot en annan person som lyder under de militära straffbestämmelserna, mot försvarsmakten eller mot en inrättning som avses i nämnda moment. Med detta avses bl.a. försvarsmaktens civila personal och andra personer som under krigstid lyder under militär ledning.

I militära disciplinlagen föreskrivs utöver det som beskrivs ovan bl.a. om förutsättningar för disciplinärt förfarande, disciplinär förmäns befogenhet, tvångsmedel, handläggning av disciplinära ärenden, disciplinbesvär och tillsynen över det disciplinära förfarandet, verkställighet och undantagsstadganden för krigstid. Disciplinstraff är varning, utgångsstraff, disciplinbot och arrest. Disciplinära tillrättavisningar är anmärkning, extratjänst och utgångsförbud.

I fråga om tvångsmedel finns det i 4 kap. i militära disciplinlagen specialbestämmelser och utöver dem tillämpas ”bestämmelserna i

allmän lag” med vilka avses främst tvångsmedelslagen. Likaså har om förundersökning i 28 § 1 mom. föreskrivits att ”vid undersökningen skall i tillämpliga delar iaktas vad som särskilt stadgas om förundersökning i brottmål”.

I militära disciplinförordningen finns bestämmelser som kompletterar militära disciplinlagen och som främst gäller förundersökning, befogenhet, avgörande av ett disciplinärt ärende, registrering av disciplinstraff och disciplinär tillrättavisning, disciplinbesvär förfarandet, verkställighet, tillsyn över det disciplinära förfarandet och klagomål.

Disciplinbestämmelser i övrig lagstiftning

Disciplinbestämmelser finns i flera lagar. Det disciplinära förfarandet inriktas klart på en eller flera bestämda grupper. Flera läroinrättningar har till sitt förfogande ett eget disciplinärt system såsom Brottsåtgärdsområdets utbildningscentral (lagen om Brottsåtgärdsområdets utbildningscentral 1316/2006), Räddningsinstitutet (lagen om Räddningsinstitutet 607/2006), yrkeshögskolorna (Yrkeshögskolelagen 351/2003), gymnasierna (gymnasielagen 629/1998) och grundskolorna (lagen om grundläggande utbildning 628/1998). De bestämmelser som gäller disciplinen i gymnasier och grundskolor har ändrats år 2003.

Värt att lägga märke till i de ovan nämnda lagarna är att i fråga om disciplinstraff finns det i allmänhet rätt att söka ändring hos förvaltningsdomstolen. Ändringssökandet föregås i allmänhet av ett förfarande med rättelseyrkande. Det militära disciplinförfarandet anses dock på det sätt som beskrivs ovan till sin art vara ett slags påskyndad straffprocess.

I 10 kap. i civiltjänstlagen (1446/2007) föreskrivs om tjänstgöringsförseelser och disciplin i civiltjänstgöring. En civiltjänstgörare som försummar sina skyldigheter i samband med fullgörandet av tjänsteuppgifter eller annars handlar i strid med sina tjänsteplikter kan påföras disciplinstraff enligt vad som bestäms i lagen i fråga. Den ansvariga personen på civiltjänstgöringsplatsen ska, efter att ha fått kännedom om en tjänstgöringsförseelse, göra en skriftlig anmälan om tjänstgöringsförseelsen till civiltjänstcentra-

len, om inte saken på grund av att den är obetydlig kan lämnas därhän eller åtgärdas genom en muntlig anmärkning.

En civiltjänstgörare som har gjort sig skyldig till en tjänstgöringsförseelse kan som disciplinstraff tilldelas skriftlig varning, åläggas arbete utöver den ordinarie arbetstiden, fräntas dagpenningen eller fräntas rätten till personlig permission.

En civiltjänstgörare som har påförts disciplinstraff får söka ändring i beslutet om straff genom besvär hos den förvaltningsdomstol inom vars domkrets civiltjänstcentralen är belägen. Ett disciplinstraff får inte verkställas förrän beslutet har vunnit laga kraft. Om besvär över beslutet har anförts hos förvaltningsdomstolen, får straffet dock verkställas efter att förvaltningsdomstolen har meddelat sitt beslut med anledning av besvären. Ett disciplinstraff kan dock verkställas omedelbart efter det att civiltjänstcentralen gett sitt beslut, om verkställighet av disciplinstraffet inte annars är möjlig under civiltjänstgörarens återstående tjänstgöringstid.

I 15 kap. i fängelselagen (767/2005) finns bestämmelser om disciplinen i ett fängelse. En fange kan enligt 15 kap. 3 § påföras disciplinstraff om fangen gör sig skyldig till en ordningsförseelse. Ordningsförseelser är att i ett fängelse eller annars under uppsikt av en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten göra sig skyldig till ett brott som inte kan förutses medföra strängare straff än böter, utan tillstånd avlägsna sig från en öppen anstalt eller hälsovårdsanstalt, bryta mot bestämmelserna i fängelselagen eller bestämmelser som med stöd av lagen utfärdats genom förordning av statsrådet eller mot föreskrifter som preciserar dessa och som meddelats av Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet, bryta mot fängelsets i 1 § i fängelselagen avsedda ordningsstadga förutsatt att ordningsstadgan uttryckligen anger att förseelsen kan leda till disciplinstraff, bryta mot de villkor som ställts för tillstånd eller placering som avses i 8 kap. 6 eller 9 § eller för permission som avses i 14 kap., och underlåta att följa en uppmaning eller befallning som en tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten har gett inom ramen för sin behörighet i syfte att upprätthålla ordningen eller säkerheten i fängelset.

Disciplinstraff får inte påföras för brott som fängelsedirektören anmält till polisen. Om en tillrättavisning inte anses vara en tillräcklig påföljd, kan fangen enligt 15 kap. 4 § i fängelselagen disciplinärt bestraffas med varning, begränsning av deltagande i fritidsverksamhet, användning av pengar eller andra betalningsmedel eller innehav av egendom för högst 30 dygn (förlust av rättigheter), eller placering i enrum för högst 14 dygn (straff i enrum).

Förlusten av rättigheter får inte hindra fangen att upprätthålla kontakter utom fängelset. Fängelsedirektören beslutar om disciplinstraff. Rättelseyrkande i ett beslut som gäller disciplinstraff får enligt 20 kap. i fängelselagen anföras hos direktören för ett regionfängelse och ändring i ett beslut av direktören för ett regionfängelse får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Framställande av rättelseyrkande eller anförande av besvär avbryter inte verkställigheten av beslut, om inte den direktör för regionfängelset som behandlar rättelseyrkandet eller den förvaltningsdomstol som behandlar besvären beslutar något annat.

Praxis

Det har konstaterats att det militära disciplinförfarandet i huvudsak fungerar och inga behov av ändringar gäller dess centrala basprinciper. Det disciplinära förfarandet har fortfarande både i normala förhållanden och i undantagsförhållanden en central betydelse med tanke på upprätthållandet av den disciplin och ordning som behövs för att det ska kunna säkerställas att försvarsmaktens uppgifter fullgörs effektivt och tillförlitligt.

Förundersökning

Vid försvarsmaktens truppförband och krishanteringsstyrkor utförs årligen i genomsnitt totalt cirka 5 000 förundersökningar gällande militära brott. Största delen av de fall som undersökts med truppförbandens egna åtgärder avslutas med ett avgörande av den disciplinära förmannen. En del av de fall som truppförbanden undersöker, främst längre frånvaro utan lov och rymning, sänds genom

ett beslut av kommandören för truppförbandet sedan förundersökningen blivit klar till åklagaren för åtalsprövning. Under förundersökningen idkas i andra än obetydliga fall det åklagarsamarbete som förundersökningslagen förutsätter.

I genomsnitt räcker förundersökningen i enkla basfall, t.ex. vid olovlig frånvaro som medgetts, med vilken inte sammanhänger andra militära brott, 1—2 dagar från det misstanke om brott uppkommit till dess förundersökningen är klar. I sådana fall där det är nödvändigt att vidta mera omfattande undersökningsåtgärder, räcker förundersökningen i genomsnitt cirka sju dagar. Vid utbildandet av dem som utför förundersökning har förundersökningsprinciper enligt förundersökningslagen framhävts, inklusive snabbhetsprincipen. Orsaker till att en förundersökning har blivit fördröjd har enligt en utredning som huvudstaben utförde år 2007 i praktiken varit t.ex. den tid som krävs för att reda ut skadans omfattning i synnerhet när det är fråga om trafikolyckor, att de som utfört undersökningen, parter och vittnen har insjuknat, varit på semester, läger, krigsövningar, att undersökningen har varit omfattande, andra arbetsuppgifter, brådska, personalsituationen vid enheterna, behovet av tilläggsutredningar som den misstänktes rättsskydd kräver och behovet att föra över ärendet till en högre disciplinär förman.

Vid truppförbanden utförs förundersökningen av yrkesmilitärer som fått utbildning för uppgiften och tjänstgör i en militär tjänst. Beväringar eller reservister kan inte användas för att utföra förundersökning, eftersom de inte agerar under tjänsteansvar. Undersökningsledare är en disciplinär förman eller en militärmyndighet som denna har förordnat till undersökningsledare och som har rätt att verkställa gripande. De som utför en förundersökning kan i problemsituationer som anknyter till utförandet av undersökningen stöda sig på truppförbandets rättsofficerare eller försvarsmaktens militärjurister.

I den studiehelhet i förvaltning som ingår i officersutbildningen utbildas de disciplinära förmännen i innehållet i förundersökning och disciplinärt förfarande. Huvudstaben ordnar för dem som utför förundersökning och för disciplinära förmän årligen en tvådagars

fortbildningskurs. Dessutom ordnas fortbildning försvarsgrensvis och truppförbandsvis och den ges av försvarsgrenarnas militärjurister och truppförbandens rättsofficerare. För rättsofficerarna ordnas årligen en tvådagars utbildningskurs som är riksomfattande.

En förundersökning kan också överföras till huvudstabens undersökningsavdelning eller till polisen. Om grova brott, som kräver ett omfattande utredningsarbete eller sakkunskap, ska undersökas, överförs förundersökningen till huvudstabens undersökningsavdelning. En överföring är också nödvändig alltid då det misstänks att förtroendet för att en förundersökning som utförs vid ett truppförband är opartisk kan äventyras. I allmänhet överförs förundersökningen till undersökningsavdelningen, om part är någon som hör till personalen och ärendet inte är enkelt och klart.

Om en undersökning har överförts till undersökningsavdelningen, beslutar den också om att undersökningen eventuellt ska utföras i samverkan med polisen eller att undersökningen helt ska överföras på polisen. När ärendets art det kräver ska förundersökningen göras i samverkan med polisen eller om undersökningens opartiskhet eller brottets allvar det förutsätter, ska undersökningen helt överföras på polisen. Kravet på en opartisk undersökning har i försvarsmaktens anvisningar ansetts förutsätta att ett ärende överförs på polisen åtminstone i följande fall:

- ärendet är till sin art eller sin samhälleliga betydelse sådant att undersökningen måste utföras på åtgärd av en utomstående myndighet för att oavhängighet ska kunna säkerställas eller framhållas,

- det är fråga om ett grovt brott mot liv eller hälsa, t.ex. grovt dödsvållande eller grov misshandel,

- undersökningen gäller ett annat dödsfall eller en allvarlig skada, eller

- brottet ska inte undersökas som ett militärt brott enligt 2 § i militära rättegångslagen (t.ex. ratt-, vattentrafik- och lufttrafikfylleri och narkotikabrott).

De undersökningskommissioner som nämns i militära disciplinlagen har i praktiken inte tillsatts under de senaste åren. Som begrepp har undersökningskommissionen någon gång orsakat sammanblandning med

t.ex. de undersökningskommissioner som ska tillsättas i olycksfall och till vilkas uppgifter inte hör att utföra förundersökning.

Den möjlighet till en summarisk förundersökning som lagen ger har i praktiken inte heller just alls använts, utan i regel har förundersökning också i fråga om mindre brott utförts i enlighet med de bestämmelser i förundersökningslagen som gäller normal förundersökning. I försvarsmaktens interna anvisningar har sedan början av 2000-talet getts anvisningar om att användningen av summarisk förundersökning ska undvikas. Bakgrunden till anvisningen har varit behovet att framhålla parternas rättsskydd. Men som ett problem har det också upplevts att man i början av en förundersökning inte alltid har klart för sig om saken slutligen kommer att behandlas i ett disciplinärt förfarande eller i domstol, vilket gör att det också ur process-ekonomisk synvinkel har ansetts onödigt att inleda en summarisk förundersökning i situationer där man kanske ändå senare måste övergå till normalt förundersökningsförfarande.

Vid övningar har det konstaterats att förundersökningen av militära brott i undantagsförhållanden utförs på samma sätt som under normala förhållanden. Ett och samma förfarande underlättar t.ex. de disciplinära förverkens arbete.

Tvångsmedel

I samband med den förundersökning som ska utföras vid försvarsmakten används synnerligen litet straffprocessuella tvångsmedel. Främst är det frågan om att beslagta hjälpmedel vid brott och att kortvarigt gripa den krigsman som misstänks för ett brott. Det att befogenheter finns anses dock nödvändigt för att disciplin och ordning ska kunna upprätthållas både i normala förhållanden och när beredskapen höjs och med beaktande av truppers läge och polisens behov att prioritera sina egna uppgifter.

Gripanden och anhållanden som baserar sig på militära disciplinlagen har under de senaste åren förekommit vid försvarsmakten enligt följande:

År	Gripanden	Anhållanden
2004	290	11

2005	269	10
2006	283	17
2007	306	15
2008	309	16
2009	337	13
2010	326	22

De tvångsmedel som gäller frihet sammanhänger huvudsakligen med sådana situationer där en berusad militärperson orsakar störningar vid återkomsten från en permission, eller situationer där polisen till truppförbandet levererar en militärperson som är misstänkt för ett rymningsbrott. I praktiken har möjligheten till gripande en förebyggande betydelse också i situationer där en militärperson hotar med våld eller annars uppträder på ett sätt som äventyrar tjänstgöringssäkerheten.

Förvaringslokaler för dem som berövats sin frihet, dvs. högvakter och motsvarande, har det under åren 2007–2008 funnits vid totalt 20 truppförband. Av förvaringslokalerna finns 15 vid truppförband inom armén, ett vid ett försvarsförband inom marinen och fyra vid flygvapnet. Förvaringsrummen i de olika truppförbandens förvaringslokaler är 1–8.

Övervakningsinspektioner som stämmer överens med militära disciplinlagen och som kommandören för ett truppförband ger order om för att utöva tillsyn över att bestämmelserna om försvarsmaktens skjutförmåigheter, vapen och sprängämnen samt om alkohol drycker och narkotika iakttas eller för att upptäcka överträdelser av dessa bestämmelser utförs i medeltal några gånger per år i så gott som alla truppförband. Möjligheten att göra inspektioner är nödvändig för att tjänstgöringssäkerheten ska upprätthållas. I samband med inspektionerna har t.ex. förfaranden som strider mot innehavsbestämmelser med anknytning till skjutförmåigheter för övningsbruk upptäckts. Möjligheten till inspektion och att beväringarna informeras om den har ansetts ha en betydande allmän förebyggande verkan.

Påföljder

Enligt den nuvarande militära disciplinlagen ska som påföljd i första hand användas

disciplinär tillrättavisning. Av de påföljder som meddelats är nästan 90 % disciplinära tillrättavisningar. Till exempel år 2010 meddelades totalt 4 286 disciplinära påföljder, av vilka 3 831 var tillrättavisningar.

Antalen av varje slag av påföljd beskrivs närmare i detaljmotiveringarna.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet

Sverige

Sverige har ingen särskild lagstiftning i fråga om militära brott. Den särskilda lagstiftningen slopades slutgiltigt år 1986. På dem som innehar en militärtjänst tillämpas samma tjänstemannarättsliga disciplinära förfarande som på övriga statstjänstemän. Om disciplinärt förfarande i fråga om värnpliktiga föreskrivs i lagen om disciplinansvar inom totalförsvaret. I denna lag föreskrivs inte om straffansvar, utan endast om disciplinärt ansvar som baserar sig på förvaltningsrätten. Om en värnpliktig begår ett brott, kan åtal väckas mot honom eller henne med stöd av 16 § i denna lag.

Ett disciplinärt beslut fattas av chefen för det förband där den värnpliktige tjänstgör. Försvarsmaktens auditor bistår och styr chefen vid beslutsfattandet. I vissa ärenden kan beslutanderätten delegeras till chefen för en grundenhet. En värnpliktig kan som disciplinär påföljd påföras varning, extra tjänstgöring högst fem gånger (varje gång räcker fyra timmar) eller disciplinbot för högst 30 dagar. En person som har påförts en disciplinär påföljd kan besvara sig över beslutet inom fem dygn från delgivningen av det. Besvär över ett beslut fattat av chefen för en grundenhet anförs hos förbandschefen. Över ett beslut av förbandschefen kan besvär anföras hos tingsrätten. Besvärstiden är härvid tio dygn efter att beslutet delgivits. På behandlingen av ett besvärssärende tillämpas lagen om domstolsärenden. En disciplinär påföljd kan inte verkställas innan beslutet har vunnit laga kraft.

Förbandets jurist granskar de avgöranden som cheferna för grundenheterna har fattat minst två gånger per år. I övrigt sörjer justitieombudsmannen för den allmänna övervakningen av det disciplinära förfarandet.

Norge

År 2007 granskade en arbetsgrupp mellan de olika ministerierna det norska systemet för skötseln av militärrätten. I sin slutrapport konstaterade arbetsgruppen att den europeiska människorättsdomstolen inte efter år 1988, då frågan senast granskades, har avgett något avgörande gällande det norska systemet för skötseln av militärrätten. Arbetsgruppen konstaterade också att det vad gäller de mänskliga rättigheterna är viktigt att ett självständigt och oavhängigt ämbetsverk (generaladvokatembetet) har möjlighet att inverka på de disciplinära påföljder som påförs genom att ge de disciplinära förmännen råd, delta i besvärprocessen och utföra rutingranskningar. Det norska försvarsministeriet håller som bäst på att förnya militära disciplinlagen utgående från arbetsgruppens arbete.

Militära brott behandlas i fredstid i de allmänna domstolarna, där åklagare är krigsadvokaten. I de flesta fall, t.ex. frånvaroförseelser, beslutar krigsadvokaten om åtalsprövning. I allvarigare brott har den högsta allmänna åklagarmyndigheten beslutanderätt. Krigsadvokaten är verksam som rådgivare för de disciplinära förmännen och utför laglighetsövervakning som inriktas på hur militärrätten sköts.

De obetydligaste militärbrottsärendena kan avgöras i ett disciplinärt förfarande, där chefen för en grundenhet och disciplinära förmän som är överordnade honom har disciplinära befogenheter. En annan grupp utgörs av ärenden som gäller en militärpersons uppträdande och alkoholbruk. Vissa obetydliga förseelser som inträffat på ett militärområde kan också behandlas i ett disciplinärt förfarande. En disciplinär påföljd kan endast påföras militärpersoner. I princip är ett disciplinärt förfarande oberoende av den straffrättsliga sidan. Ett disciplinärt förfarande bör dock inte användas, om åtal väcks i saken. Chefen för en grundenhet eller kommendören för ett truppförband sänder ett ärende som genomgått förundersökning till krigsadvokaten. Krigsadvokaten kan också på eget initiativ till behandling ta upp ett ärende som lyder under allmänt åtal.

En högre disciplinär förman har möjlighet att upphäva, lindra eller ändra en disciplinär påföljd som en underlydande har påfört. En disciplinär påföljd kan inte ändras till nackdel för svaranden. Vid behov kan en högre disciplinär förman överföra ett ärende till åklagare för åtalsprövning. En högre disciplinär förman ska alltid konsultera en jurist innan beslut fattas. En högre disciplinär förman kan också själv ta upp ett ärende till avgörande innan beslut har fattats i det.

I den norska militära disciplinlagen föreskrivs om fyra olika disciplinära påföljder. Arrest kan påföras i högst 20 dygn. Bot som är bunden vid dagpenning kan påföras beväringar för högst 20 dagar, medan igen en person som hör till den anställda personalen kan påföras böter för högst 50 dagar. Som en påföljd kan också påföras utgångsförbud (från kasernen eller fartyget) i högst 30 dygn. Som en lindrigare påföljd kan påföras en officiell anmärkning som ges antingen personligen eller offentligt inför truppen. Chefen för en grundenhet har behörighet att under fredstid påföra utgångsförbud i högst 12 dygn. Chefen för en grundenhet kan påföra anställd personal disciplinbot högst 25 gånger. En disciplinär förman ska konsultera krigsadvokaten innan han eller hon påför arrest i över 12 dygn eller utgångsförbud i över 15 dygn. I fall där olovlig frånvaro har varat över sju dygn ska den disciplinära förmannen begära utlåtande av krigsadvokaten. Krigsadvokatens utlåtande binder inte den disciplinära förmannen utom i sådana fall där han eller hon beslutar ta ärendet till åtalsprövning.

De disciplinära besluten granskas månadsvis på åtgärd av brigadens kommendör. Krigsadvokaten deltar också i granskningen. Ett disciplinärt beslut kan vid behov upphävas eller lindras.

En disciplinär påföljd kan överklagas till kommendören för brigaden och kommendören ska innan han eller hon fattar sitt beslut skaffa utlåtande av krigsadvokaten. I Norge överklagas cirka 10 procent av de påförda påföljderna. Om en person, som påförts en påföljd, inte är nöjd med det beslut som kommendören för brigaden har fattat, har personen rätt att söka ändring hos den nationella disciplinnämnden. Till disciplinnämnden hör en domare, en officer och en bevär-

ing. Ändringssökandet inverkar huvudsakligen på så sätt att det skjuter upp verkställigheten. Om svarandens tjänstgöring är inne på slutrakan, kan ett utgångsförbud på mindre än en vecka eller påförda disciplinböter verkställas trots att ändring har sökts. När alla förvaltningens interna metoder för sökande av ändring har använts, har personen möjlighet att föra ärendet till domstol för behandling för att ogiltigförklara beslutet. Efter år 1988 har två sådana fall förekommit.

För krigstid gäller några undantagsbestämmelser. Under krigstid kan de disciplinära förmännens befogenheter utökas och det disciplinära förfarandet samt förfarandet för sökande av ändring förenklas. Arrest kan påföras i högst 60 dygn. Klagomål över påförd disciplinpåföljd kan anföras t.ex. hos bataljonskommendören och dennes beslut kan överklagas hos brigadkommendören. Utlåtande av krigsadvokaten ska införskaffas innan brigadkommendören fattar sitt avgörande. Under krigstid är det inte möjligt att söka ändring hos nationella disciplinnämnden. Under krigstid har ett överklagande inte uppskjutande inverkan på verkställigheten, om det inte finns något särskilt skäl till detta.

Danmark

År 2005 genomfördes en omfattande totalrevidering av skötseln av militärrätten i Danmark. Danmarks nya lag om skötseln av militärrätten (militaer retsplejelov) trädde i kraft den 1 januari 2006. Samtidigt trädde en ny militaer straffelov och militaer disciplinarlov i kraft. För närvarande behandlas alla brott som utförts av militärpersoner i allmän domstol. I Danmark hör åklagarbefogenheten i militära brott till militäråklagaren (auditor). Obetydliga förseelser med anknytning till militärdisciplin behandlas i ett disciplinärt förfarande. Disciplinära åtgärder kan inriktas endast på militärpersoner. I ett disciplinärt förfarande kan försummelser och förseelser med anknytning till tjänstgöringsuppgifter behandlas. Dylika är t.ex. tredska, opassande uppträdande av en militärperson med anknytning till alkohol, vaktförseelse och olovlig frånvaro. Ett ärende kan inte längre behandlas i ett disciplinärt förfarande när det har gått två år sedan tidpunkten för gärning-

en. Som disciplinär påföljd kan påföras varning som ges offentligt eller privat, extra arbetsuppgift under fritid, extra tjänstgöring eller disciplinbot. Disciplinboten kan uppgå till högst 1/10 av personens månadslön.

Danmarks försvarsminister har gett närmare bestämmelser om fördelningen av disciplinbehörighet. Över ett beslut som fattats av en disciplinär förman, som använder disciplinbehörighet, kan besvär anföras hos en högre disciplinär förman. Besvärstiden är 14 dygn från delgivningen av beslutet. Den högre disciplinära förmannen kan inte ändra beslutet till nackdel för den som anför besvär. En högre disciplinär förmans avgörande kan lämnas in till en särskild disciplinnämnd för bedömning. Tidsfristen för dessa besvär är fyra veckor. Besvären har ingen uppskjutande inverkan på verkställigheten, om inte den högre disciplinära förmannen eller disciplinnämnden bestämmer något annat. Om en disciplinär påföljd som redan har slutförts återkallas eller ogiltigförklaras, har personen rätt till ekonomisk kompensation eller annan gottgörelse (t.ex. extra ledig tid). Ett beslut som fattats av en högre disciplinär förman eller disciplinnämnden kan i vissa situationer lämnas in till domstol för behandling.

Tyskland

Det disciplinära förfarandet baserar sig på en särskild ordningsstadga för den tyska armén (Wehrdisziplinarordnung, WDO). I ordningsstadgan föreskrivs i detalj om det disciplinära förfarandet, disciplinbefogenheten och det rättegångsförfarande som är förknippat med disciplin. I ett disciplinärt förfarande behandlas avsiktliga och vållade brott mot de tjänstgöringsplikter som baserar sig på militärlagen (Soldatengesetz). När en militärperson gör sig skyldig till en tjänstgöringsförseelse (Dienstvergehen), kan han eller hon påföras en disciplinär påföljd i ett disciplinärt förfarande. Rätt att påföra en disciplinär påföljd har vissa militära förmän, dvs. disciplinära förmän. Också den domstol som behandlar militärärenden (Truppendienstgericht) har möjlighet att döma till en disciplinär påföljd. Åklagare vid de domstolar som behandlar militärärenden är försvarsförvaltningens jurister (Wehrdisziplinaranwalt-

schaft). I Tyskland döms brott som utförts av militärpersoner och som omfattas av strafflagen i de allmänna domstolarna. Allmänna åklagaren väcker åtal.

De disciplinära påföljder som ska påföras i ett disciplinärt förfarande är tillrättavisning, sträng tillrättavisning, böter, utgångsförbud och arrest. Dessa påföljder, som påförs i ett disciplinärt förfarande, kan påföras alla militärpersoner. En domstol kan dessutom som påföljd för en person som hör till den anställda personalen påföra minskning av lön eller pension, förbud mot befordran, sänkning av löneklass, sänkning av militär grad eller avslutande av ett tjänsteförhållande eller förvägran av pension. Dessa tjänstemannarättsliga påföljder kan också påföras civila personer i ett tjänsteförhållande.

Cheferna för grundenheterna och förmän som är högre än dessa är disciplinära förmän. Disciplinbefogenheten har graderats enligt den disciplinära förmannens tjänsteställning. En högre disciplinär förman är skyldig att upphäva ett felaktigt disciplinärt beslut som en disciplinär förman som är underställd honom eller henne har fattat. En disciplinär förman kan om han eller hon så önskar begära utlåtande av försvarsförvaltningens jurist innan en påföljd påförs. Innan arrest (3-21 dygn) påförs ska kommandören för regementet införskaffa godkännande av domaren vid en domstol som behandlar militärmål. Förfarandet för att fastställa arrest fastslås i arméns ordningsstadga.

En militärperson har möjlighet att anför besvär över ett fattat disciplinärt beslut till en högre disciplinär förman. Om den högre disciplinära förmannen förkastar besvären, har militärpersonen möjlighet att besvara sig hos den domstol som behandlar militärmål. Besvären har en uppskjutande verkan på verkställigheten av den disciplinära påföljden endast, om besvären anförs innan verkställigheten inleds. Varje instans som behandlar besvär ska dock på anhållan eller på tjänstens vägnar vid behov avbryta verkställigheten. De högre disciplinära förmännen övervakar de disciplinära beslut som deras underlydande fattar. Försvarsförvaltningens jurister assisterar vid behov de högre disciplinära förmännen i denna tillsynsuppgift.

Storbritannien

I Storbritannien behandlas ärenden som gäller militärbrott antingen i ett disciplinärt förfarande eller i en särskild militärdomstol (court martial). Åklagare är särskilda militäråklagare. Disciplinbefogenheter har de disciplinära förmännen. Disciplinära förmän är kommendörerna för trupperna, i allmänhet en militärperson med överstelöjtnantsgrad eller en högre grad än denna. Den disciplinära förmannen har full prövningsrätt i ett ärende inom gränsen för sina befogenheter. I vissa situationer kan en högre disciplinär förmän bevilja sin underordnade mera vidsträckta befogenheter, t.ex. fullmakt att påföra ett längre arreststraff. Den högre disciplinära förmannen granskar varje disciplinärt beslut som fattats av en lägre disciplinär förmän och han eller hon kan vid behov upphäva ett beslut, lindra en påföljd eller överföra ärendet till den domstol som behandlar disciplinbesvär (the Summary Appeal Court). En högre disciplinär förmän kan inte höja en påförd påföljd. En disciplinär förmän kan vid behov diskutera med arméns jurist innan han eller hon fattar ett disciplinärt beslut i saken.

Endast de obetydligaste förseelserna kan behandlas i ett disciplinärt förfarande. Allvarigare förseelser ska behandlas i domstol. De förseelser som gäller militärdisciplinen är tjänstgöringsförseelser (service offences). I Storbritanniens militärlagstiftning föreskrivs om olika tjänstgöringsförseelser. Också förseelser om vilka föreskrivs i annan lagstiftning kan behandlas som tjänstgöringsförseelser.

I ett disciplinärt förfarande kan endast vissa påföljder påföras, t.ex. böter eller arrest. Som disciplinär påföljd kan också extra tjänstgöring påföras. Tjänstgöringsförseelser som aktiva officerare gjort sig skyldiga till kan endast i vissa specialfall behandlas i ett disciplinärt förfarande. Militärdomstolen kan döma till fängelse, avskilja från tjänst eller döma ut längre arreststraff.

I fråga om en påföljd som påförts i ett disciplinärt förfarande kan besvär anföras hos den domstol som behandlar disciplinbesvär (the Summary Appeal Court). Besvären har en uppskjutande verkan på verkställigheten.

Om den europeiska människorättskonventionen och praxis i människorättsdomstolens avgöranden

Artikel 6 i europeiska människorättskonventionen tryggar tillträde till domstol och en rättvis rättegång när beslut fattas om en persons rättigheter och skyldigheter eller när ett åtal för brott väcks mot honom eller henne. Åtal för brott är i det hänseende som artikel 6 och europeiska människorättsdomstolen avser ett autonomt begrepp, dvs. ett förfarande som i den inhemska lagen kategoriseras som ett disciplinärt förfarande kan vara ett brottmål och kräva rättsskyddsgarantier enligt konventionen.

Människorättskonventionen har för sin del påverkat de bestämmelser som gäller militärdisciplin på så sätt att till arrest endast kan dömas i domstol. Också det att besvär över ett disciplinStraff som har påförts i ett disciplinärt förfarande får anföras i domstol tryggar de krav som människorättskonventionen ställer.

Trots det autonoma tolkningssätt som anknyter till artikel 6 godkänner människorättsdomstolen att medlemsstaterna gör skillnad mellan den egentliga straffprocessen och det disciplinära förfarandet. Det disciplinära förfarandet anses gälla endast en begränsad persongrupp, i det får inte påföras frihetsberövande och påföljderna får inte annars heller till sin art vara så stränga att rättsskyddet kräver att artikel 6 tillämpas.

Vidare kan övriga bestämmelser i människorättskonventionen anses ställa krav på lagstiftningen och praxis. Till exempel enligt artikel 13 ska envar vars rättigheter och friheter enligt människorättskonventionen har kränkts, ha tillgång till effektiva rättsmedel inför nationella myndigheter också i det fall att kränkningen har förövats av en person som har handlat i egenskap av offentlig myndighet. Denna artikel gäller i princip alla rättigheter som har tryggats i konventionen och kan ställa krav också på det disciplinära förfarandet, om påföljden baserar sig på ett sådant beteende, som kan anses innebära att en mänsklig rättighet såsom yttrandefrihet eller samlingsfrihet har använts. Enligt artikeln behöver rättsmedlet inte nödvändigtvis vara en domstol.

I de flesta av europeiska människorättsdomstolens avgöranden som gäller systemet för skötsel av militärrätten har det varit fråga om en domstols oavhängighet och opartiskhet i ett brottmål. Det mest betydande avgörandet i europeiska människorättsdomstolen som gäller disciplinärt förfarande är Engel etc. (8.6.1976, A22), där det var frågan om ordningsstraff som i ett disciplinärt förfarande tilldelats beväringar som förordnats till vapentjänst. I det disciplinära förfarandet misstänktes militärpersonen inte för ett brott, utan för en gärning eller en försummelse i strid med militära disciplinlagen, och i fråga om alla påföljder fanns det en möjlighet att söka ändring ända till högsta domstolen. Alla bestraffade anförde besvär i första instans till besvärsförmannen och vidare till Hollands högsta militärdomstol. Europeiska människorättsdomstolen konstaterade i sitt avgörande att den holländska systematiken för sökande av ändring i fråga om skötseln av militärrätten var korrekt organiserad.

I avgörandet Engel etc. fastställs kriterierna för skillnaden mellan en straffprocess och ett disciplinärt förfarande. Det första kriteriet är det på vilket sätt ifrågavarande förbrytelse har beskrivits i den konstitutionella rätten. Om en gärning klart anses vara ett brott och det förfarande som gäller den en straffprocess, måste man utgå ifrån att artikel 6(1) blir tillämplig. Då har påföljdens benämning ingen betydelse. Ett andra kriterium är gärningens art i synnerhet i förhållande till straffets art. Människorättsdomstolen har konstaterat i sitt avgörande Weber (22.5.1990, A177) att ”disciplinära sanktioner i allmänhet har avsett att säkerställa att medlemmarna i vissa grupper följer särskilda regler som reglerar deras beteende”. Människorättsdomstolen har i sitt avgörande Öztürk (21.2.1984, A 73) ansett att det för gärningar som beskrivs så att de omfattas av en straffprocess är symptomatiskt att de sanktioner som påförts för dem är avsedda ”som straff och skrämsel”. Det tredje kriteriet är påföljdens art och stränghet. Om det kan följa ett mera kännbart frihetsberövande av en gärning, ska förfarandet gällande påförande av detta i princip anses vara ett brottmål som hör till tillämpningsområdet för artikel 6(1).

2.3 Bedömning av nuläget

Under årens lopp har det varit nödvändigt att inbegripa nya bestämmelser i militära disciplinlagen, och till följd av ofta parallella paragrafer och den tid som förflutit, är lagen inte längre en sakligt och språkligt enhetlig, tidsenlig helhet. Flera frågor, som enligt den nuvarande grundlagen skulle kräva lagnivå, föreskrivs det dessutom om på förordningsnivå.

Tvårt emot vad som är fallet med disciplinstraff, får besvär för närvarande inte anföras över en disciplinär tillrättavisning. Den tillrättavisade kan dock anföra klagomål hos kommandören för truppförbandet.

Tidsfristen för disciplinbesvär är synnerligen kort, tre dagar från delgivningen av disciplinbeslutet. Till exempel riksdagens biträdande justitieombudsman har påtalat denna sak.

Beväringutbildning ges i dagens läge i regel på vardagar. Detta har i praktiken lett till att utgångsförbudet har blivit en strängare påföljd än tidigare, eftersom förbudet verkställs under veckoslut eller vid en annan motsvarande tidpunkt som annars skulle vara ledig för beväringen.

Enligt de straffprocessuella principerna får ingen dömas två gånger (ne bis in idem). Vidare får ett avgörande inte ändras till nackdel för den som söker ändring (reformatio in peius). Enligt 7 § i militära disciplinlagen utgör påförande av en disciplinpåföljd inte hinder för att åtal väcks vid domstol för samma brott, såvida ärendets art det kräver eller särskilt skäl därtill eljest föreligger. Bestämmelsen tycks strida mot principen att ingen får dömas två gånger för samma sak. Vidare får åklagaren enligt 37 § väcka åtal i ett ärende som har förts till domstolen som disciplinbesvär. Bestämmelsen måste anses problematisk med tanke på den principen enligt vilken ett avgörande inte får ändras till nackdel för ändringssökanden. Dessutom kan en disciplinär förman vid övervakning av ett disciplinärt förfarande upphäva ett beslut och bestämma att ärendet ska tas till ny behandling eller omedelbart själv ta det till avgörande eller hänskjuta det till en behörig åklagare. En disciplinär förman kan för närvarande ändra

ett beslut också till nackdel för den bestraffade.

Åklagarens uppgift vid behandlingen av disciplinbesvär har i praktiken visat sig oändamålsenlig. Åklagaren är inte part i ett militärdisciplinärende och ofta är materialet synnerligen knappt. Vidare ska ingen bevisning anföras vid behandlingen av disciplinbesvär. Sedan domstolen anmält behandlingen av ett disciplinbesvärsärende till åklagaren för militärprocessärenden är det emellertid åklagarens sak att på det sätt som beskrivs i den av Riksåklagarämbetet den 4 oktober 2005 meddelade anvisningen (dnr 37/31/05) övervaka den allmänna klagomålsbehörigheten i disciplinbesvärprocessen, eftersom ingen part som driver straffyrkande är närvarande vid behandlingen av ett disciplinbesvärsärende. Om det i ett disciplinbesvärsärende kommer fram omständigheter som förutsätter att ärendet behandlas vid en straffprocess i stället för ett disciplinärt förfarande, bör åklagaren enligt anvisningen i fråga överväga att väcka åtal med stöd av 37 § 1 mom. i militära disciplinlagen.

En typisk situation, som leder till att åtal väcks, är enligt anvisningen t.ex. att det inte kan anses klart på det sätt som avses i 10 § 1 mom. i militära disciplinlagen att den besvärsanförare som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott är skyldig utgående från de nya omständigheter som åberopats i disciplinbesvaren eller annars kommit fram. Eftersom det i nämnda lagrum föreskrivs att en förutsättning för att disciplinärt förfarande ska få användas är att den misstänktes skuld kan anses klar, kräver bestridandet av skulden att ett disciplinärende omvandlas till ett åtalsärende åtminstone i ett sådant fall där åklagaren upptäcker att det är möjligt att förete bevisning som visar skulden.

Väckande av åtal i ett disciplinbesvärsärende är det motiverat att överväga också i en situation där åklagaren upptäcker att realiserandet av straffrättsligt ansvar förutsätter att sådana juridiska tilläggsmotiveringar företes, som inte framgår av de handlingar som finns till förfogande i ett disciplinbesvärsförfarande. Åklagaren har ingen föreskriven uttrycklig skyldighet att vara närvarande när ett disciplinbesvärsärende behandlas i domstol. Åklagarens skyldighet att övervaka den all-

männa klagomålsbehörigheten förutsätter dock att åklagaren efter att ha fått vetskap om disciplinbesvär omsorgsfullt bedömer huruvida uppfyllandet av nämnda skyldighet förutsätter att han eller hon är närvarande också vid domstolsbehandlingen.

I militära disciplinlagen finns det för närvarande bestämmelser med vilka man inte så mycket eftersträvar att trygga förutsättningarna för disciplinärt förfarande utan t.ex. att upprätthålla säkerhet och ordning på de områden som är i försvarsmaktens användning. I lagen finns också bestämmelser som inte inriktar sig på personer som lyder under 45 kap. i strafflagen, utan på annan personal som är anställd vid försvarsmakten. Dessutom finns det bestämmelser i lagen som till sitt innehåll bättre lämpar sig för lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten, som revideras samtidigt (nedan lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten).

De nuvarande bestämmelserna om undantagsförhållanden i lagen är otillräckliga. I lagen delegeras bemyndigandet att utfärda bestämmelser till förordningsnivå på ett sådant sätt att genom förordning under krigstid kan meddelas bestämmelser som avviker från bestämmelserna i lagen.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Vid beredningen av denna regeringsproposition har syftet varit att skapa ett konsekvent och tidsenligt regelverk, som till alla delar också motsvarar kraven i grundlagen. Syftet med arbetet var att reda ut också de ändringsbehov som orsakas av ändringar i annan lagstiftning och att dessutom beakta andra ändringsbehov som kommer fram under utredningsarbetets gång. I lagen ska bättre än tidigare beaktas rättsskyddet för dem som fullgör sin värnplikt och för försvarsmaktens personal. Samtidigt ska lagstiftningen svara mot praktiska behov och säkerställa att disciplin och ordning kan bibehållas. Också den tidspress som sammanhänger med en disciplinprocess, och som orsakas framför allt av kravet att ett disciplinärt förfarande ska gå

snabbt men t.ex. också av beväringarnas tjänstgöringstider, ska beaktas.

3.2 Alternativ

Det är inte ändamålsenligt att reformera militära disciplinlagen i etapper utan det är nödvändigt att genomföra en totalrevidering. Syftet med arbetet var att reda ut också de ändringsbehov som orsakas av ändringar i annan lagstiftning och att dessutom beakta andra ändringsbehov som kommer fram under utredningsarbetets gång.

Det disciplinära systemet är fortsättningsvis fungerande och nödvändigt. Det har också konstaterats att det inte är ändamålsenligt att ställa försvarsmaktens yrkesmilitärer utanför disciplinsystemet på det sätt som man har gjort i Sverige enligt beskrivningen ovan.

I samband med totalrevideringen har också den förordning som utfärdats med stöd av militära disciplinlagen utvärderats och det huruvida de frågor om vilka i dagens läge föreskrivs på förordningsnivå borde lyftas upp till lagnivå.

3.3 De viktigaste förslagen

Propositionen har utarbetats utgående från gällande militära disciplinlag. Syftet med revideringen är att skapa ett konsekvent och tidsenligt regelverk, som till alla delar motsvarar de krav som grundlagen ställer. Också de ändringsbehov som ändringar i annan lagstiftning orsakar har beaktats.

I propositionen föreslås att lagen ska förnyas helt, dvs. att en ny lag ska stiftas. Flera av de frågor om vilka för närvarande föreskrivs i förordning föreslås nu bli flyttade över till lagen.

Det föreslås att i lagen ska föreskrivas om rätt att söka ändring också i de nuvarande disciplinära tillrättavisningarna. Samtidigt ska man avstå från att skilja åt påföljderna i disciplinära tillrättavisningar och disciplinstraff på så sätt att alla påföljder ska kallas disciplinstraff. Utegångsförbudet och utgångsstraffet ska sammanslås till en påföljdsart, utgångsförbud. Sedan rätten att söka ändring har utvidgats har åtskiljandet i praktiken ingen betydelse. Ett utgångsförbud på högst tre dygn ska inte få verkställas under ett

veckoslut, en helg eller motsvarande tid som enligt veckoprogrammet ska vara ledig för den som påförts utgångsförbudet.

Bestämmelser om klagomål ska inte längre ingå i den nya lagen om militär disciplin. I praktiken har klagomålsförfarandet varit nödvändigt, då man inte har fått söka ändring i ett beslut som har gällt en disciplinär tillrättavisning. Klagomål med anknytning till militär disciplin har varit sällsynta. Klagomålsbestämmelsen har varit allmän och därför passerat dåligt in i militära disciplinlagen. Det är fortfarande möjligt att anföra klagomål hos riksdagens justitieombudsman och genom en förvaltningsklagan enligt förvaltningslagen.

Disciplinstraffen ska vara anmärkning, extra tjänstgöring, varning, utgångsförbud, disciplinbot och arrest. Disciplinstraffen som påförs i ett disciplinärt förfarande ska med undantag av varning och disciplinbot kunna verkställas trots att ändring har sökts, om inte kommandören för truppförbandet eller domstolen av ett särskilt skäl förordnar att verkställandet inte får inledas eller fortgå. Detta är nödvändigt med tanke på att det disciplinära förfarandet ska fungera, eftersom utan möjligheten till omedelbar verkställighet kan man uppskatta att antalet oskäliga besvär, som görs bara för den uppskjutande verkan de har, kommer att öka kraftigt. Detta gäller särskilt utgångsförbud. Utan möjlighet till omedelbar verkställighet gör den utvidgade rätten att söka ändring det disciplinära förfarandet betydelselöst med tanke på upprätthållandet av disciplin och ordning. I situationer där ett disciplinbeslut upphävs, avskrivs eller lindras ska den som till följd av ett redan verkställt disciplinbeslut har blivit bestraffad ges gottgörelse. Gottgörelsen ska vara en prestation i penningbelopp. Utegångsförbudet och arresten ska i fortsättningen förvandlas till disciplinbot i stället för till en avgift. Förvandlingsförhållandet ska bibehållas.

I fråga om beslut som fattats av disciplinära förmän som är underordnade kommandören för truppförbandet ska en begäran om avgörande först ställas till kommandören för truppförbandet. Över ett beslut som kommandören för truppförbandet har fattat på basis av en begäran om avgörande ska besvär kunna anföras hos domstolen. Besvär ska kunna anföras direkt hos domstolen över be-

slut av kommendören för truppförbandet och disciplinära förmän som är överordnade kommendören. Tidsfristen för att söka ändring ska i samtliga fall i fortsättningen vara sju dagar från det beslutet delgivits.

Ett disciplinbeslut ska inte kunna ändras till skada för den bestraffade genom försvarsmaktens egna interna åtgärder. Däremot ska parten eller den disciplinära förmannen kunna ansöka hos domstolen om att ett disciplinbeslut ska avskrivas eller upphävas. I förfarandet ska i tillämpliga delar iakttas de allmänna bestämmelser som gäller extraordinärt ändringssökande.

Åklagarens uppgifter vid behandlingen av disciplinbesvär ska slopas. I ett disciplinärt förfarande kan endast enkla och klara ärenden avgöras. Åklagaren är inte part i ett militärdisciplinärende och ofta är materialet synnerligen knappt. Således har åklagarens roll blivit oändamålsenlig.

Det föreslås att vissa bestämmelser som gäller säkerhet och ordning ska föras över till lagen om försvarsmakten. Ett förslag till ändring av lagen om försvarsmakten ingår i denna proposition.

De bestämmelser som gäller undantagsförhållanden ska tas in direkt i lagen i stället för ett bemyndigande att utfärda en förordning om dem, såsom nu är fallet. Grundlagsutskottet har ansett att vid lagstiftning om undantagsförhållanden kan begränsningar i delegeringen av lagstiftningsbehörighet i princip inte bedömas mer generöst än vid annan lagstiftning eftersom den möjligheten inte explicit nämns i grundlagen (GrUU 6/2009 rd).

Det föreslagna disciplinära förfarandet påminner till sina grundläggande lösningar om Danmarks och Tysklands disciplinära förfaranden, vilka beskrivs ovan.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Propositionen har inga betydande ekonomiska konsekvenser.

Den lagstiftning gällande gottgörelse som föreslås, dvs. kompensation som ska betalas till den bestraffade för ett redan verkställt beslut, som upphävs, avskrivs eller där straffet

lindras, kan orsaka obetydliga ekonomiska konsekvenser. Det kan inte just bedömas att några konsekvenser kommer, eftersom dylika felaktiga beslut för närvarande är synnerligen få och det finns ingen orsak att bedöma att de kommer att öka i antal i fortsättningen.

Som nytt ska det föreskrivas om statens skadeståndsansvar när någon som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen deltar i behandlingen av och beslutandet om disciplinärenden vid höjning av beredskapen. Det är mycket svårt att bedöma konsekvenserna av bestämmelsen, men eftersom en förutsättning för att behörigheten ska få användas är en tillräcklig utbildning, torde konsekvenserna bli små.

Propositionen har inga ekonomiska konsekvenser som sammanhänger med myndighetsorganisationerna. Det föreslås inte att några nya myndigheter ska grundas. Ändringarna i myndigheternas uppgifter kan genomföras med deras nuvarande personresurser. I myndigheternas inbördes befogenhetsförhållanden sker inga betydande ändringar.

Propositionen förutsätter en omfattande utbildning för de tjänstemän och deltagare i repetitionsövningar som tillämpar disciplinlagstiftningen, vilket orsakar kostnader i form av dagtraktamenten, resor och reservistlöner.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen inverkar på myndigheternas verksamhet på så sätt att en breddning av rätten att söka ändring något ökar arbetsmängden för kommendörerna för truppförbanden och kanske i någon mån domstolarnas arbetsmängder. Ökningen kan inte bedömas vara betydande, eftersom besvär över de nuvarande disciplinstraffen anföras synnerligen sällan. Vidare upptäcks t.ex. vid riksdagens biträdande justitieombudsmans och de högre disciplinära förmännens regelbundna granskningar sällan sådana fel som skulle göra att disciplinbesluten borde ändras. Också klagomål över de nuvarande disciplinära tillrättavisningarna är relativt sällsynta.

Det föreslås att åklagarens uppgifter vid behandlingen av disciplinbesvär ska slopas, vilket något minskar åklagarnas arbetsmängd. I fortsättningen ska kommendören

för truppförbandet lämna in sitt utlåtande till domstolen i ett disciplinbesvärssärende. Detta ökar arbetsmängden för kommandören för truppförbandet endast litet, eftersom det kan bedömas att besvärssärendena också i fortsättningen kommer att vara ganska få.

Propositionen kan inte bedömas ha sådana konsekvenser för myndigheternas arbetsmängder att dessa inte skulle kunna sköta uppgifterna med nuvarande resurser.

Med beaktande av de nya bestämmelser som ska föreslås är det klart att såväl de tjänstemän som tillämpar militärdisciplinlagstiftningen som de som träder i tjänst enligt värnpliktslagen i undantagsförhållanden behöver en omfattande utbildning i samband med att den nya lagstiftningen tas i bruk.

4.3 Samhälleliga konsekvenser

Genom förslagen i propositionen främjas genomförandet av rättsskyddet samt de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. I ett disciplinärt förfarande ingriper man i rättsobjekt som har skyddats i grundlagen. Flera förslag och preciseringar siktar uttryckligen till att förbättra rättsskyddet.

4.4 Konsekvenser med tanke på jämställdheten mellan könen

Propositionen har skrivits i en så könsneutral form som möjligt och den bedöms inte ha några konsekvenser för könen. De värnpliktiga män som varje år inleder tjänstgöring uppgår till cirka 28 000, medan cirka 400 kvinnor årligen inleder frivillig militärtjänst för kvinnor. Också en betydande majoritet av yrkesmilitärerna är män. Kvinnornas ansökan om att få inleda militärtjänst baserar sig på frivillighet. Av ovan nämnda skäl har praxis visat att huvuddelen av de påföljder som påförs i ett militärdisciplinförfarande inriktas på män. I sig är det disciplinära förfarandet likadant för män och kvinnor.

Propositionen ändrar inte på det faktum att de lokaler som används för förvaring av gripna och anhöllna och för verkställande av arrest också i fortsättningen bör vara ordnade på så sätt att män och kvinnor kan placeras åtskilda i dem. Dessutom ska kroppsvisiter-

ing, som kommandören för ett truppförband kan låta utföra, göras endast på en person av samma kön.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

En arbetsgrupp tillsattes för att bereda en totalrevidering av militära disciplinlagen och den fick till uppgift att reda ut lagens nuläge och de ändrings- och utvecklingsbehov som förekommer i den samt att utgående från utredningen utarbeta ett förslag med formen av en regeringsproposition om de lagstiftningsåtgärder som behövs. Målet var att skapa ett konsekvent och tidsenligt regelverk, som till alla delar svarar också mot grundlagens anda och krav. Arbetsgruppen skulle också reda ut de ändringsbehov som ändringar i annan lagstiftning orsakar och dessutom beakta andra ändringsbehov som kom fram under utredningsarbetets gång.

Till ordförande för arbetsgruppen kallades en person som inte hör till försvarsförvaltningen. I arbetsgruppen fanns representanter förutom för försvarsministeriet också för justitieministeriet, inrikesministeriet, domstolsväsendet, åklagarämbetet, staben för gränsbevakningsväsendet, huvudstabens och Beväringförbundet. Arbetsgruppen hörde som sakkunniga riksdagens biträdande justitieombudsman Jukka Lindstedt, försvarsmaktens assessor Hanna Nordström och kommandören för Gardets Jägarregemente, överste Hannu Liimatta. Arbetsgruppen fick ett skriftligt sakkunnigutlåtande av juris doktor Matti Pellonpää. Dessutom besökte arbetsgruppen Karelska Brigaden.

Regeringen gav i oktober 2010 riksdagen en proposition med förslag till lag om militär disciplin och vissa lagar som har samband med den (RP 225/2010 rd). Ärendet hann dock inte behandlas till slut under riksdagsperiodens sista riksmöte och därför förföll det.

Denna proposition grundar sig på den regeringsproposition som förfallit. I den har emellertid gjorts justeringar som beror på ändringar i annan lagstiftning och på riksdagsbehandlingen och de nya remissyttran-

dena efter den. De viktigaste preciseringarna beror på att riksdagen antog en ny förundersökningslag och en ny tvångsmedelslag våren 2011. Revideringarna hade beaktats i den regeringsproposition som förföll, sådana de lydde i regeringens proposition 222/2010 rd, och nu har de justeringar som orsakas av de ändringar som riksdagen gjorde i förundersöknings- och tvångsmedelslagen gjorts i denna proposition. De ändringar som gjordes utgående från remissyttrandena beskrivs i punkten 5.2 Remissyttrandena och hur de har beaktats.

5.2 Remissyttrandena och hur de har beaktats

Försvarsministeriet begärde utlåtanden över arbetsgruppens betänkande av följande instanser:

ministerier, justitiekanslersämbetet, riksdagens justitieombudsmans kansli, Högsta domstolen, Helsingfors hovrätt, Helsingfors förvaltningsdomstol, Riksåklagarämbetet, Rättsregistercentralen, Brottsförhållningsverket, staben för Gränsbevakningsväsendet, Huvudstaben, Dataombudsmannens byrå, Delegationen för jämställdhetsärenden TANE, Miessakit ry, Finlands Röda kors, Akava, Finlands Näringsliv EK, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC, Tjänstemannacentralorganisationen STTK, Försvarsutbildningsföreningen rf, Suomen Rauhanturvajaliitto ry, Finlands Reservofficersförbund rf, Reservistförbundet rf, Maanpuolustuksen Tuki ry, Sininen reservi ry, Beväringförbundet rf, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto ry, Befälsförbundet rf, Underofficersförbundet rf, Upseeriliitto ry, Maanpuolustuksen teknisten toimihenkilöiden liitto ry, professor Dan Frände, professor Antti Jokela och professor Veli-Pekka Viljanen. Betänkandet sändes således på remiss till 43 parter. Av dem gav 38 utlåtande.

Den föreslagna revideringen ansågs i utlåtandena i allmänhet nödvändig och värd att understöda. De ändringsförslag som ingick i utlåtandena har i huvudsak beaktats i regeringens proposition. De föreslagna ändringar som inte har beaktats beskrivs nedan.

Systemet med ändringssökande i två steg har fått både understöd och motstånd. På be-

slut av disciplinära förmän, som är underordnade kommandören för truppförbandet, ska först en begäran om avgörande göras hos kommandören för truppförbandet. I det beslut som kommandören för truppförbandet fattar på basis av en begäran om avgörande ska ändring kunna sökas hos domstol. Besvär över beslut av kommandören för truppförbandet och högre disciplinära förmän än kommandören ska kunna anföras direkt hos domstolen.

Riksdagens justitieombudsman har konstaterat att inget annat än domstol kommer i fråga som besvärinstans. Justitieministeriet har förutsatt att det bör beaktas att behandlingen ska försiggå utan dröjsmål när ändringssökande verkställs. Justitieministeriet har dock yttrat att med tanke på rättsskyddet är det viktigt att tillträde till domstol har tryggats. En del av tingsrätterna har motsatt sig modellen med ändringssökande i två steg, medan en del har understött den. I propositionen föreslås ett system med ändringssökande i två steg.

Helsingfors hovrätt understödde inte att den disciplinära förmannen ska delta i huvudförhandlingen, utan ansåg att det räcker att besväransföraren hörs. Enligt hovrätten blir den disciplinära förmannen, om han deltar i huvudförhandlingen, ett slags motpart till den som anför besvär. I propositionen föreslås det emellertid att den disciplinära förmannen ska delta i huvudförhandlingen på domstolens initiativ eller på begäran av den disciplinära förmannen av ett särskilt skäl, för att domstolen ska ha en möjlighet att få ytterligare utredning i saken.

Sedan propositionen förfallit efter riksdagsbehandlingen ordnades en ny remissomgång och inför den hade propositionen justerats. Då begärdes utlåtanden av följande parter:

statsrådets kansli, utrikesministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, kommunikationsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, försvarsministeriets avdelningar, justitiekanslersämbetet, riksdagens justitieombudsmans kansli, Högsta domstolen, Helsingfors hovrätt, Riksåklagarämbetet, Rättsregistercentralen, Brottsförhållningsmyndigheten, Tullstyrelsen, Huvudstaben, Dataombudsmannens byrå, Försvars-

högskolans studentkår, Försvarsutbildningsföreningen rf, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, Finlands Reservofficersförbund rf, Maanpuolustuksen Tuki ry, Beväringsförbundet rf, Reservistförbundet rf, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto ry, Befälsförbundet rf, Underofficersförbundet rf, Upseeriliitto ry och Maanpuolustuksen teknisten toimihenkilöiden liitto ry. Över propositionen erhöles 12 utlåtanden.

Huvudstaben har under båda remissomgångarna föreslagit att chefen för en grund-enhet också i fortsättningen ska vara en tjänsteman som har rätt att verkställa anhänganden. Detta har ansetts särskilt nödvändigt när marinen är verksam utanför finskt territorium. I propositionen har det ansetts att kommandören för en truppenhet i regel är ”den lägsta” tjänsteman som ska ha rätt att verkställa anhänganden, eftersom befogenheten att verkställa anhänganden till följd av sin natur ska finnas tillräckligt högt uppe och å andra sidan ska inga stränga formkrav ställas på anhänganden, varvid det bedöms att detta inte medför några praktiska problem. Till denna proposition har emellertid fogats en bestämmelse enligt vilken befälhavaren på ett krigsfartyg, som befinner sig utanför Finland, i särskilda nödsituationer ska få verkställa ett anhängande. Befälhavaren på ett krigsfartyg har ställning som chef för en grundenhet.

Förbudet att verkställa utgångsförbud under ett veckoslut som annars skulle vara ledigt för den som ska bestraffas när det är frågan om ett utgångsförbud på högst tre dygn, har å ena sidan ur jämlikhetsperspektiv ansetts motiverat men å andra sidan också ansetts försvaga utgångsförbudets effekt.

Huvudstaben har i sina utlåtanden motsatt sig förbudet att verkställa utgångsförbud. Beväringsförbundet förutsatte i sitt första remissyttrande att utgångsförbud inte alls ska få verkställas under beväringarnas veckoslutspermissioner. I propositionen har man fortsättningsvis beslutat föreslå att utgångsförbud på högst tre dygn inte ska få verkställas under en sådan veckoslutspermission, helg eller motsvarande ledig tid som stämmer överens med veckoprogrammet.

Nuvarande praxis, enligt vilken ett disciplinstraff förs in i matrikeln fick både understöd och motstånd under den senare remiss-

omgången. Enligt det utkast till proposition som sändes på remiss ska uppgifterna inte föras in i matrikeln, och Upseeriliitto ry och Befälsförbundet rf har förordat detta. Förbunden motiverar det bl.a. med att detta står i överensstämmelse med det som gäller för andra tjänstemän. Huvudstaben igen har understött att uppgifterna införs i matrikeln. Enligt huvudstaben finns det alltid ett motiverat skäl som förutsatts i matrikellagen för att uppgifterna ska överlåtas, såsom ansökan om en tjänst eller ett uppdrag. I propositionen har man beslutat föreslå att nuläget ska behållas, dvs. att disciplinstraff fortsättningsvis ska föras in i matrikeln.

Under den andra remissomgången uppmärksammade justitieministeriet att den reglering som gäller en gottgörelses penningbelopp i utkastet till proposition föreslås bli överflyttad till försvarsministeriets förordning. Justitieministeriet ansåg att regleringen bör hållas kvar i lagen eller att det åtminstone ska föreskrivas om bemyndigande att utfärda en förordning för statsrådet. I propositionen beslöt man föreslå ett bemyndigande att utfärda förordning för statsrådet.

6 Samband med andra propositioner

I riksdagen behandlas samtidigt också en lag om brottsbekämpning inom försvarsmakten.

Lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten ska också gälla utredning av militära brott, eftersom de tjänstemän som sköter brottsbekämpningen vid försvarsmakten i vissa fall också ska kunna ombes förrätta förundersökning i ett militärt brott. I en sådan förundersökning ska lagen om militär disciplin iakttas. Följaktligen anknyter propositionerna till varandra och de bör behandlas samtidigt. Lagarna avses också träda i kraft samtidigt.

Riksdagen har tidigare godkänt en ny förundersöknings-, tvångsmedels- och polislagen (872/2011). Syftet är att dessa lagar ska tillämpas som allmänna lagar till den del som inget annat föreskrivs i denna speciallag. Lagen om militär disciplin bör därmed träda i kraft samtidigt också med ovan nämnda lagar, dvs. den 1 januari 2014.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om militär disciplin

Lagens titel

Det föreslås att lagen ska ha samma rubrik på finska som den gamla lagen. På svenska föreslås rubriken lag om militär disciplin, vilket i sak motsvarar den finska rubriken bättre än vad den gamla lagens rubrik gör.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Lagens syfte och tillämpningsområde. I lagen ska enligt 1 mom. föreskrivas om förfarandet i militärdisciplinärenden och om de påföljder som ska påföras vid detta samt om inledandet av ett förfarande för en militärrättegång. Syfte med lagen ska vara att upprätthålla sådan disciplin och ordning som krävs för att försvarsmaktens uppgifter ska kunna utföras på ett effektivt och tillförlitligt sätt. I lagen ska således finnas en bestämmelse om lagens syfte, vilket det inte gör i gällande lag. I de allmänna motiveringarna beskrivs försvarsmaktens uppgifter samt betydelsen av att disciplin och ordning upprätthålls.

I 2 mom. ska finnas en hänvisningsbestämmelse, enligt vilken om personer som lyder under ett disciplinärt förfarande föreskrivs i 45 kap. i strafflagen samt i lagen om försvarsmakten, värnpliktslagen, lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995), lagen om frivilligt försvar, lagen om militär krishantering och lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005).

Disciplinstraff ska enligt 3 mom. kunna påföras eller till det ska kunna dömas för ett brott som avses i 2 § i militära rättegångslagen. En motsvarande bestämmelse finns i 1 § i gällande lag, men i fortsättningen ska alla disciplinpåföljder, dvs. för närvarande disciplinstraff och disciplinär tillrättavisning, benämnas disciplinstraff. Uppdelningen i tillrättavisning och straff ska inte längre göras, av de skäl som beskrivs i motiveringarna till 2 §.

Militära rättegångslagens 2 § har beskrivits närmare i de allmänna motiveringarna. Militära rättegångslagens 2 § täcker helt eller delvis brott som ingår i 12 olika kapitel i strafflagen. Med finns brott där syftet inte är att de ska behandlas i ett disciplinärt förfarande. I förslaget ska det dock fortsättningsvis hänvisas till 2 § i militära rättegångslagen, eftersom behandlingen av alla nämnda brott inleds i enlighet med lagen om militär disciplin. I allvarliga brott överförs förundersökningen på det sätt som refereras nedan till att utföras av polisen och behandlas i allmänhet som ett militärrättegångsärende vid de allmänna domstolarna.

2kap. Påföljder

2 §. Disciplinstraff. Regleringen av disciplinära påföljder ska till innehållet bibehållas som hittills, dvs. den ska motsvara 2 och 3 § i den nuvarande lagen, men i fortsättningen ska disciplinstraffen i bestämmelsen räknas upp från det lindrigaste till det strängaste. Någon uppdelning i disciplinär tillrättavisning och disciplinstraff ska inte göras i fortsättningen, eftersom det föreslås att i fråga om alla påföljder ska finnas rätt att söka ändring. I dagens läge får ändring inte sökas i en disciplinär tillrättavisning och därför har uppdelningen varit nödvändig.

Disciplinstraffen ska omfatta alla de nuvarande disciplinära påföljderna, men utgångsförbudet och utgångsstraffet ska sammanställas till en påföljdstyp med benämningen utgångsförbud. Således ska disciplinstraffen i enlighet med vad som föreskrivs i 6 kap.1 § 4 mom. i strafflagen vara anmärkning, extra tjänstgöring, varning, utgångsförbud, disciplinbot och arrest.

I paragrafen ska ingå bestämmelser om påföljdernas minimi- och maximiantal. Minimioch maximiantalen gäller naturligtvis inte anmärkning och varning. Om verkställigheten av dem liksom av övriga disciplinstraff ska föreskrivas i 9 kap.

Extra tjänstgöring ska enligt 2 mom. kunna påföras eller till sådan ska kunna dömas lika

många gånger som för närvarande, dvs. minst en och högst fem gånger.

Utegångsförbud ska enligt 3 mom. påföras eller utdömas i minst ett och högst femton dygn samt disciplinbot för minst en och högst trettio dagar. I dagens läge kan utgångsförbud som påförs som en tillrättavisning påföras i högst tio dygn, en strängare utgångspåföljd än detta kallas utgångsstraff och det kan påföras i minst elva och högst femton dygn.

Enligt förarbetet till gällande militära disciplinlag (RP 87/1981 rd s. 10) kan en disciplinär tillrättavisning endast användas av de disciplinära förmännen, inte av domstolen. Emedan ändring ska kunna sökas också i lindriga påföljder i sista hand hos domstolen, är det ändamålsenligt att domstolarna kan döma till alla disciplinstraff. Både en enhetlig påföljdspraxis och lika behandling av dem som ska bestraffas kräver detta.

Arrest ska fortsättningsvis inte kunna påföras i ett disciplinärt förfarande utan endast en allmän domstol som avses i 5 och 6 § i militära rättegångslagen ska kunna döma till arrest i ett förfarande i enlighet med militära rättegångslagen. Behandlingen av ärendet börjar med förundersökning enligt lagen om militär disciplin. En sådan allvarlig gärning, för vilken kan dömas till arrest, undersöks sannolikt av en tjänsteman som sköter brottsbekämpning inom försvarsmakten eller av polisen och sedan förundersökningen blivit klar sänds ärendet till åklagaren, som gör en åtalsprövning. I gällande lag används uttrycket "döma" när det avses att påföljden är i domstolens bruk och uttrycket "påföra" när ett disciplinärt förfarande avses. För att undvika oklarheter ska detta uttryckligen nämnas i 4 mom. För klarhets skull ska i bestämmelsen också skrivas in att till arrest döms i ett förfarande i enlighet med militära rättegångslagen. Till arrest ska dömas i minst ett och högst trettio dygn.

Disciplinbotens penningbelopp för en dag ska också i fortsättningen enligt 5 mom. vara en femtedel av den bötfälldes genomsnittliga totala dagsinkomst, dock så att det är minst lika stort som den största dagpenning som utbetalas till den som tjänstgör med stöd av värnpliktslagen. För den som tjänstgör enligt värnpliktslagen eller lagen om frivillig mili-

tärtjänst för kvinnor är beloppet av disciplinboten för en dag lika stort som dagpenningen, eller om personen i fråga inte erhåller dagpenning, lika stort som den största dagpenning som utbetalas till den som tjänstgör med stöd av värnpliktslagen.

Årligen påförs i genomsnitt cirka 800 anmärkningar, av vilka cirka 600 – 700 ges beväringar. Extra tjänstgöring används i praktiken som en påföljd endast för beväringar och de är något över 600 fall årligen. I dagens läge är utgångsförbud som påförs som en tillrättavisning den klart mest använda disciplinpåföljden. Utegångsförbud påförs beväringar och personer som studerar för en militärtjänst årligen i något över 2 000 fall. I dagens läge påförs utgångsstraff, som används som disciplinärt straff, beväringar och personer som studerar för en militärtjänst årligen totalt cirka 260 stycken.

Varningar påförs årligen i genomsnitt 70 – 90 stycken. En varning har betydelse framför allt för yrkesmilitärer, dem som tjänstgör i uppgifter inom den militära krishanteringen och dem som deltar i reservens repetitionsövningar. Beväringar tilldelas årligen 30 – 40 varningar. Disciplinbot påförs årligen totalt i genomsnitt i 110 – 130 fall. Disciplinbot används som påföljd i alla ovan nämnda grupper.

Bestämmelsen om en påföljds villkorlighet ska kvarstå enligt 6 mom., men formuleringen ska preciseras. Ett disciplinstraff ska fortsättningsvis inte få påföras eller utdömas villkorligt. I dagens lagstiftning ingår bestämmelsen i 4 § 3 mom. i militära disciplinlagen.

3 §. Påföljd som påförs i stället för bot eller disciplinstraff. För ett brott för vilket som påföljd föreskrivs böter, kan också i fortsättningen enligt 1 mom. i stället för böter i en militär rättegång utdömas disciplinstraff eller i disciplinärt förfarande påföras disciplinstraff.

Om för ett brott har föreskrivits disciplinstraff som påföljd, får i stället för det enligt 2 mom. utdömas böter. Bestämmelsen behövs till exempel för att frånvaro utan lov i fråga om personer som blivit borta från repetitionsövningar utan lov behandlas i domstol.

Bestämmelserna ska till sitt innehåll motsvara 4 § 1 och 2 mom. i nuvarande lag.

4 §. *Gemensamt straff.* För disciplinstraff samt för fängelsestraff på viss tid eller böter ska inte heller i fortsättningen enligt 1 mom. få bestämmas ett gemensamt straff, och de får inte heller slås samman med ett fängelsestraff på viss tid.

Om någon på samma gång ska dömas till disciplinstraff för två eller flera brott, döms personen enligt 2 mom. till ett gemensamt disciplinstraff. Till arrest får härvid dömas i högst fyrtio dygn, till disciplinbot för högst fyrtio dagar och till utgångsstraff i högst tjugofem dygn.

I disciplinärt förfarande ska enligt 3 mom. som disciplinär påföljd för ett och samma brott användas endast en art av disciplinstraff. Om någon har gjort sig skyldig till flera brott som handläggs samtidigt av en disciplinär förman, ska den skyldige påföras endast ett disciplinstraff.

Bestämmelserna motsvarar 5 § i nuvarande lag.

5 §. *Förvandlingsförbud.* Paragrafen ska gälla förbud att förvandla disciplinbot. En obetald disciplinbot får inte förvandlas till fängelse enligt 45 § 1 mom. i gällande lag. Med tanke på att alla ska behandlas lika ska förvandlingsförbudet också gälla sådan disciplinbot som utgångsförbud eller arrest har förvandlats till.

6 §. *Preskription.* Vid tillämpningen av bestämmelserna om straffrättslig preskription jämsställs disciplinstraff med bot.

Enligt 6 § 2 mom. i den nuvarande militära disciplinlagen får ett disciplinärt förfarande inte anhängiggöras sedan ett år har förflutit från det brottet begicks. Syftet med bestämmelsen har ursprungligen varit att framhäva handläggning utan dröjsmål och förhindra att gamla ärenden handläggs i ett disciplinärt förfarande, eftersom man härvid redan har förlorat möjligheten till ett snabbt ingripande.

En särskild föreskriven tidsfrist för ett disciplinärt förfarande har visat sig onödig. Den särskilda preskriptionstiden har i praktiken lett till situationer där en disciplinär förman till sitt förfogande har endast två alternativ, att låta ärendet vara eller att sända det till åklagaren för åtalsprövning, vilka ingendera nödvändigtvis är ett lämpligt alternativ för situationen. I synnerhet har det gått så i sådana situationer där förundersökningen i

ett ärende, som i sig till sin art är obetydligt och annars väl skulle lämpa sig för avgörande i ett disciplinärt förfarande, av någon anledning har räckt över ett år. Situationer av det beskrivna slaget har i praktiken alltid gällt yrkesmilitärer. I fråga om värnpliktiga leder de nuvarande tjänstgöringstiderna med beaktande av hemförlovningen i praktiken till att ett ärende som är äldre än ett år inte annars heller kan handläggas i ett disciplinärt förfarande, också om man skulle avstå från denna tidsfrist på ett år.

De särskilda preskriptionstiderna strävar man generellt efter att komma ifrån i lagstiftningen. Hur grov en gärning är bör avgöra när ett brott preskriberas, inte det i vilket slags förfarande ärendet behandlas. Brottbegångna av yrkesmilitärer ska därmed preskriberas i likhet med andra tjänstebrott tidigast efter fem år i enlighet med 8 kap. 1 § 4 mom. i strafflagen och brott begångna av övriga, dvs. beväringar, reservister och dem som är i krishanteringstjänst i enlighet med de allmänna preskriptionstiderna tidigast efter två år.

7 §. *Avräkning av tiden för frihetsberövande.* Om den som döms till eller påförs disciplinstraff innan ärendet har avgjorts med anledning av brottet har varit berövad sin frihet, ska från disciplinstraffet enligt 1 mom. göras en avräkning enligt 6 kap. 13 § i strafflagen. Bestämmelsen motsvarar 8 § 1 mom. i den nuvarande lagen.

När avräkningen enligt 1 mom. görs motsvarar ett dygns frihetsberövande enligt 2 mom. fyra gånger extra tjänstgöring i stället för tre gånger som för närvarande, tre dygns utgångsförbud i stället för två dygns som för närvarande, disciplinbot för tre dagar i stället för två dagar som för närvarande samt ett arrestdygn. Ändringen motsvarar den allmänna lagstiftningen, där frihetsberövandet generellt har ökat i tyngd.

8 §. *Yrkesmilitärs disciplinstraff.* En sådan yrkesmilitär som avses i lagen om försvarsmakten ska i ett disciplinärt förfarande endast få ges en anmärkning eller varning eller påföras disciplinbot. Paragrafen motsvarar nuvarande reglering, men i den ska användas termen "yrkesmilitär" i enlighet med 36 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten. I lagen om försvarsmakten avses med yrkesmilitär

en person som tjänstgör i en militär tjänst samt den som inom försvarsmakten har utnämnts till ett tjänsteförhållande för viss tid och förordnats till en militär uppgift. Bestämmelsen ska uttryckligen gälla disciplinärt förfarande och ska fortsättningsvis inte begränsa domstolens behörighet.

Enligt 9 § 2 mom. i den nuvarande lagen får en elev som utbildas för en militär tjänst utan hinder av 1 mom. påföras påföljder av alla de slag som avses i lagen och som ska påföras i disciplinärt förfarande, om inte något annat bestäms i förordning. Något annat har inte bestämts i förordning. Denna reglering ska slopas eftersom den är onödig. En elev som ska utbildas för en militär tjänst lyder enligt 27 § 3 punkten under 45 kap. i strafflagen och han eller hon ska kunna påföras alla disciplinpåföljder i likhet med i dagens läge.

3 kap. **Det disciplinära förfarandets förutsättningar**

9 §. Förutsättningar för disciplinärt förfarande. Enligt 1 mom. ska ett disciplinStraff få påföras, om den som är misstänkt för brottet har erkänt gärningen eller om skulden annars kan anses klar.

Ett ärende får dock enligt 2 mom. inte behandlas i disciplinärt förfarande, om

1) den som begått brottet inte längre lyder under 45 kap. i strafflagen,

2) målsäganden inte har samtyckt till att ärendet behandlas i ett disciplinärt förfarande utan yrkar att ärendet ska behandlas vid domstol,

3) åtal för något av flera brott ska väckas vid domstol och brotten står i samband med varandra eller

4) någon av dem som är delaktiga i ett och samma brott ska åtalas vid domstol och det inte bör anses ändamålsenligt att ärendet avgörs särskilt för sig.

Paragrafen motsvarar i övrigt nuvarande bestämmelse, men den nuvarande formuleringen enligt vilken den som är misstänkt har erkänt sin skuld ska ersättas med en formulering enligt vilken den som är misstänkt har erkänt gärningen.

I ett disciplinärt förfarande ska inte heller i fortsättningen kunna avgöras sådana ärenden

med vilka sammanhänger bedömning av motstridig eller oklar bevisning. Bevisningen ska alltså vara klar och oomtvistad. Detta ska avses med det att den misstänktes skuld annars kan anses klar. Ett exempel på en dylik situation kan vara att bevisningen är helt klar och oomtvistad, men att den misstänkte trots detta och uppenbarligen utan grund bestrider antingen sitt förfarande eller dess straffbarhet. Bakom bestridandet kan ligga t.ex. endast ett syfte att fördröja processen eller undvika disciplinpåföljden.

Syftet är att målsäganden ska ha en möjlighet att ta tillbaka sitt samtycke till ett disciplinärt förfarande dvs. kräva att ärendet behandlas i domstol till dess ett disciplinbeslut har fattats. Målsägande finns t.ex. i misshandelsbrott och brott som gäller missbruk av förmansställning. En målsägande kan också ha privaträttsliga krav som grundar sig på brottet, vilka kan undersökas vid domstol men inte i ett disciplinärt förfarande.

4 kap. **En disciplinär förmans befogenheter**

10 §. Disciplinära förmän. En förman som har rätt att utöva disciplinär makt som avses i denna lag ska benämnas disciplinär förman liksom för närvarande.

Disciplinära förmän ska enligt 1 mom. vara chefen för en grundenhet och dennes direkta förmän samt med de begränsningar som föreskrivs i 12 § fältväbeln vid en grundenhet.

Enligt 2 mom. ska underställda en disciplinär förmans disciplinära makt vara de som är underordnade honom och för vilka han är direkt förman.

I de truppförband som utbildar bevärings fattas största delen av disciplinbesluten av cheferna för grundenheterna, vilka för närvarande har befogenheter att påföra en värnpliktig en disciplinär tillrättavisning eller varning. Kommendörerna för truppenheterna använder disciplinära befogenheter i främsta hand i de fall där chefen för grundenheten har otillräckliga befogenheter eller där det i anknytning till samma händelse är nödvändigt att påföra militärpersoner som tjänstgör vid olika grundenheter inom samma truppenhet påföljder. Kommendören för truppförbandet fattar beslut främst när det är fråga

om ett ärende som gäller en yrkesmilitär, om att sända ett ärende till åklagaren eller om att påföra disciplinbot.

Den disciplinära befogenheten för fältväbeln vid en grundenhet är i sin nuvarande form oändamålsenlig, vilket har lett till att enhetens fältväblar i praktiken har fattat endast några beslut årligen. Detta beror utöver på det att fältväbeln har så obetydlig disciplinär makt också på att som undersökningsledare vid en förundersökning i varje fall verkar en tjänsteman som har rätt att verkställa anhänganden, dvs. minst chefen för grundenheten, och även verkställigheten av den påfödda disciplinpåföljden är chefen för grundenheten ansvarig för. Till följd av det som sägs ovan är chefen för enheten i varje fall tvungen att svara både för förundersökningen och för verkställigheten av en påföljd när fältväbeln vid grundenheten använder sig av den disciplinära makt som tillkommer honom.

Som de centrala grunderna för att fältväbeln vid en grundenhet ska ha disciplinär makt anses först och främst undantagsförhållanden och för det andra det stöd som bevärfingsförmännen behöver vid upprätthållandet av disciplin och ordning. Fältväbeln vid en grundenhet använder i undantagsförhållanden vid behov disciplinär makt synnerligen självständigt. Vidare kan chefen för en grundenhet vara borta från enheten, t.ex. på övning, medan fältväbeln sköter om att disciplin och ordning upprätthålls i enheten.

För att fältväbeln vid en grundenhet ska få behålla sin disciplinära makt ska bestämmelserna utvecklas så att fältväbeln vid grundenheten kan behandla ett ärende som hör till hans eller hennes disciplinära makt i sin helhet från förundersökningen till verkställigheten av påföljden. Detta bör synas i utbildningen av de personer som grundenheten förordnar till fältväblar på så sätt att de har faktisk beredskap att använda disciplinär makt. Om undersökningsledarna vid förundersökning ska föreskrivas i 27 §.

11 §. Begränsningar i uppgiften som disciplinär förman. En disciplinär förman ska enligt 1 mom. inte få behandla ett ärende, om brottet har riktat sig mot honom eller henne personligen eller om han eller hon har ett sådant förhållande till ärendet eller till en part i

det att hans eller hennes opartiskhet kan äventyras.

En förman som under sitt befäl har någon som endast tillfälligt har förordnats för att utföra en särskild tjänstgöringsuppgift, ska enligt 2 mom. inte ha disciplinär makt i förhållande till denne. Förmannen ska dock sörja för verkställigheten av förundersökningen och meddela om saken till den disciplinära förmannen för den som är misstänkt för ett brott.

Om den som misstänks för ett brott har underställts en annan disciplinär förman innan ett disciplinärende har avgjorts, ska behandlingen av ärendet enligt 3 mom. överföras till denna förman.

Ett ärende som gäller ett brott ska enligt 4 mom. kunna hänskjutas till en högre disciplinär förman för behandling, om de som deltagit i samma brott lyder under olika disciplinära förmäns bestraffningsbefogenheter. När ett brott har begåtts medan en högre disciplinär förman var närvarande, kan denna förbehålla sig bestraffningsrätten.

Motsvarande bestämmelser finns i 4 och 5 § i militära disciplinförordningen, och de föreslås bli överförda därifrån till lagen.

12 §. Rätten att påföra disciplinStraff. Kommendören för ett truppförband och en överordnad disciplinär förman ska enligt 1 mom. ha rätt att påföra alla disciplinstraff utom arrest. Arrest ska nämnas för klarhetens skull. Arrest kan över huvudtaget inte påföras i ett disciplinärt förfarande, utan till det kan endast domstol döma.

Kommendören för en truppenhet ska enligt 2 mom. ha rätt att påföra anmärkning, extra tjänstgöring och utgångsförbud samt den som tjänstgör som värnpliktig varning. Kommendören för truppenheten ska alltså inte kunna påföra t.ex. en yrkesmilitär en varning. Vidare är de elever som ska utbildas för en militär tjänst inte sådana som tjänstgör som värnpliktiga och kommendören för truppenheten kan inte påföra dem en varning, utan varningen ges av kommendören för truppförbandet, t.ex. rektorn för Försvarshögskolan.

Chefen för en grundenhet ska enligt 3 mom. ha rätt att påföra anmärkning, extra tjänstgöring och utgångsförbud i minst ett och högst tio dygn samt den som tjänstgör

som värnpliktig varning. I fråga om varning för yrkesmilitär och elever som ska utbildas för en militär tjänst hänvisas det till motiveringarna till 2 mom.

Fältväbeln vid en grundenhet ska enligt 4 mom. ha rätt att påföra den som tjänstgör som värnpliktig anmärkning samt extra tjänstgöring högst tre gånger.

Det att de disciplinära förmännens befogenheter stegvis blir mera omfattande motsvarar nuvarande reglering som finns i den nuvarande lagens 12 och 13 §.

13 §. Huvudstabens befogenheter att utfärda bestämmelser. Samma befogenheter som tillkommer den disciplinära förman som nämns i 12 § har även en förman i motsvarande uppdrag. Huvudstaben ska bestämma vem som ska anses vara en förman i motsvarande uppdrag. Dessutom ska huvudstaben angående de disciplinära befogenheterna de disciplinära förmännen emellan som är överordnade kommandören för ett truppförband, kunna utfärda bestämmelser som innebär avvikelse från förmännens administrativa och militära befogenheter.

Med hjälp av befogenheterna att utfärda bestämmelser kan de verkningar som trupper med olika benämningar och olika ledningsförhållanden har på organiserandet av de disciplinära förmännens ställning och befogenheter på rätt nivå flexibelt beaktas också vid mindre organisationsförändringar. Bestämmelsen motsvarar 14 § i den nuvarande lagen.

5 kap. Tvångsmedel

14 §. Tvångsmedel och de myndigheter som har rätt att använda dem. Utöver vad som föreskrivs i denna lag föreskrivs det i tvångsmedelslagen om de tvångsmedel som ska tillämpas på brott som avses i 2 § i militära rättegångslagen och de myndigheter som har rätt att använda dem. I 15 § i den nuvarande lagen föreskrivs om de brott som avses i militära rättegångslagen. Bestämmelsen ska preciseras genom en hänvisning direkt till 2 § i militära rättegångslagen. Paragrafen och i synnerhet 16 § som hänvisar till den är inte tillräckligt exakt avgränsade och klara.

I det föreslagna 2 mom. ska ingå en bestämmelse med hänvisning till den nya lag

om brottsbekämpning inom försvarsmakten som föreslås bli stiftad. I den ska det föreskrivas om rätten att använda tvångsmedel för de tjänstemän som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning.

15 §. Gripande och anhållande. Om upprätthållandet eller återställandet av disciplin, ordning eller säkerhet kräver det, ska enligt paragrafen en person som ertappats eller på sannolika skäl misstänks för ett i 2 § i militära rättegångslagen avsett brott få gripas och anhållas. Bestämmelsen ska preciseras jämfört med den nuvarande 16 § på det sätt som närmare beskrivs i motiveringarna till 15 §.

Enligt 16 § i den nuvarande lagen får den som ertappas eller på sannolika skäl misstänks för brott av synnerligen vägande skäl också häktas. I praktiken har det inte funnits något behov av en särskild häktningsbefogenhet enligt militära disciplinlagen och bestämmelsen om detta föreslås bli slopad. Inga häktningar har behövt göras utan anhållningsbefogenheten har varit tillräcklig. Nuläget ändras således inte i praktiken.

Den nuvarande lagen innehåller också reglering som gäller andra situationer med gripanden, där syftet främst är att säkerställa ordningen och säkerheten på de områden som är i försvarsmaktens användning. Det föreslås att bestämmelserna ska överföras till lagen om försvarsmakten, i vars 18—23 § för närvarande finns bestämmelser som gäller upprätthållandet av säkerhet och ordning.

16 §. Tjänsteman och militärperson som har rätt att gripa. Gripande ska få verkställas av

- 1) en person som tjänstgör som yrkesmilitär och är förman till den som ska gripas,
- 2) en militärperson i vakt-, jour- eller militärpolisuppdrag,

3) chefen för en militäravdelning som förordnats till militärt säkerhets- eller ordningsuppdrag, samt

- 4) en i 17 § avsedd tjänsteman som har rätt att verkställa anhållande.

Paragrafen ska till sitt sakinnehåll motsvara nuläget, men i den ska göras språkliga preciseringar.

17 §. Tjänsteman som har rätt att anhålla. Anhållande ska få verkställas av

1) kommendören för respektive truppenhet och en honom överordnad disciplinär förman,

2) garnisonschefen och garnisonskommendanten, samt

3) en officer som innehar en tjänst och som sköter ett militärpolisuppdrag.

Chef för en grundenhet ska inte längre vara en tjänsteman som har direkt rätt att verkställa anhållande. Anhållande är ett tvångsmedel som synnerligen starkt gör intrång i individens rättigheter. Fallen har varit synnerligen få vid försvarsmakten. Den tid som lagen ger för beslutsfattande är dock tillräcklig för att det ska gå att nå en tjänsteman som har rätt att verkställa anhållande. När man dessutom beaktar att ett beslut om anhållande inte förutsätter någon bestämd form, är det ändå målsenligt att minska gruppen av tjänstemän som har rätt att verkställa anhållanden.

För särskilda nödsituationer ska det i 2 mom. ingå ett begränsat undantag från detta. Befälhavaren på ett krigsfartyg, som befinner sig utanför Finland, ska ha rätt att verkställa anhållande, om

1) det inte är möjligt att nå en i 1 mom. avsedd tjänsteman som har rätt att anhålla till följd av att kommunikationsförbindelserna inte fungerar eller av något annat motsvarande skäl,

2) saken inte tål dröjsmål, och

3) anhållandet är nödvändigt för att allvarlig person- eller egendomsskada ska kunna förhindras.

Befälhavaren på ett krigsfartyg har ställning som chef för en grundenhet. Försvarsmakten, framför allt marinstaben, har flera gånger påtalat att på en utbildningsseglats, vid en krigsövning eller i ett krishanteringsuppdrag som ordnas långt från Finland, kan det uppkomma situationer där det inte är möjligt att nå en tjänsteman som har rätt att verkställa anhållande t.ex. för att kommunikationsförbindelserna inte fungerar. I ett sådant fall kan det trots allt vara nödvändigt att verkställa ett anhållande för att förhindra en allvarlig person- eller egendomsskada. Som exempel på sådant har framförts en våldsam person som påverkad av rusmedel betar sig hotfullt på ett krigsfartyg.

Syftet är att bestämmelsen ska tillämpas endast i undantagsfall och alla förutsättningar i 2 mom. ska då vara uppfyllda.

Redan i enlighet med sin rubrik ska paragrafen gälla endast tjänstemän. För klarhetens skull ska i 3 punkten föreskrivas att behörighet ska en sådan officer ha som innehar en tjänst och som sköter ett militärpolisuppdrag.

Åklagaren ska inte längre nämnas, eftersom en åklagare är en tjänsteman som enligt tvångsmedelslagen är berättigad att verkställa anhållanden och de åklagare som sköter militära rättegångsärenden redan utgående från detta har tillräckliga tvångsmedelsbefogenheter för att sköta sina åklagaruppgifter.

18 §. Förvaring och behandling av gripna, anhållna eller häktade personer. Gripna, anhållna eller häktade personer ska också i fortsättningen enligt 1 mom. förvaras i högvakt eller annars under en militärmyndighets uppsikt eller i ett allmänt fängelse eller någon annan förvaringslokal.

Enligt 2 mom. ska i fråga om anhållna och gripna personer iakttas vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

Enligt det föreslagna 3 mom. ska vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen bestäms om

1) polisen gälla en militärmyndighet i fråga om de personer som hålls i förvar hos militärmyndigheten och gränsbevakningsväsendet i fråga om de personer som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet,

2) polismän eller väktare ska gälla i 16 § i denna lag avsedda personer som har rätt att verkställa gripande och i 2 § 1 mom. 2 punkten i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten avsedda tjänstemän samt gränsbevakningsmän vid gränsbevakningsväsendet,

3) chefen för en förvaringslokal gälla den tjänsteman som förordnats till chef för högvakten eller för någon annan övervakad lokal och chefen för en förvaringslokal vid gränsbevakningsväsendet, och

4) den som ska avgöra rättelseyrkanden gälla den berörda kommendören för ett truppförband och chefen för förvaltningsenheten vid gränsbevakningsväsendet.

I 4 mom. ska det finnas en hänvisningsbestämmelse enligt vilken på behandlingen av häktade personer som står under en militärmyndighets uppsikt ska tillämpas vad som föreskrivs om behandlingen av häktade i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Paragrafen motsvarar 21 § i nuvarande lag.

19 §. Underrättande om gripande och frigivande av den gripne. Enligt 1 mom. ska den som har rätt att verkställa anhållande utan dröjsmål underrättas om att en person har gripits.

Enligt 2 mom. ska den gripne friges utan dröjsmål efter det att förhöret avslutats eller annan grund för gripande inte längre föreligger, dock innan det har förflutit 24 timmar från gripandet, om det inte inom samma tid förordnas att den gripne ska anhållas.

Paragrafen motsvarar 22 § i nuvarande lag.

20 §. Kroppsvisitation. Den som är berättigad att verkställa gripande ska enligt 1 mom. ha rätt att i samband med gripande, anhållande eller inledande av verkställigheten av arreststraff kroppsvisitera den som åtgärden gäller för att förvissa sig om att personen i fråga inte medför föremål eller ämnen som kan äventyra förvaringen eller med vilka personen kan utsätta sig själv eller andra för fara. Avsikten är att den som utför en kroppsvisitation ska vara av samma kön som den som visiteras.

Farliga föremål och ämnen som avses i 1 mom. ska enligt 2 mom. tas ifrån den som visiteras. De ska återlämnas vid frigivningen, om det inte finns hinder för detta enligt lag. Bestämmelser om förfarandet vid innehav av alkoholdrycker och narkotika finns i 25 § 2 mom.

Paragrafen motsvarar 23 § i nuvarande lag.

21 §. Tidsfrist för att väcka åtal. I paragrafen ska det tas in en bestämmelse med hänvisning till att i tvångsmedelslagen föreskrivs om den tid som ska utsättas för väckande av åtal när svaranden är häktad. Motsvarande hänvisning finns i 24 § i nuvarande lag.

22 §. Beslag samt genomsökning av platser och personer. Enligt 1 mom. ska förutom de myndigheter som nämns i tvångsmedelslagen även en anhållningsberättigad tjänsteman som avses i 17 § få besluta om beslag och om allmän husrannsakan, genomsökning av plat-

ser och personer. Bestämmelsen ska i övrigt till sitt innehåll motsvara 25 § 1 mom. i den nuvarande lagen, men i den ska nämnas allmän husrannsakan i enlighet med den nya tvångsmedelslagen. Inom försvarsmakten finns det inget behov av särskild husrannsakan, med vilken avses genomsökning av advokatbyråer, läkares mottagningsrum, tidningsredaktioner och andra motsvarande lokaler för vilka gäller skyldighet och rättighet till sekretess.

Den som har rätt att gripa en person får dock enligt 2 mom. utan sådant förordnande som avses i 1 mom. ta ett föremål i beslag, om ärendet inte tål dröjsmål. Den som har rätt att verkställa gripande får också verkställa allmän husrannsakan eller genomsökning av platser och personer utan sådant förordnande som avses i 1 mom., om syftet är att ta i beslag ett sådant föremål som på färsk gärning har kunnat följas eller spåras eller om genomsökningen är nödvändig för att allvarlig skada på person, egendom eller miljö ska kunna förhindras.

Enligt det nuvarande 25 § 2 mom. får den som har rätt att gripa person i brådsakande fall verkställa beslag och genomsökning utan förordnande av den anhållningsberättigade. Det föreslås att bestämmelsen ska preciseras så att i stället för att beslagta ska den som har rätt att gripa person få ta föremålet i besittning. Preciseringsen motsvarar tvångsmedelslagen. Beslut om beslagtagning fattas alltid av den anhållningsberättigade. Likaså ska förutsättningarna för genomsökning preciseras och termen allmän husrannsakan användas av de skäl som beskrivs i motiveringarna till 1 mom.

Det bör observeras att enligt 8 kap. 18 § i den nya tvångsmedelslagen ska husrannsakan kunna underställas domstolsprövning.

Som genomsökning ska inte heller i fortsättningen enligt 3 mom. betraktas inspektion av ordningen i ett sådant utrustningsskåp som disponeras av den som tjänstgör enligt värnpliktslagen eller lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor och skicket på försvarsmaktens utrustning i skåpet. Bestämmelsen motsvarar 25 § 3 mom. i gällande lag och med den ska avses inspektion av beväringarnas skåp.

Ett föremål som tagits i beslag ska enligt 4 mom. så länge beslaget gäller kunna förvaras i den militärmyndighets besittning som verkställt beslaget. Bestämmelsen finns för närvarande i 48 § i militära disciplinförordningen, och den ska alltså överföras därifrån till lagen.

23 §. Alkohol- och narkotikatestning. De militärpersoner som enligt 16 § i denna lag har rätt att verkställa gripande ska enligt 1 mom. få bestämma att en vid försvarsmakten tjänstgörande förare av ett motordrivet fordon eller den som utför något annat uppdrag som avses i 23 kap. i strafflagen ska genomgå prov för att det ska kunna konstateras om han intagit alkohol eller något annat berusningsmedel. Strafflagens 23 kap. gäller trafikbrott och de uppgifter som avses där är olika slags transportuppgifter. Provet ska få utföras på den som utför ett köruppdrag eller något annat uppdrag som avses i 23 kap. i strafflagen eller den som står i beråd att påbörja ett sådant uppdrag. Den som utför ett köruppdrag eller något annat uppdrag som avses i 23 kap. i strafflagen eller den som står i beråd att påbörja ett sådant uppdrag och vägrar genomgå provet ska vara skyldig att underkasta sig kroppsbesiktning enligt tvångsmedelslagen.

Det prov som avses ovan ska enligt 2 mom. göras på ett sådant sätt och med en sådan metod att det inte medför onödig eller oskälig olägenhet för den som undersöks.

Huvudstaben ska enligt 3 mom. ge närmare föreskrifter om hur provet ska utföras. Enligt nuvarande lagstiftning ger huvudstaben närmare anvisningar om hur provet ska utföras.

Jämfört med 25 a § i den nuvarande lagen ska till bestämmelsen fogas reglering av hur uppgifter ska hanteras, förvaras och avföras. De krav som gäller skydd av personuppgifter förutsätter att om detta föreskrivs i lag. Enligt det föreslagna 4 mom. är den information som fås genom alkohol- och narkotikatestning information om hälsotillstånd. Formuleringen motsvarar t.ex. 30 § 2 mom. och 31 § i lagen om försvarshögskolan (1121/2008). Denna information får endast hanteras av de personer som utifrån den ska besluta om ett köruppdrag eller något annat uppdrag som avses i 23 kap. i strafflagen. Uppgifterna ska förvaras åtskilt från andra insamlade person-

uppgifter, dvs. uppgifterna enligt den föreslagna 41 och 84 §, och de ska avföras ur registret genast när det inte finns någon sådan grund för att bevara dem som det förutsätts i fråga om lagstadgade uppgifter, dock senast ett år efter att uppgifterna förts in i registret. Med registret ska avses det disciplinregister som föreslås nedan i 11 kap. Enligt uppgift från försvarsmakten är praxis att om en persons blåstest är rent, antecknas uppgiften ingenstans, men om inte, tas resultatet av blåstestet med i förundersökningshandlingarna. Kroppsbesiktning, dvs. blodprov, är mycket sällsynt och även det resultatet ska ingå i förundersökningsmaterialet. Information om resultatet av provet ska endast de tjänstemän få som sköter det disciplinära förfarandet.

Dessutom ska kroppsbesiktning, dvs. i praktiken blodprov, inte längre kunna göras utgående från lagen om militär disciplin på någon som står i beråd att påbörja ett köruppdrag. I riksdagsbehandlingen av regeringens proposition med förslag till lag om militär disciplin och vissa lagar som har samband med den (RP 225/2010 rd), som har förfallit, uppmärksammades detta (FöUU 12/2010 rd). När sakkunniga hördes togs enligt försvarsutskottets utlåtande upp att det inte finns några grunder för kroppsbesiktning av en person som står i beråd att påbörja ett transportuppdrag. Det ansågs räcka med att den som vägrar ett blåstest förbjuds att utföra transportuppdraget. Utskottet har i sitt utlåtande omfattat denna syn och föreslagit att lagutskottet gör en nödvändig precision i bestämmelsen.

Det bör observeras att när en person vägrar genomgå ett blåstest och man därmed blir tvungen att förhindra utförandet av ett köruppdrag, gör sig personen i allmänhet redan utgående från detta skyldig till någon form av tjänstgöringsbrott. I dessa situationer gör personen sig också i allmänhet skyldig till ett tjänstgöringsbrott genom att vara påverkad av alkohol eller annat rusmedel (45 kap. 1 § 2 mom. 1 punkten i strafflagen). Vid utredning av tjänstgöringsbrott av denna typ som beror på användning av alkohol eller något annat rusmedel används inte annars heller kroppsbesiktning utan det berusade tillståndet eller motsvarande konstateras på annat

sätt såsom utgående från beteendet. Men om gärningen är så allvarlig att det kan vara fråga om ett grovt tjänstgöringsbrott, är kroppsbesiktning möjlig enligt tvångsmedelslagen.

På basis av detta föreslås i denna proposition inte längre möjligheten att göra en kroppsbesiktning av en person som ska påbörja ett köruppdrag.

24 §. Användning av tvångsmedel. De militärpersoner som avses i 16 och 17 § ska enligt 1 mom. få tillgripa tvångsmedel som avses i detta kapitel på ett område eller fartyg som är i försvarsmaktens bruk samt annanstans i situationer där användningen av tvångsmedel inte kan skjutas upp och handräckning från polismyndigheten inte kan erhållas snabbt.

Enligt 26 § 1 mom. i den nuvarande lagen får i detta kapitel avsedda krigsmän tillgripa tvångsmedel på område eller fartyg som är i försvarsmaktens användning samt i brådskande fall även annanstans. Det föreslås således att förutsättningarna för att använda tvångsmedel ska justeras på så sätt att vad som avses med i brådskande fall beskrivs närmare.

Ett exempel på en situation där användningen av tvångsmedel inte kan uppskjutas och där handräckning från polismyndigheten inte finns att få snabbt kan vara att en militärperson utan tillstånd avlägsnar sig från ett skjutläger i norra Finland och tar med sig skjutförnödenheter. Personen hinner ta sig ut från försvarsmaktens område, men militärpersoner är honom på spåret. Den närmaste polismyndigheten finns på ett betydande avstånd, t.ex. hundra kilometer. Möjligheten att gripa personen måste anses befogad i situationen, också om man inte längre befinner sig på försvarsmaktens område.

De militärpersoner som avses i 1 mom. ska dock enligt 2 mom. få verkställa allmän husrannsakan i privat bostad endast om dess syfte är att finna en person som ska gripas, anhållas eller häktas eller hämtas till förhör eller inställas inför domstol och som flyr då han blir förföljd, eller att ta i beslag ett föremål som på färsk gärning kunnat följas eller spåras. Bestämmelsen motsvarar 26 § 2 mom. i den nuvarande lagen i övrigt, men i det används termen allmän husrannsakan av

de skäl som beskrivs i motiveringarna till 22 § 1 mom.

Enligt 8 kap. 18 § i den nya tvångsmedelslagen kan husrannsakan underställas domstolsprövning.

25 §. Undersöknings- och genomsökningsrätt för kommandören för ett truppförband. Kommandören för ett truppförband ska också i fortsättningen enligt 1 mom. ha rätt att på ett område eller ett fartyg eller i ett fordon i försvarsmaktens bruk, dock inte i en privat bostad, låta verkställa undersökningar och genomsökningar som riktar sig mot personer som tjänstgör vid försvarsmakten och lyder under 45 kap. i strafflagen och egendom som är i deras besittning, för utövande av tillsyn över att bestämmelserna om försvarsmaktens vapen, skjutförnödenheter och sprängämnen samt om narkotika och alkoholdrycker iaktas eller för upptäckande av överträdelser av dessa bestämmelser.

Med privat bostad avses inte kadetternas inkvarteringsstugor, vilket gör att undersöknings- och genomsökningsrätten för kommandören för ett truppförband kan gälla dessa. Det är viktigt att försvarsmakten också kan reda ut kadetternas eventuella användning av narkotika eller alkoholdrycker, liksom också eventuella försummelser eller förseelser som gäller vapen, ammunition och sprängämnen. Till denna del ska också grundlagsutskottets utlåtande på regeringens proposition med förslag till lag om Försvarshögskolan och till vissa lagar med anknytning till den beaktas. I utlåtandet konstateras det om skyldigheten att delta i ett drogtest innan sökanden antas som studerande vid Försvarshögskolan och under studietiden att det med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna finns acceptabla grunder för att bekämpa användningen av droger på detta sätt, om man beaktar särdragen i undervisningen vid Försvarshögskolan. Drogtestet kan också göras på civila studerande och inte heller det utgör något problem i konstitutionellt hänseende (GrUU 31/2008 rd).

Försvarsmaktens egendom, såsom vapen, skjutförnödenheter och sprängämnen, som personer som avses i 1 mom. olovligen innehar, samt narkotika och alkoholdrycker som de innehar olagligt eller olovligt, ska enligt 2 mom. få tas i förvar. Utöver vad som före-

skrivs i 60 § 2 mom. och 60 a § i alkohollagen (1143/1994), ska en alkoholdryck i ett öppnat eller öppet kärl få förstöras genom beslut av en tjänsteman eller en militärperson som har rätt att verkställa gripande. Om inte alkoholdrycken döms förlorad med stöd av 10 kap. i strafflagen, ska den återlämnas vid en lämplig tidpunkt och senast vid tidpunkten för hemförlovingen eller befrielsen från en annan tjänstgöring. I fråga om innehav av narkotika ska det enligt en hänvisningsbestämmelse förfaras i enlighet med vad som föreskrivs i narkotikalagen (373/2008).

Paragrafen motsvarar i övrigt 27 § i gällande militära disciplinlag, men i gällande lag föreskrivs att visitations- och rannsakningsrätten också kan riktas mot den som tjänstgör vid försvarsmakten och som inte lyder under 45 kap. i strafflagen. Rannsakan och visitation kan dock riktas mot en sådan person endast om det finns skäl att misstänka att bestämmelserna i paragrafen har överträtts. Det föreslås att denna bestämmelse ska överföras till lagen om försvarsmakten, eftersom den inte passar i lagen om militär disciplin, som i övrigt endast gäller personer som lyder under 45 kap. i strafflagen.

6 kap. Förundersökning

26 §. Förrättande av förundersökning. I 1 mom. ska det föreskrivas att då ett brott som avses i militära rättegångslagen har kommit till en disciplinär förmans kännedom eller då det finns skäl att misstänka att ett sådant brott har begåtts, ska den disciplinära förmannen utan dröjsmål se till att förundersökning görs. I stället för formuleringen ”skäl att anta” som används i 28 § 1 mom. i den nuvarande militära disciplinlagen ska formuleringen ”skäl att misstänka” användas i överensstämmelse med förundersökningslagstiftningen. Vid undersökningen ska utöver denna lag tillämpas vad som föreskrivs om förundersökning i brottmål.

Enligt 2 mom. i bestämmelsen ska förundersökning också förrättas när den åklagare som avses i 4 § 1 mom. i militära rättegångslagen förordnar detta. I momentet ska det avvika från gällande lag hänvisas till den åklagare som avses i militära rättegångslagen, eftersom det i praktiken har fö-

rekommit en del oklarheter som har gällt åklagarnas befogenheter i militära rättegångsärenden.

De särskilda undersökningskommissioner som nämns i 28 § 2 mom. i gällande lag har inte använts som förrättare av förundersökning under de senaste åren, varför det föreslås att de ska slopas.

27 §. Tjänstemän som förrättar förundersökning. När ett brott som avses i militära rättegångslagen undersöks ska den som leder undersökningen enligt 1 mom. vara en anställningsberättigad tjänsteman som avses i 17 § eller chef för en grundenhet eller fältväbeln vid en grundenhet. Undersökningen ska utföras av en tjänsteman vid försvarsmakten.

I motiveringarna till 10 § ovan behandlas möjligheterna för en fältväbel vid en grundenhet att också vara undersökningsledare. Fältväbelns befogenheter ska begränsas så att fältväbeln vid en grundenhet ska kunna vara undersökningsledare i ett ärende, där förundersökning enligt 28 § 2 mom. förrättas och där en påföljd som avses i 12 § 4 mom. kan påföras.

Den som utför en undersökning ska i fortsättningen ha tillräcklig utbildning för förundersökning. Enligt nuvarande lag ska den som utför en undersökning om möjligt vara förtrogen med brottsundersökning.

Enligt 2 mom. ska den disciplinära förman, i vars underlydande trupp eller förvaltningsenhet brottet har begåtts eller den som misstänks för brottet tjänstgör, sörja för att förundersökning förrättas. Vid behov ska också en högre disciplinär förman kunna sörja för att förundersökning förrättas. Den tjänsteman som sörjer för att förundersökning förrättas är samtidigt undersökningsledare eller förordnar en av sina underlydande till undersökningsledare.

Om en högre disciplinär förman har fått kännedom om att en lägre förman inte vidtagit åtgärder med anledning av ett brott, ska förmannen om sakens natur kräver det enligt 3 mom. förordna att förundersökning ska utföras eller själv ta upp saken till behandling.

Bestämmelserna i 2 och 3 mom. finns för närvarande i 1 § i militära disciplinförordningen, och syftet är att flytta över dem till lagen.

En disciplinär förman ska också kunna be dem som sköter brottsbekämpningen inom försvarsmakten, dvs. i praktiken huvudstabens undersökningsavdelning, utföra förundersökningen liksom i dagens läge. Till följd av detta ska det hänvisas till lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten. Undersökningsledarskapet överförs då i sin helhet på huvudstabens undersökningsavdelning. I allmänhet görs begäran om överföring av kommandören för truppförbandet, men vid behov kan också någon annan disciplinär förman begära överföring.

Om sakens natur kräver det, ska förundersökningen ges i uppdrag åt polisen. Med detta ska avses situationer där undersökningen förs över på polisen t.ex. för att polisen har ett större metodutbud när det gäller att undersöka brott. Det föreslås att formuleringen ändras så att den är mera förpliktande än den nuvarande bestämmelsen i 28 § 2 mom., dvs. förundersökningen ska ges, inte ska kunna ges i uppdrag åt polisen om sakens natur kräver det. Också om undersökningens opartiskhet, brottets allvar eller sakens natur förutsätter det, ska undersökningen helt överföras på polisen. Bestämmelsen är ny, men den motsvarar nuvarande praxis. För klarhets skull ska det nämnas att om undersökningen av ett ärende helt förs över på polisen, ska också undersökningsledningen flyttas på polisen. Ett enskilt förhör eller en annan undersökningsåtgärd ska kunna ges i uppdrag åt polisen i likhet med i dagens läge.

Då det övervägs huruvida ett ärende ska överföras, bör förvaltningsutskottets betänkande (FvUB 3/1995 rd) beaktas. Enligt det ska en förundersökning föras över på polisen, då undersökningen gäller dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, dödsvållande eller grovt dödsvållande enligt 21 kap., grov förskingring enligt 28 kap. och grovt rån eller grov utpressning enligt 31 kap. i strafflagen. Detsamma gäller också annan brottsundersökning, om följderna av gärningen har varit allvarlig skada på person eller anseende eller egendomsskada.

Enligt förvaltningsutskottets åsikt bör också undersökningen av sådana brott som kräver polisens specialkunskap och specialteknik överföras på polisen.

Utskottet påpekade också att man inte enbart kan utgå ifrån att en gärning som i strafflagen klassificeras som ett grovt brott alltid ska överföras till polisen utgående från brottets allvar. Försvarsmakten har ett särskilt intresse av att undersöka och reda ut egendomsbrott som riktar sig mot försvarsmakten t.ex. med beaktande av arten av den materiel som är i försvarsmaktens besittning, och då är det motiverat att utföra undersökningen med tillräckliga resurser och så effektivt som möjligt. Till exempel för uppfyllande av rekvisitet grov stöld förutsätts ur denna synvinkel inte att den egendom som stjäls är särskilt värdefull.

Försvarsmakten har med ett internt direktiv gett anvisningar om att uppgiften ska föras över på polisen i enlighet med förvaltningsutskottets betänkande. Dessutom bör undersökningen enligt försvarsmaktens interna direktiv föras över på polisen, när

-ärendet till sin art eller samhälleliga betydelse är sådant att undersökningen måste utföras på åtgärd av en utomstående myndighet för att oberoende ska säkerställas eller framhävas,

-det som undersöks är ett annat dödsfall eller allvarlig skada eller

-brottet inte kan undersökas i enlighet med 2 § i militära rättegångslagen som ett militärt brott (t.ex. rattfylleri, fylleri i sjötrafik och fylleri i lufttrafik samt rusmedelsbrott).

28 §. Förundersökningens omfattning. Förundersökning ska enligt 1 mom. förrättas i den omfattning som arten av det ärende som undersöks och avgörandet eller åtalsprövningen i ett disciplinärende förutsätter.

Om den misstänkte erkänner den gärning som undersöks, ska förundersökningen enligt 2 mom. kunna avslutas och ärendet ges till den disciplinära förmannen för avgörande förutsatt att

1) gärningen är obetydlig,
2) det är klart att målsäganden inte har några krav, och

3) det med beaktande av vad som klargjorts i saken utifrån en helhetsbedömning är onödigt att fortgå med förundersökningen.

I de fall som ingår i det föreslagna 2 mom. bör det säkerställas att det inte finns skäl att betvivla korrektheten i den misstänktes erkännande. Med bestämmelsen eftersträvas att

en förundersökning inte ska behöva genomföras onödigt omfattande i obetydliga och klara fall. Bestämmelsen skiljer sig från den summariska förundersökningen enligt 44 § i förundersökningslagen, där det bl.a. inte finns någon undersökningsledare, inte meddelas om rätten att använda biträde och inte används förhörsvittne. I förundersökning enligt det föreslagna 2 mom. ska dessa undantag inte finnas. I de allmänna motiveringarna har det närmare beskrivits varför summarisk förundersökning inte just har använts vid försvarsmakten.

I punkt 3 ska det avses t.ex. en sådan situation där det enligt jourhavandes iakttagelser är helt klart att personen har försenat sig vid återkomsten från permission, dvs. gjort sig skyldig till otillåten frånvaro. I situationer av denna typ finns det ingen orsak att misstänka att det kunde komma fram någon väsentlig utredning med tanke på bedömningen av den gärning som undersöks eller med tanke på påförandet av en påföljd. Bestämmelsen ska tillämpas endast, om det är helt klart att alla förutsättningar i 2 mom. uppfylls.

Med den disciplinära förmannens avgörande ska avses antingen ett disciplinbeslut eller ett beslut att sända ärendet till åklagaren.

29 §. *Avstående från att förrätta förundersökning samt avslutande av förundersökning.* Den disciplinära förmannen ska enligt 1 mom. kunna avstå från att förrätta förundersökning eller avsluta en redan påbörjad förundersökning, om han utgående från till buds stående material anser att den misstänkta gärningen har berott på ouppmärksamhet, tanklöshet eller okunnighet som med beaktande av omständigheterna är ursäktlig eller om gärningen annars ska anses vara ringa med hänsyn till upprätthållandet av disciplin och ordning.

I bestämmelsen avses åtgärder under förundersökningen. Vid försvarsmakten ska särskild uppmärksamhet ägnas att bestämmelsen tillämpas enhetligt i alla trupperband. Bestämmelsen ska preciseras jämfört med 29 § 2 mom. i gällande lag så att till den ska fogas ett omnämnande om till buds stående material.

För klarhetens skull ska det i 2 mom. föreskrivas att den i 1 mom. avsedda disciplinära förmannen eller en disciplinär förman som är

överordnad honom ska få förordna att förundersökning ska förrättas eller inledas på nytt, om det på grund av nya omständigheter som kommit fram i ärendet finns ett motiverat skäl till detta.

Undersökningsledarskapet ska fastställas enligt 27 § 4 mom., dvs. den disciplinära förman som fattar beslut om att inleda undersökningen på nytt ska antingen 1) själv vara undersökningsledare, 2) förordna en underlydande till undersökningsledare eller 3) be huvudstabens undersökningsavdelning eller polisen utföra förundersökningen. I det tredje fallet ska undersökningsledarskapet fastställas utgående från den föreslagna nya lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten och förundersökningslagen, dvs. ledarskapet ska helt övergå på huvudstabens undersökningsavdelnings eller polisens undersökningsledare. I praktiken kommer alternativ tre att så gott som alltid vara det alternativ som iaktas i det beskrivna fallet.

30 §. *Förhör av parterna.* Enligt 1 mom. ska den misstänkte och målsäganden förhöras vid förundersökningen. En målsägande som uppenbarligen inte har sådan information som klargör det ärende som undersöks ska inte behöva förhöras, om han eller hon annars har gett de uppgifter som behövs för att disciplinärendet ska kunna avgöras.

En part ska enligt 2 mom. i regel själv vara närvarande vid förhöret. Parten ska dock få ge sitt yttrande per telefon eller via något annat medium för dataöverföring, om detta inte medför olägenhet eller äventyrar undersökningens tillförlitlighet. I fråga om den misstänkte ska en förutsättning dessutom vara att ärendet är obetydligt och att personligt hörande skulle fördröja behandlingen av ärendet avsevärt på grund av att personen tjänstgör på ett fartyg eller på grund av andra särskilda omständigheter. Med särskilda omständigheter avses t.ex. tjänstgöring på en fästningsö eller i internationella uppdrag. Utan hinder av nämnda begränsningar ska smärre kompletteringar av ett tidigare förhör få göras per telefon eller via något annat medium för dataöverföring.

31 §. *Förhørsledare.* Förhørsledaren ska vara någon annan än den direkta förmannen till den som misstänks för ett brott. Den direkta förmannen får dock förrätta ett förhör i

en enkel och klar sak där det finns en etablerad påföljdspraxis, om det inte finns någon annan förhållande att tillgå på grund av att den misstänkte tjänstgör på ett fartyg eller på grund av andra särskilda omständigheter. Med bestämmelsen avses att den direkta förmannen till den som är misstänkt för ett brott kan vara förhållande endast i klart obetydliga frågor under särskilda omständigheter. Till exempel på en lång utbildningsseglats på ett fartyg kan det uppkomma en situation där den enda möjliga förhållanden är den misstänktes direkta förmän.

32 §. Utlåtande av en militärjurist. Vid försvarsmakten finns militärjurister. Bestämmelser om behörighetskraven för tjänsten som militärjurist finns i statsrådets förordning om försvarsmakten, enligt vilken ett särskilt behörighetskrav för tjänsten är högre högskoleexamen i juridik.

Under normala tider är cirka 20 tjänstemän verksamma som militärjurister vid försvarsmakten. Militärjuristerna är juridiska sakkunniga för dem som förrättar förundersökning och för de disciplinära förmännen. Utöver militärjuristens disciplinutlåtanden ger de juridisk rådgivning till de militärpersoner som behandlar ärenden som gäller militära brott, bereder årsgranskningar av disciplinbesluten och är föredragande i ärenden som sammanhänger med militärdisciplinen och behandlingen av militära brott när beslutsfattare är kommandören för en försvarsgren eller en annan högre disciplinär förmän och ger vid behov målsägandeutlåtanden när målsägande är försvarsmakten.

Vid krishanteringsstyrkorna verkar jurister i militärjuristuppdrag i ett offentligt tjänstgöringsförhållande enligt krishanteringslagen. De uppfyller behörighetskraven i nämnda statsrådsförordning och kommer huvudsakligen från reserven och de är 1-2 personer åt gången vid varje finsk krishanteringsstyrka. När beredskapen höjs placeras också reservister i militärjuristuppgifter vid de trupper som uppåddas för tjänstgöring. Syftet är att dessa reservister ska vara sin krigstida trupps rättsliga rådgivare och givare av disciplinutlåtanden.

Den disciplinära förmannen ska inhämta utlåtande av en militärjurist i ett ärende, om detta inte orsakar betydande dröjsmål med

handläggningen av ärendet. Utlåtande ska inte behöva inhämtas i enkla och klara ärenden. För närvarande ska utlåtande av en militärjurist enligt 31 § inhämtas innan ett disciplinstraff påförs, om det inte medför betydande dröjsmål med ärendets handläggning.

Utlåtanden av en militärjurist ges i praktiken i disciplinärenden i regel alltid innan ett disciplinstraff påförs, om inte inhämtande av ett utlåtande medför betydande dröjsmål. Vidare ges utlåtanden före ett befriande disciplinbeslut, innan beslut fattas om att ärendet ska sändas vidare till åklagaren eller att det inte ska sändas samt innan en disciplinär tillrättavisning påförs. Utlåtanden ges i praktiken i betydligt större omfattning än gällande lag förutsätter i syfte att förbättra rättsskyddet för dem som är föremål för ett beslut och för beslutsfattaren samt att harmonisera avgörandepraxis. Den precisering som ska göras i bestämmelsen stöder således nuvarande praxis.

33 §. Avslutande åtgärder och tilläggsundersökning. Innan förundersökningen avslutas ska parterna enligt 42 § i förundersökningslagen beredas tillfälle att till förundersökningsmyndigheten ge sin utsaga om det material som upptagits vid förundersökningen, om detta är ägnat att påskynda eller underlätta handläggningen av ärendet vid domstol. Utsagan ska fogas till förundersökningsprotokollet.

Enligt 31 § i gällande militära disciplinlag ska den disciplinära förmannen innan han påför ett disciplinstraff i regel personligen höra den misstänkte. Om hörandet till följd av särskilda förhållanden skulle medföra betydande dröjsmål med ärendets handläggning och om det inte finns skäl att förmoda att hörandet kan påverka ärendets behandling, får en disciplinär förmän dock påföra ett disciplinstraff utan att den misstänkte blir personligen hörd förutsatt att han eller hon inte har ansett att hörande behövs.

Skyldigheten att höra den misstänkte utsträcker sig inte till att gälla de disciplinära tillrättavisningar som är i användning i dagens läge. I praktiken förrättas hörande dock synnerligen ofta också innan en tillrättavisning påförs till den del som den som misstänks för ett brott vid förundersökningen har uttryckt att den önskar detta eller till den del

som den disciplinära förman som fattar beslutet anser detta nödvändigt. Också riksdagens biträdande justitieombudsman har i sitt avgörande i ett ärende om en disciplinär tillrättavisning av den 22 juni 2006 (3406/4/04) ansett att det hade varit motiverat att höra den misstänkte innan en disciplinär tillrättavisning påfördes, när klagomålsställaren särskilt hade bett om det, fastän lagen inte ovillkorligen förutsätter ett dylikt hörande vid påförande av disciplinär tillrättavisning.

Hörande av den som är misstänkt för ett brott kan ge den som ska avgöra ärendet sådan information som man av en eller annan anledning inte har kunnat inbegripa i förundersökningsprotokollet. Huvuddelen av de nuvarande disciplinära tillrättavisningarna påförs på åtgärd av chefen för grundenheten, varvid det i allmänhet går enkelt att verkställa hörande och detta därmed inte kan anses ha inverkan på disciplinprocessens längd. I praktiken har det vid hörandet i vissa fall utgjort ett problem att t.ex. hörande per telefon inte har ansetts uppfylla kravet på personligt hörande och disciplinprocessens framskridande av detta skäl har fördröjts t.ex. när det är fråga om en militärperson som tjänstgör i internationella uppdrag, på ett fartyg eller i fästningsförhållanden. Hörande är ytterst viktigt med tanke på den misstänktes rättsskydd.

Den misstänkte ska enligt 1 mom. innan ett disciplinärende avgörs ges tillfälle att bekanta sig med det material som samlats in i förundersökningen, inklusive utlåtandet av en militärjurist, och yttra sig om det. Den misstänkte kan ge sitt yttrande också per telefon eller via något annat medium för dataöverföring, om de förutsättningar som anges i 30 § 2 mom. uppfylls. Härvid ska vid behov den misstänkte få en muntlig redogörelse för det väsentliga innehållet i det material som samlats in vid förundersökningen. Motsvarande tillfälle ska ges målsäganden, om han eller hon begär det.

Vid ett disciplinärt förfarande ska det i synnerhet ägnas uppmärksamhet åt att den misstänkte vet vad han eller hon är misstänkt för. Vidare är det väsentligt att den misstänkte åtminstone en gång har ett verkligt tillfälle att bekanta sig med förundersökningsmaterialet och bli hörd. Detta är viktigt också därför att den disciplinära förmannen hör den

misstänkte innan ärendet avgörs endast efter behovsprövning.

Möjligheten till hörande per telefon eller via något annat medium för dataöverföring är viktig t.ex. på krigsfartyg och i internationella uppdrag. Vid hörande per telefon betonas det att det väsentliga innehållet i det material som samlats in vid förundersökningen ska refereras för den misstänkte. Till exempel vid hörande per e-post kan den misstänkte tillsendas de väsentliga delarna av förundersökningsmaterialet.

Den misstänkte behöver inte enligt 2 mom. ges sådant tillfälle som avses i 1 mom., om

1) förundersökningen har förrättats på det sätt som avses i 28 § 2 mom. och det inte har kommit fram några sådana nya omständigheter eller någon sådan ny utredning i ärendet som den misstänkte borde höras om, eller

2) disciplinbeslutet är friande.

Enligt 3 mom. ska en parts yttrande tas in i förundersökningsprotokollet. Vidare ska en part få be om att åtgärder för tilläggsutredning vidtas. Begäran ska göras utan oskäligt dröjsmål sedan parten har bekantat sig med förundersökningsmaterialet. De åtgärder för tilläggsutredning som parten begär ska vidtas, om parten visar att de kan inverka på ärendet och om de inte orsakar oskäliga kostnader i förhållande till ärendets natur.

Skillnaden jämfört med förundersökningslagstiftningen ska vara att en begäran ska göras utan oskäligt dröjsmål. Med detta framhävs kravet på att militärdisciplinförfarandet ska gå snabbt. Med anledning av en begäran som anlänt sent kan dock tilläggsundersökning utföras, om förutsättningarna för detta uppfylls. Det bör uppmärksammas att i 3 mom. avses med part både den misstänkte och målsäganden. Om ett yttrande har gjorts muntligt, registreras yttrandet och t.ex. datum och klockslag då yttrandet gavs.

I 4 mom. ska det ingå en ny bestämmelse enligt vilken det är den disciplinära förmannens och inte t.ex. undersökningsförrättarens skyldighet att sörja för att de åtgärder som avses i paragrafen vidtas.

7 kap. **Avslutande av ett disciplin-
ärende**

34 §. *Åtgärder sedan förundersökningen avslutats.* Den disciplinära förmannen ska utan oskäligt dröjsmål utgående från förundersökningsprotokollet besluta vilka åtgärder som disciplinärendet ger anledning till. Formuleringen är mera neutral än i den nuvarande bestämmelsen, där den disciplinära förmannen enligt 29 § 1 mom. efter slutförd undersökning utan dröjsmål ska vidtaga åtgärder för att bestraffa eller tillrättavisa den som gjort sig skyldig till brott. Med åtgärder ska avses bedömning av om ärendet ska överföras till en högre disciplinär förman eller till åklagaren, eventuellt hörande av den misstänkte, övervägning av ett disciplinbeslut, fattande av disciplinbeslut och delgivning av det samt meddelande av avgörandet till åklagaren.

35 §. *Överföring till en högre disciplinär förman.* Om en disciplinär förmans befogenheter inte räcker till för avgörande av ett ärende eller om förmannen är jävig, ska ärendet hänskjutas till en högre disciplinär förman. Bestämmelsen motsvarar i övrigt 30 § i gällande militära disciplinlag, men den hänvisningsbestämmelse som gäller överföring av ett ärende till behörig åklagare ska avskiljas till en annan paragraf, dvs. till 36 §.

36 §. *Överföring till åklagaren.* Bestämmelser om hänskjutande av ett ärende till behörig åklagare ska enligt 1 mom. fortsättningsvis finnas i militära rättegångslagen. Motsvarande hänvisningsbestämmelse finns i 30 § i den nuvarande lagen.

Om förundersökning har förrättats i ett ärende på förordnande av åklagaren, ska den disciplinära förmannen enligt 2 mom. meddela sitt avgörande med anledning av förundersökningen till åklagaren. Efter att ha fått meddelandet kan åklagaren ta ärendet till åtalsprövning, om ärendets art det kräver eller det annars finns ett särskilt skäl till det. Bestämmelsen motsvarar annars nuvarande 30 a § 2 mom., men man har försökt formulera den mera åskådligt.

37 §. *Omständigheter som påverkar övervägningen av disciplinstraff.* Ett disciplinstraff ska enligt 1 mom. stå i rätt förhållande till brottet och vara ändamålsenligt med tan-

ke på gärningsmannens tjänstgöringsställning. Det är skäl att beakta tjänstgöringsställningen t.ex. i lydnadsbrott. Om en erfaren gruppleddare gör sig skyldig till ett sådant brott, är det i allmänhet mera klandervärt än om en beväring gör det. En gruppleddare bör i högre grad ha klart för sig vad som krävs av dem som tjänstgör inom försvarsmakten och också vara ett exempel för den grupp han eller hon leder. Genom bestämmelsen eftersträvas att grupper av samma slag ska behandlas på samma sätt. Av dessa skäl är det viktigt att tjänstgöringsställningen också i fortsättningen kan beaktas när straff mäts ut.

Ett disciplinstraff ska dömas ut eller påföras med beaktande av enhetligheten i straffpraxis. Detta motsvarar 32 § 1 mom. i den nuvarande militära disciplinlagen.

När arten och strängheten av ett disciplinstraff övervägs ska enligt 2 mom. de grunder som enligt strafflagen påverkar gärningens straffbarhet och gärningsmannens eventuella tidigare disciplinstraff beaktas. I bestämmelsen ska formuleringen "samt de förhållanden under vilka brottet begåtts" strykas, eftersom detta redan följer av övrig lagstiftning. Dessutom ska den nuvarande formuleringen "tjänstgöring och uppförande i övrigt" ersättas med formuleringen "eventuella tidigare disciplinstraff", eftersom detta motsvarar nuvarande tolkning. Vidare är det i den nuvarande lagen nämnda "uppförande i övrigt" som grund för skärpning av straffet främmande för den finska straffrätten och det ska därför strykas.

En påföljd ska kunna skärpas om brotten varit flera eller om gärningen begåtts i närvaro av församlade militärpersoner så att den kan äventyra disciplinen och ordningen eller om gärningsmannen missbrukat sin förmansställning när han eller hon begick brottet. Ett disciplinstraff ska kunna lindras, om gärningen föranletts av att en förman genom klandervärt beteende minskat gärningsmannens förmåga att följa lagen. Denna princip framgår också av 6 kap. 6 § 2 punkten i strafflagen.

38 §. *Prioritering av lindrigare disciplinstraff.* Enligt 33 § i nuvarande lag ska disciplinär tillrättavisning användas som påföljd, om inte brottets art eller brottens antal, upprätthållandet av disciplin och ordning, gär-

ningsmannens tidigare tjänstgöring eller andra omständigheter vid brottets begående förutsätter att disciplinstraff påförs.

Eftersom det föreslås att man ska avstå från att skilja mellan disciplinär tillrättavisning och disciplinstraff, ska det i paragrafen föreskrivas att som disciplinstraff ska användas anmärkning, extra tjänstgöring eller utgångsförbud i högst tio dygn, om inte brottets art eller brottens antal, upprätthållandet av disciplin och ordning, gärningsmannens tidigare tjänstgöring eller andra omständigheter som gäller brottet förutsätter att ett annat disciplinstraff påförs. Sålunda kvarstår lagstiftningen till sitt sakinnehåll.

39 §. Hörande av den misstänkte när ett disciplinärende avgörs. Rätten att bli hörd hör till de garantier för en rättvis rättegång som tryggas i 21 § 2 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet har ansett att en bestämmelse om föreläggande utan att motparten hörs i sig är möjlig, om denne inte har kunnat höras så skyndsamt som ärendet nödvändigt kräver. Enligt utskottets ståndpunkt kan motparten ha lämnats ohörd inte bara för att det i praktiken varit omöjligt att vänta längre på grund av ett särskilt skyndsamhetsintresse i saken utan också för att motparten överhuvud taget inte är känd eller nåbar för att höras. Utskottet har ändå krävt att den grundlagsenliga huvudregeln i bestämmelsen ska vara att motparten hörs (GrUU 15/2006 rd och GrUU 50/2006 rd). Utgående från detta ska den disciplinära förmannen enligt 1 mom. innan ett disciplinärende avgörs höra den misstänkte personligen, om detta inte på grund av särskilda omständigheter avsevärt skulle fördröja behandlingen av ärendet och det inte finns skäl att anta att hörande skulle främja behandlingen av ärendet. Den disciplinära förmannen ska kunna höra den misstänkte per telefon eller via ett annat medium för dataöverföring, om de förutsättningar som anges i 30 § 2 mom. för sådant hörande uppfylls.

När behovet av hörande övervägs bör det beaktas att hörandet av den misstänkte vid förundersökningen föreslås bli fastställt. Viktigt är att den misstänkte åtminstone en gång har en verklig möjlighet att bli hörd i disciplinförfarandet.

Om den disciplinära förmannen anser att den misstänkte har gjort sig skyldig till en

annan gärning än den han eller hon har erkänt på det sätt som avses i 28 § 2 mom. eller om vilken han eller hon har hörts enligt 33 § 1 mom., ska den misstänkte enligt 2 mom. höras på nytt.

För närvarande finns den bestämmelse som gäller hörande av en misstänkt i 31 § i militära disciplinlagen. Det föreslås att bestämmelsen ska preciseras med de motiveringar som beskrivs ovan.

40 §. Disciplinbeslutets slutresultat. I ett disciplinärende ska beslutet enligt 1 mom. vara fällande eller frikännande. Formuleringen ska vara mera neutral än i den nuvarande lagstiftningen, där den disciplinära förmannen enligt 29 § 1 mom. efter slutförd undersökning utan dröjsmål ska vidtaga åtgärder för att bestraffa eller tillrättavisa den som gjort sig skyldig till brott.

Även om ett disciplinbeslut är fällande behöver ett disciplinstraff enligt 2 mom. inte påföras, om gärningen har berott på ouppmärksamhet, tanklöshet eller okunnighet som med beaktande av omständigheterna är ursäktlig eller om gärningen annars ska anses vara ringa med hänsyn till upprätthållandet av disciplin och ordning. Dyliga gärningar kan vara t.ex. brott mot klädesbestämmelserna, som inte har haft inverkan på disciplin och ordning eller tjänstgöringssäkerheten, liten avvikelse från tilltal, hälsning eller andra motsvarande bestämmelser som gäller den militära ordningen eller litet brott mot de bestämmelser som meddelats om förvaringen av den utrustning som ställts till militärpersonens förfogande. För närvarande finns denna bestämmelse i 29 § 2 mom. i lagen.

41 §. Disciplinbeslutets innehåll. Beslutet i ett disciplinärende ska vara skriftligt. Av beslutet ska framgå

- 1) den disciplinära förmän som avgjort ärendet och datum för beslutet,
- 2) parternas namn,
- 3) ett referat av ärendet,
- 4) motiveringar,
- 5) tillämpade lagrum,
- 6) slutresultatet samt vid behov disciplinstraffets art och storlek samt den avräkning som eventuellt ska göras från påföljden.

Det föreslås att bestämmelsen som för närvarande finns i 8 § i förordningen ska moderniseras språkligt.

42 §. Delgivning av disciplinbeslutet. Ett fällande beslut ska enligt 1 mom. delges den som påförts disciplinstraff samt på begäran målsäganden. En förutsättning för ett disciplinärt förfarande är att målsäganden har samtyckt till att ärendet behandlas i ett disciplinärt förfarande och inte har krävt att ärendet ska behandlas i domstol. Om målsäganden inte har fört fram några krav, t.ex. krävt straff, kan det antas att han eller hon inte har intresse av att ansöka om att ärendet ska återbrytas på basis av 55 § till skada för den bestraffade.

Om ett disciplinstraff inte har påförts eller om beslutet är friande kan målsäganden däremot i förundersökningen ha samtyckt till ett disciplinärt förfarande men krävt straff och följaktligen är beslutet enligt hans eller hennes åsikt för lindrigt. I en sådan situation har målsäganden ingen faktisk möjlighet att överväga extraordinärt ändringssökande enligt 55 §, om han eller hon inte får kännedom om det disciplinära avgörandet.

På delgivningsexemplaret av beslutet ska det antecknas när beslutet har delgetts den som påförts disciplinstraffet. I delgivnings-exemplaret av beslutet ska det ingå en anvisning om hur den som påförts disciplinstraff kan föra ärendet till en högre disciplinär förman eller domstol för avgörande.

Om ett disciplinstraff med stöd av 40 § 2 mom. inte har påförts, ska beslutet enligt 2 mom. utan dröjsmål meddelas parterna på ett bevisligt sätt. Om ett förundersökningsprotokoll har upprättats i ärendet, ska det dessutom göras en anteckning om avgörandet i protokollet.

Ett frikännande disciplinbeslut ska enligt 3 mom. utan dröjsmål meddelas parterna på ett bevisligt sätt. Om ett förundersökningsprotokoll har upprättats i ärendet, ska det dessutom göras en anteckning om avgörandet i protokollet.

De bestämmelser som motsvarar 1 och 2 mom. finns i dagens läge i 9 § i militära disciplinförordningen och därifrån ska de föras över till lagen. En ny bestämmelse om delgivning av ett frikännande disciplinbeslut ska fogas till 3 mom. Bestämmelsen motsvarar nuvarande praxis.

Om en parts rätt till extraordinärt ändringssökande föreskrivs nedan.

8 kap.

Ändringssökande

43 §. Rätt att söka ändring. I ett disciplinbeslut av kommendören för en truppenhet, chefen för en grundenhet eller fältväbeln vid en grundenhet ska enligt 1 mom. ändring först få sökas genom en begäran om avgörande hos kommendören för truppförbandet.

I ett disciplinbeslut av kommendören för truppförbandet eller av en disciplinär förman som är överordnad honom och i ett beslut som kommendören för truppförbandet har fattat med anledning av en begäran om avgörande som avses i 1 mom. ska enligt 2 mom. ändring få sökas genom besvär (disciplinbesvär). Bestämmelser om behörig domstol ska finnas 5 och 6 § i militära rättegångslagen.

För närvarande föreskrivs om rätt att söka ändring i 34 § i lagen. I en disciplinär tillrättavisning som påförts i ett disciplinärende får för närvarande ändring inte sökas genom besvär. Det föreslås att rätten att söka ändring ska utvidgas. I ett beslut som gäller disciplin av kommendören för truppenheten, chefen för grundenheten och fältväbeln vid grundenheten ska först få begäras ett avgörande av kommendören för truppförbandet genom ett nytt förfarande med begäran om avgörande. Genom ett internt förfarande inom försvarsmakten ska det vara möjligt att korrigera fel som skett vid ett disciplinärt förfarande och undvika att i onödan belasta domstolarna när det är fråga om relativt obetydliga gärningar.

I ett beslut som kommendören för truppförbandet har fattat på begäran om avgörande ska ändring få sökas hos domstol. På ett disciplinbeslut av kommendören för truppförbandet eller en honom överordnad disciplinär förman ska besvär anföras direkt hos domstolen. Det föreslagna förfarandet för ändringssökande garanterar att den som påförts ett disciplinstraff i alla situationer har en möjlighet att föra ärendet till domstol för behandling.

Ändringen innebär förutom att rätten att söka ändring utvidgas, också en försvagning till den del att besvär inte längre ska kunna anföras direkt hos domstolen över en varning som kommendören för truppenheten har påfört en person som tjänstgör som värnpliktig, utan först ska en begäran om avgörande lämnas in till kommendören för truppförbandet.

Varning används synnerligen sällan som disciplinpåföljd för dem som tjänstgör som värnpliktiga. Försvagningen är således i praktiken inte betydande när man beaktar att ändring också får sökas i ett beslut som fattats på begäran om avgörande. Försvagningen ska också gälla utgångsförbud som kommandören för truppenheten har påfört och varning som chefen för en grundenhet har påfört. Vid bedömning av ändringens inverkan ska den bestämmelse om gottgörelse som föreslås nedan och det att disciplinären den behandlas snabbt också beaktas. Det finns också skäl att ha ett tillräckligt klart disciplinsystem, utan talrika variationer i förfarandena.

Enligt 5 § i militära rättegångslagen handläggs militärt rättegångsärende vid den i 1 § 2 mom. avsedda allmänna underrätt som är närmast förlägningsorten för den truppavdelning där svaranden tjänstgör eller där han senast har tjänstgjort eller varit skyldig att tjänstgöra. Med hänvisningen till 1 § 2 mom. avses det att vissa underrätter har förordnats att handlägga militära rättegångsärenden. Ett militärt rättegångsärende får handläggas även av den i 1 § 2 mom. avsedda allmänna underrätt som är närmast gärningsorten eller svarandens bonings- eller vistelseort, såvida detta med beaktande av den utredning som företes samt kostnaderna och övriga omständigheter anses lämpligt. Om svaranden åtalas för flera brott som ska handläggas såsom militärt rättegångsärende, får de prövas av den i 1 § 2 mom. avsedda allmänna underrätt som är behörig att handlägga åtal för något av brotten.

Enligt 6 § i militära rättegångslagen handläggs ett militärt rättegångsärende i första instans av Helsingfors hovrätt, då svaranden är en kommandör för truppavdelning eller en officer av minst majors grad eller en person som tjänstgör i annan militär tjänst vilken motsvarar minst majorstjänst.

Endast den som har påförts ett disciplinstraff eller den som i enlighet med 40 § 2 mom. inte har påförts ett disciplinstraff ska ha rätt att söka ändring i disciplinprocessen, på samma sätt som för närvarande. För klarhetens skull ska om detta uttryckligen föreskrivas i 3 mom. Eftersom målsägandens samtycke är en förutsättning för ett disciplinärt förfarande, är det inte ändamålsenligt

att också målsäganden ska ha rätt att söka ändring.

44 §. Temporärt förordnande. Om ett disciplinbeslut får verkställas innan beslutet har vunnit laga kraft, kan kommandören för truppförbandet med anledning av en begäran om avgörande som avses i 43 § 1 mom. och domstolen med anledning av disciplinbesvär som avses i 43 § 2 mom. av ett särskilt skäl innan ärendet avgörs bestämma att disciplinbeslutet tills vidare inte ska verkställas eller verkställandet inte fortgå.

Enligt 39 § i den nuvarande lagen ska verkställigheten av ett straff som har påförts genom disciplinärt förfarande inledas utan dröjsmål sedan den tid som gäller för anförande av besvär har löpt ut eller sedan besvären har avgjorts av domstolen. Om den bestraffade ger sitt skriftliga samtycke, får verkställigheten även inledas tidigare. Verkställigheten av arrest och av ett utgångsstraff som en domstol har dömt ut får inledas trots att beslutet inte har vunnit laga kraft, om den dömde ger sitt skriftliga samtycke till detta. Den föreslagna bestämmelsen ändrar således nuläget på så sätt att endast ett förordnande av kommandören för truppförbandet eller av domstolen ska kunna förhindra verkställigheten av beslutet. Ändringssökandet eller samtycke av den bestraffade ska inte ha någon inverkan på verkställigheten.

Avsikten är att bestämmelsen ska tillämpas endast i undantagsfall eller ”av ett särskilt skäl”. Ett särskilt skäl kan vara för handen främst i de situationer där den som handlägger en begäran om avgörande eller domstolen upptäcker ett sådant fel eller en sådan brist i ett disciplinbeslut eller disciplinärt förfarande som kommer att leda till att beslutet upphävs eller påföljden lindras. Som ett särskilt skäl kan inte anses endast det att den bestraffade begär att verkställigheten ska avbrytas.

Bestämmelser om inledandet av verkställigheten ska ingå i 58 §.

När det övervägdes var i lagen bestämmelsen ska placeras har uppmärksamhet fästs vid att det i allmänhet föreskrivs om ett besluts verkställbarhet i verkställighetslagen (2 kap. i utskökningsbalken (705/2007) och i 2 § i lagen om verkställighet av böter (672/2002)). En bestämmelse om avbrott kan också ingå i verkställighetslagen (2 kap. 13 § i utskök-

ningsbalken), men eftersom avbrott i allmänhet är exceptionellt och beslut om det i allmänhet fattas av domstol och i detta fall eventuellt också av kommandören för truppförbandet, ingår en bestämmelse om avbrott eller ett annat temporärt förordnande i allmänhet i procedurlagen eller som en del av processregleringen i en speciallag (17 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983), 13 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) och i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999). För att bestämmelsen ska placeras på det föreslagna sättet talar åskådligheten.

45 §. Innehållet i begäran om avgörande. I en begäran om avgörande ska skriftligen meddelas

- 1) det disciplinbeslut, som ändring söks i,
- 2) i vilka punkter i beslutet ändring söks,
- 3) vilka ändringar det yrkas att ska göras i beslutet,
- 4) de grunder på vilka ändring yrkas, och till vilka delar motiveringarna till beslutet är felaktiga enligt den som begär avgörande.

46 §. Framställande av begäran om avgörande. Begäran om avgörande som avses i 43 § 1 mom. ska framställas inom sju dagar från delfäendet av beslutet. Tidsfristen på sju dagar motiveras i samband med 49 §. Vid framställande av begäran om avgörande ska vad som föreskrivs i 49 § 2 – 4 mom. om anförande av besvär iaktas. En begäran om avgörande som kommit in efter utsatt tid prövas inte.

Tillämpningen av 51 § 2 mom., som gäller komplettering av besvären, passar dåligt ihop med det förfarande med begäran om avgörande som sker inom försvarsmakten. Syftet är att man alltid strävar efter att undersöka en begäran om avgörande som anlänt inom utsatt tid. Om begäran om avgörande är så bristfällig att kommandören för truppförbandet på basis av den inte kan fatta beslut, bör bristerna redas ut genom att den som lämnat in begäran om avgörande hörs i enlighet med 47 § 1 mom.

47 §. Beslut av kommandören för truppförbandet på begäran om avgörande. Kommandören för truppförbandet ska enligt 1 mom. ge ett skriftligt beslut på en begäran om avgörande som avses i 43 § 1 mom. Den

disciplinära förman som har fattat disciplinbeslutet ska överlämna materialet i ärendet och sitt utlåtande över begäran om avgörande till kommandören för truppförbandet. Kommandören för truppförbandet ska kunna höra den som lämnat in begäran om avgörande och den disciplinära förman som fattat disciplinbeslutet, om detta främjar avgörandet av ärendet.

Kommandören för truppförbandet ska enligt 2 mom. med anledning av en begäran om avgörande kunna upphäva disciplinbeslutet, lindra det påförda disciplinstraffet eller låta beslutet stå. Kommandören för truppförbandet ska inte kunna ändra disciplinbeslutet till nackdel för den som lämnat in begäran om avgörande. I fråga om innehållet i det beslut som ska fattas på begäran om avgörande tillämpas vad som föreskrivs i 41 § om innehållet i ett disciplinbeslut. Med detta avses att i beslutet ska finnas

- 1) namnet på den disciplinära förman som avgjort ärendet och datum när beslutet fattades,
- 2) parternas namn,
- 3) innehållet i ändringssökandet,
- 4) motiveringar,
- 5) tillämpade lagrum,
- 6) slutresultatet av ändringssökandet.

Kommandören för truppförbandet ska enligt 3 mom. ge beslutet på begäran om avgörande inom sju dagar från den dag då begäran om avgörande har inkommit. Med detta strävar man efter att försäkra sig om att kravet på att det disciplinära förfarandet ska gå snabbt förverkligas också i fortsättningen trots rätten att söka ändring.

I 4 mom. ska för informativitetens skull tas in en hänvisning, enligt vilken i 43 § 2 mom. ska föreskrivas om hur man söker ändring i ett beslut som kommandören för truppförbandet har fattat på begäran om avgörande. Det är klart att om ändringsyrkandet har godkänts i sin helhet, har den som lämnat in begäran om avgörande inget intresse av att söka ändring. Härvid låter domstolen bli att pröva besvären. Kommandören för truppförbandet ska till det beslut som fattats på begäran om avgörande foga en skriftlig anvisning om hur man söker ändring.

48 §. Innehållet i och bilagor till besvärsskriften. Bestämmelserna om besvärsskriften

ska i fortsättningen vara mera detaljerade än tidigare. För närvarande finns lagstiftning i 35 § i militära disciplinlagen och i 16 § 1 mom. i militära disciplinförordningen. I lagstiftningen ska i fortsättningen bättre beaktas 25 kap. 15 och 16 § i rättegångsbalken.

I en besvärsskrift, som ska riktas till den behöriga domstolen, ska enligt 1 mom. följande anges:

- 1) det disciplinbeslut som överklagas,
- 2) till vilka delar beslutet överklagas,
- 3) vilka ändringar som yrkas i beslutet,
- 4) på vilka grunder ändring yrkas, och till vilka delar motiveringarna till beslutet enligt ändringssökandens åsikt är felaktiga,

5) de bevis som man önskar stöda sig på och vad man vill bevisa genom vart och ett av dem,

6) eventuell begäran om att ärendet ska handläggas i ett skriftligt förfarande.

I besvärsskriften ska bevis kunna framföras, eftersom det är möjligt att ärendet har avgjorts i ett disciplinärt förfarande fastän ändringssökanden anser att bevisningen var oklar eller motstridig.

I besvärsskriften ska enligt 2 mom. meddelas parternas namn och kontaktuppgifterna till deras lagliga representant, ombud eller biträde, den postadress och eventuell annan adress på vilken uppmaningar, kallelser och meddelanden i ärendet kan sändas till ändringssökanden (*processadress*) samt telefonnumren till parterna, vittnen eller andra som ska höras. Kontaktuppgifterna till parten och till vittnen och andra som ska höras ska också meddelas på lämpligt sätt. Uppgifterna behöver dock inte meddelas, om de finns i förundersökningsprotokollet eller i annat material som ska tillställas domstolen.

Besvärsskriften ska enligt 3 mom. undertecknas av ändringssökanden, eller om han eller hon inte har upprättat den, av den som har upprättat skriften.

Till besvärsskriften ska enligt 4 mom. fogas de handlingar som ändringssökanden åberopar och som inte finns i det material som ska tillställas domstolen.

49 §. Anförande av besvär. Tidsfristen för anförande av de besvär som avses i 43 § 2 mom. ska enligt 1 mom. vara sju dagar från delfäendet av beslutet i fråga.

För närvarande ska disciplinbesvär enligt 35 § 1 mom. i militära disciplinlagen anföras senast den tredje dagen efter att disciplinbeslutet delgavs den som saken gäller. Det finns orsak att förlänga tidsfristen, eftersom den också med beaktande av kravet på snabbhet i det disciplinära förfarandet är för kort. I annan lagstiftning är besvärstiden minst en vecka.

Förlängning av besvärstiden är nödvändig också för att möjliggöra anskaffning av ett biträde. Biträden används främst av yrkesmilitärer. Förlängningen bedöms inte påverka behandlingstiderna i disciplinärenden, eftersom det föreslås att med undantag av disciplinbot och varning ska påföljderna i allmänhet kunna verkställas trots att ändring har sökts. Dessutom ska det beaktas att den bestraffade ska ges gottgörelse, om det visar sig att han har bestraffats utan orsak.

Riksdagens biträdande justitieombudsman har i sitt beslut av den 26 oktober 2004 (230/4/03) ägnat uppmärksamhet åt att i anvisningarna om hur man anför disciplinbesvär inte har antecknats det datum då besvären senast ska lämnas in. I beslutet hänvisas det till att en person som bestrider ett straffyrkande ska meddela detta till häradsåklagaren inom en vecka från delfäendet och att i blanketten för straffyrkande har antecknats sista datum för bestridande i enlighet med justitieministeriets anvisningar. Enligt biträdande justitieombudsmannen kunde motsvarande praxis anses motiverat också i de anvisningar för ändringssökande som gäller disciplinbesvär i synnerhet då tid att anför besvär är endast tre dagar. Biträdande justitieombudsmannen har föreslagit för huvudstaben att den skulle överväga, om det finns orsak att komplettera den straffkortsblankett som är i användning på så sätt att i den skulle märkas ut den sista dagen när disciplinbesvär kan lämnas in.

Besvärsskriften ska enligt 2 mom. inom utsatt tid lämnas till den disciplinära förman som har fattat disciplinbeslutet eller till den domstol som avses i 43 § 2 mom. Begäran om avgörande eller besvärsskriften ska också få lämnas in till chefen för den grundenhet eller fältväbeln vid den grundenhet där ändringssökanden tjänstgör, eller till jourhavande vid truppförbandet.

Om ändringssökanden tjänstgör i en trupp som är åtskild från hans eller hennes enhet eller på ett fartyg ute till havs, ska begäran om avgörande eller besvärsskriften enligt 3 mom. få lämnas in också till chefen för truppen eller fartyget. Om ändringssökanden har berövats sin frihet, ska begäran om avgörande eller besvärsskriften också få lämnas in till förmannen för högvakten eller någon annan förvaringslokal.

Om besvärsskriften har lämnats in till en annan myndighet som avses i 2 eller 3 mom. än domstolen, ska mottagaren enligt 4 mom. på skriften anteckna dess ankomstdag och utan dröjsmål överlämna skriften till den disciplinära förman som avgjort ärendet.

Bestämmelserna om inlämnande av begäran om avgörande eller besvärsskriften ska motsvara 35 § 1 mom. i militära disciplinlagen och 17 och 18 § i militära disciplinförordningen i övrigt, men formuleringarna ska moderniseras. Bestämmelsen i det föreslagna 4 mom. ska preciseras jämfört med nuläget så att det inte längre ska föreskrivas allmänt om tillställande till en annan myndighet utan den andra myndigheten ska specificeras så att den avser de myndigheter om vilka föreskrivs i 2 eller 3 mom. I praktiken har bestämmelsen också i dagens läge tolkats på detta sätt.

50 §. Den disciplinära förmannens skyldigheter. För klarhetens skull ska den disciplinära förmannens skyldigheter i fortsättningen tas in i samma paragraf. För närvarande finns bestämmelser i 35 § 2 mom. och 36 § 1 mom. i militära disciplinlagen och i 16 § 2 mom. i militära disciplinförordningen.

För klarhetens skull ska i 1 mom. föreskrivas att ändringssökanden har rätt att använda biträde och att ändringssökandens rätt att upprätta en besvärsskrift ska tryggas. Den disciplinära förmannen ska se till att ändringssökanden har möjlighet att skaffa sig ett biträde och upprätta en besvärsskrift samt delta i domstolsbehandlingen av disciplinbesvären.

Den disciplinära förman som fattat disciplinbeslutet ska enligt 2 mom. omedelbart sända besvärsskriften till kansliet vid den domstol som avses i 43 § 2 mom. tillsammans med det förundersökningsprotokoll som upprättats i disciplinärendet, eventuellt beslut som fattats på en begäran om avgö-

rande samt andra handlingar och sitt utlåtande i ärendet.

Om disciplinbesvär har sänts direkt till domstolen, ska den disciplinära förmannen enligt 3 mom. på begäran av domstolen sända domstolen det förundersökningsprotokoll som upprättats i disciplinärendet och andra handlingar i ärendet samt sitt utlåtande som avses i 2 mom.

51 §. Förberedelse i domstol. Disciplinbesvär ska enligt 1 mom. bli anhängiga då besvärsskriften har kommit in till kansliet vid den domstol som avses i 43 § 2 mom. Motvarande bestämmelse ingår i 35 § 3 mom. i nuvarande lag.

Om besvären är bristfälliga och det är nödvändigt att komplettera dem för att rättegången ska kunna fortgå, ska ändringssökanden enligt 2 mom. uppmanas att korrigera bristen inom en av domstolen utsatt tid vid äventyr att besvären kan lämnas utan prövning. Om ändringssökanden inte följer uppmaningen och besvären är så bristfälliga att de inte duger som grund för en rättegång, ska besvären inte prövas.

Om domstolen anser att ärendet ska avgöras i enlighet med ändringssökandens ändringsyrkanden, ska domstolen enligt 3 mom. kunna meddela ett sådant avgörande i huvudsaken. Med detta ska avses att om besvären är klart motiverade, t.ex. har den disciplinära förmannen i strid med lag påfört arreststraff, och alla ändringssökandens krav på ändringar godkänns, finns det inget skäl att ta upp ärendet i huvudförhandling utan det kan avgöras genast i beredningsfasen.

Om disciplinbesvär har sänts direkt till domstolen, ska den disciplinära förmannen enligt 4 mom. på begäran av domstolen sända domstolen det förundersökningsprotokoll som upprättats i disciplinärendet och annat handlingsmaterial samt sitt utlåtande som avses i 2 mom.

Med momentet ska avses att om en besvärsskrift har sänts direkt till domstolen, ska domstolen utan dröjsmål begära ett utlåtande av den disciplinära förmannen med anledning av besvären, om inte domstolen beslutar att inte ta upp besvären till prövning eller det annars är uppenbart onödigt. Utlåtandet ska ges för kännedom till den som sökt ändring.

Huvudregeln ska vara att ett utlåtande ska begäras av den disciplinära förman som avgjort ärendet. Om den disciplinära förman som avgjort ärendet är förhindrad, ska också en annan disciplinär förman till ändringssökanden kunna ge ett utlåtande. Eftersom givandet av ett utlåtande är en tjänsteförpliktelse för förmannen, är det inte nödvändigt att ställa särskilda tidsfrister eller hot för givandet av utlåtandet. Som ett utlåtande räcker också konstaterandet att inga sådana omständigheter har tagits upp i besvären som skulle förutsätta att beslutet ändras. I allmänhet är det i praktiken motiverat att begära utlåtande först efter att besvären har kompletterats, men eftersom kompletteringen i princip också kan gälla en omständighet som den disciplinära förmannen inte har något intresse av att yttra sig om, ska ärendet övervägas av domstolen.

Man kan avstå från att begära utlåtande, om besvären inte prövas. Motiveringen har ingen betydelse. Det kan vara frågan t.ex. om att besvären har anförts för sent eller om att besvären inte duger som grund för en rättegång. Ett annat skäl kan vara att besvären förkastas genast eller efter att de kompletterats. Förkastande kan komma i fråga t.ex. när ändringsyrkande juridiskt är omöjligt, t.ex. att det begärs att ett utgångsstraff ska omvandlas till villkorligt, eftersom lagen inte känner en sådan påföljd. Bestämmelserna betonar förfarandets snabbhet och är process-ekonomiskt motiverade.

52 §. Huvudförhandling i domstol. Om inget annat följer av 51 § ska det i ett ärende som gäller disciplinbesvär enligt 1 mom. ordnas en huvudförhandling. På begäran av ändringssökanden ska ärendet dock kunna behandlas i ett skriftligt förfarande. Trots begäran ska domstolen kunna hålla huvudförhandling om domstolen anser det nödvändigt.

Domstolen ska enligt 2 mom. kalla ändringssökanden till huvudförhandlingen. I kallelsen ska datum, klockslag och plats för huvudförhandlingen meddelas. Domstolen ska vid behov på eget initiativ eller på begäran av den disciplinära förmannen av ett särskilt skäl kunna kalla den disciplinära förmannen till huvudförhandlingen. Ärendet ska få prövas och avgöras även om ändringssökanden

eller den disciplinära förmannen är frånvarande.

Ärendet ska kunna avgöras trots att ändringssökanden är frånvarande, eftersom disciplinärendena till sin art är ringa. För närvarande ingår motsvarande bestämmelse i 36 § 2 mom. i lagen. Ärendet ska också få avgöras fastän den disciplinära förmannen är frånvarande. Detta kommer i fråga när den disciplinära förmannen av ett särskilt skäl har begärt att bli hörd, eftersom domstolen på eget initiativ kallar den disciplinära förmannen främst för att få tilläggsutredning. Syftet är att den disciplinära förmannen i regel inte ska kallas, eftersom han redan har lämnat in sitt utlåtande i ärendet till domstolen.

53 §. Avgörande av ärendet och förbud att söka ändring. Ett ärende ska enligt 1 mom. avgöras vid huvudförhandling utgående från vad som läggs fram och skriftligt rättegångsmaterial. Domstolen ska på eget initiativ pröva om det ärende som avses i disciplinbesvären har fått prövas och avgöras i ett disciplinärt förfarande, och vid behov undanröja disciplinbeslutet. Domstolen ska inte få ändra ett disciplinbeslut till ändringssökandens nackdel.

För klarhetens skull ska det i lagen således föreskrivas att domstolen på tjänstens vägnar prövar om ärendet har behandlats i rätt förfarandart, det ska således vara fråga om en omständighet som kan räknas till processföretsättningarna. Om domstolen anser att ärendet inte borde ha tagits upp i ett disciplinärt förfarande, ska disciplinbeslutet undanröjas.

I praktiken går det till på så sätt att när domstolens avgörande anländer till militärmyndigheten, tar den disciplinära förmannen kontakt med militärjuristen eller rättssofficeren. Ärendet överförs till kommandören för truppförbandet eller huvudstaben för beslut för att prövning enligt 14 § i militära rättegångslagen ska kunna göras. Antingen sänds ärendet till åklagaren för åtalsprövning i enlighet med 14 § 1 mom. i militära rättegångslagen eller också avstår man ifrån att sända det till åklagaren, om det föreligger grunder för detta enligt 14 § 2 mom i militära rättegångslagen.

Om ett disciplinbeslut upphävs eller undanröjs, ska enligt 2 mom. i fråga om statens skyldighet att ersätta ändringssökandens rät-

tegångskostnader vad som föreskrivs om ersättning av rättegångskostnader i 9 kap. 1 a § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) iakttas. Om ett disciplinbeslut upphävs eller undanröjs delvis, ska på motsvarande sätt vad som föreskrivs i 2 mom. i nämnda paragraf iakttas.

Bestämmelsen är avsedd att bli tillämpad så att ändringssökandens rättegångskostnader ska ersättas i enlighet med lagen om rättegång i brottmål oberoende av om ett disciplinbeslut upphävs eller undanröjs på materiella eller processuella grunder.

I ett beslut som en domstol fattat i ett ärende som gäller disciplinbesvär ska enligt 3 mom. ändring inte heller i fortsättningen få sökas genom ordinära medel för ändringssökande, dvs. besvär. Denna bestämmelse ingår för närvarande i 37 § 2 mom. i lagen. Detta gäller i fortsättningen såväl besvär som anförs direkt hos domstolen som också besvär hos domstolen på ett beslut som fattats på begäran om avgörande.

54 §. Särskilda bestämmelser. Domstolen ska enligt 1 mom. få sända de kallelser och uppmaningar som avses i detta kapitel på den processadress som ändringssökanden senast har meddelat. Bestämmelsen motsvarar 26 kap. 28 § 1 mom. i rättegångsbalken, vilket gäller behandlingen av besvärssärenden vid hovrätten.

När disciplinbesvär behandlas ska enligt 2 mom. i övrigt vad som föreskrivs om behandling av brottmål i militära rättegångslagen iakttas. Bestämmelsen finns för närvarande i 36 § 2 mom. i lagen.

55 §. En parts rätt till extraordinärt ändringssökande. I fråga om rätten till extraordinärt ändringssökande för en part i ett disciplinärende ska enligt 1 mom. på motsvarande sätt gälla vad som föreskrivs om extraordinärt ändringssökande i 31 kap. i rättegångsbalken. Klagoskriften eller ansökan ska lämnas in hos en domstol som avses i 43 § 2 mom. inom sex månader från den dag då disciplinbeslutet fattades. Återställande av försutten fatalietid ska dessutom sökas inom 30 dagar efter det att hindret har upphört. Extraordinärt ändringssökande har beskrivits närmare nedan i motiveringarna till 88 §.

Rätt till extraordinärt ändringssökande ska således förutom den bestraffade också mål-

säganden ha. Det som kan komma i fråga är främst en sådan situation där ärendet har avgjorts i ett disciplinärt förfarande, fastän målsäganden uttryckligen har krävt domstolsbehandling. Målsägandens intresse för att söka ändring torde vara exceptionellt, eftersom han eller hon kan yrka att ärendet ska avgöras i domstol, ända till dess ett disciplinbeslut har fattats. Detta har beskrivits noggrannare ovan i samband med förutsättningarna för ett disciplinärt förfarande.

I 2 mom. ska för klarhetens skull finnas en hänvisningsbestämmelse till 88 §, där det ska föreskrivas om den disciplinära förmannens rätt att ansöka om att ett disciplinbeslut ska undanröjas eller återbrytas.

56 §. Gottgörelse. Den bestraffade ska enligt 1 mom. ges gottgörelse till den del som en påföljd som påförts i ett disciplinbeslut har verkställts och disciplinbeslutet efter detta slutgiltigt har upphävts eller undanröjts eller påföljden har lindrats. Kommendören för truppförbandet ska besluta om gottgörelsen. Bestämmelsen om gottgörelse är ny.

Om ett disciplinstraff har verkställts delvis, betalas den bestraffade en gottgörelse för den verkställda delen. Bestämmelser om gottgörelsens penningbelopp ska ingå i en förordning av statsrådet.

Syftet är att med fattandet av ett gottgörelsebeslut inte ska sammanhånga någon egentlig prövningsrätt utan gottgörelse ska alltid förordnas när de förutsättningar om vilka föreskrivs i paragrafen uppfylls. Av detta skäl finns det inget behov att föreskriva om rätt att söka ändring gällande ett gottgörelsebeslut.

Rätten till gottgörelse ska gälla endast påföljder som påförs i ett disciplinärt förfarande, inte t.ex. sådana påföljder till vilka döms i ett domstolsförfarande enligt militära rättegångslagen.

9 kap. Verkställighet

57 §. Tjänstemän som svarar för verkställigheten. För verkställigheten av ett disciplinstraff ska enligt 1 mom. chefen för den grundenhet där den bestraffade tjänstgör eller närmaste annan disciplinär förmän sörja. Vid ett truppförband ska det kunna förordnas att

en tjänsteman som fått tillräcklig utbildning ska sörja för verkställigheten.

Sammanräkningen av de arreststraff som ska verkställas vid högvakten eller på annat håll vid försvarsmakten ska enligt 2 mom. ankomma på den tjänsteman som avses i 1 mom. Den bestraffade ska på begäran ges ett intyg på hur sammanräkningen har gjorts.

Paragrafen ska i övrigt motsvara 21 § i militära disciplinförordningen, men i stället för en förman som sörjer för verkställigheten ska det föreskrivas om en tjänsteman som sörjer för verkställigheten. Vid ett truppförband kan det förordnas att t.ex. en rättsofficer ska sörja för verkställigheten och rättsofficeren är inte nödvändigtvis någons förman.

I 3 mom. ska det för klarhetens skull tas in en hänvisningsbestämmelse, enligt vilken bestämmelser om behöriga myndigheter vid verkställigheten av disciplinbot och böter finns i lagen om verkställighet av böter (672/2002).

58 §. Inledande av verkställigheten. En tjänsteman som avses ovan i 57 § 1 mom. ska utan dröjsmål inleda verkställigheten av en annan påföljd än varning, vilken påförts i ett disciplinbeslut, så snart beslutet har fattats. En varning ska få verkställas först när det beslut där varningen har påförts har vunnit laga kraft. Bestämmelser om disciplinbotens verkställbarhet finns i 2 § 2 mom. i lagen om verkställighet av böter.

För närvarande får verkställigheten av ett disciplinstraff inledas först när beslutet har vunnit laga kraft. I fortsättningen ska endast beslut om påförande av varning eller disciplinbot ha vunnit laga kraft. Detta är nödvändigt med tanke på att det disciplinära förfarandet ska fungera, eftersom utan möjligheten till omedelbar verkställighet kan det bedömas att antalet ogrundade besvär, som enbart anförts för den uppskjutande verkan de har, utgör ett ökat betydligt. Detta gäller särskilt utgångsförbud. Utan möjligheten till omedelbar verkställighet skulle den utvidgade rätten att söka ändring göra det disciplinära förfarandet betydelselöst med tanke på upprätthållandet av disciplin och ordning. Dessutom torde en eventuell domstolsbehandling räcka så länge att verkställigheten drar onödigt mycket ut på tiden.

59 §. Avbrytande eller uppskjutande av verkställigheten. Verkställigheten ska enligt 1 mom. genast avbrytas eller den ska inte få inledas, om kommendören för truppförbandet eller domstolen ger ett sådant förordnande som avses i 44 §. Om detta ska föreskrivas för klarhetens skull.

Den förman som övervakar ett disciplinärt förfarande ska enligt 2 mom. få förordna att verkställigheten av ett disciplinstraff som påförts vid ett disciplinärt förfarande ska uppskjutas eller avbrytas, om förmannen i samband med övervakningen har upptäckt ett väsentligt fel i disciplinbeslutet.

Kommendören för truppförbandet ska kunna skjuta upp eller avbryta verkställigheten av ett disciplinstraff, om den bestraffades eller tillrättavisades hälsotillstånd kräver det eller om det föreligger ett annat synnerligen vägande skäl. Bestämmelsen är förenlig med 59 § i värnpliktslagen, enligt vilken en värnpliktig kan beviljas tillstånd att tillfälligt avlägsna sig från den i 57 § avsedda tjänstgöringsplatsen

1) på grundval av ett läkarutlåtande för att kunna återhämta sig efter en sjukdom eller en skada,

2) på grund av att en nära anhörig avlidit eller plötslig insjuknat i en svår sjukdom,

3) på grund av någon annan tvingande personlig orsak.

Ett ärende som avses i 59 § i värnpliktslagen behandlas och avgörs av chefen för grundenheten, kommendören för truppenheten, kommendören för truppförbandet eller repetitionsövningens ledare. Huvudstaben meddelar närmare föreskrifter om hur behörigheten fastställs.

Beviljandet av ett tillstånd enligt 59 § i värnpliktslagen skjuter upp eller avbryter således verkställigheten.

De föreslagna 2 och 3 mom. motsvarar 41 § i nuvarande lag.

60 §. Verkställigheten av anmärkning. En anmärkning ska enligt 1 mom. ges den tillrättavisade personligen och i skriftlig form. Bestämmelsen ska motsvara 36 § i nuvarande förordning. Med detta ska liksom i dagens läge avses att en anmärkning är en privat angelägenhet. Vid utbildningen av de disciplinära förmännen har i praktiken särskilt betonats påföljdens privata natur. Också i fort-

sättningen bör uppmärksamhet fästas vid att en anmärkning ges i enrum.

Verkställigheten av en anmärkning ska enligt 2 mom. förfalla vid den tidpunkt då den bestraffade hemförlovas eller tjänstgöringen annars upphör, dock senast ett år efter det att anmärkningen påfördes. Enligt 47 § 2 mom. i den nuvarande lagen förfaller verkställigheten av alla disciplinära tillrättavisningar vid den tidpunkt då den tillrättavisade hemförlovas eller hans tjänstgöring eljest upphör, dock senast ett år efter det tillrättavisningen påfördes. Lagstiftningen ska således bibehållas, men om förfallandet ska föreskrivas i den paragraf som gäller verkställigheten av varje påföljdsart.

61 §. Verkställigheten av extra tjänstgöring.

Som extra tjänstgöring ska enligt 1 mom. påföras något annat arbete än arbetet enligt tjänstgöringsprogrammet.

En extra tjänstgöring ska bestå av två timmar tjänstgöring som ska ske inom förloppet av en dag.

Extra tjänstgöring ska enligt 3 mom. inte få verkställas på ett sådant sätt att det på grund av överansträngning eller av någon annan orsak kan skada den tillrättavisades hälsa eller i väsentlig mån inverka menligt på hans eller hennes möjligheter att fullgöra sina tjänstgöringsuppgifter.

Paragrafen ska i övrigt motsvara 35 § i nuvarande förordning, men sådan tjänstgöring som återkommer enligt en turlista eller annan tjänstgöring ska slopas som former för extra tjänstgöring. Dessa former av extra tjänstgöring som nämns i den nuvarande förordningen lämpade sig främst för den tid då beväringarna sörjde för köksuppgifter och motsvarande. I fortsättningen ska extra tjänstgöring entydigt alltid räcka två timmar per dag, när den nu räcker högst två timmar per dag.

I fråga om extra tjänstgöring har det ställvis ansetts svårt att hitta lämpliga uppgifter för dem som ska utföra sådan. Typiska uppgifter har varit t.ex. vedarbeten, snöskottning eller städning. Till exempel det att städtjänsterna har omvandlats till lönearbete har i praktiken minskat antalet sådana uppgifter. Möjligheten att använda extra tjänstgöring är dock med tanke på påföljdens effektivitet viktig t.ex. på befästmansöar, fartyg eller i läger-

förhållanden, då det inte är ändamålsenligt att använda t.ex. utgångsförbud, eftersom militärpersonerna inte annars heller har möjlighet att avlägsna sig från tjänstgöringsplatsen.

Enligt 4 mom. ska verkställigheten av extra tjänstgöring förfalla vid den tidpunkt då den bestraffade hemförlovas eller tjänstgöringen annars tar slut, dock senast ett år efter att extra tjänstgöring har påförts. Enligt 47 § 2 mom. i nuvarande lag förfaller verkställigheten av extra tjänstgöring vid den tidpunkt då den tillrättavisade hemförlovas eller hans tjänstgöring eljest upphör, dock senast ett år efter det tillrättavisningen påfördes. Bestämmelsen ska följaktligen bibehållas, men om förfallandet ska föreskrivas i den paragraf som gäller verkställigheten av varje påföljdsart.

62 §. Verkställigheten av utgångsförbud.

Ett utgångsförbud på högst tre dygn ska enligt 1 mom. inte få verkställas under ett veckoslut, en helg eller en motsvarande ledig tid som enligt veckoprogrammet ska vara ledig för den som påförts utgångsförbudet. Bestämmelsen är ny.

Beväringens utbildningen ges i dagens läge i regel på vardagarna. Detta har i praktiken lett till att utgångsförbudet har blivit en strängare påföljd än tidigare, då verkställigheten sker under ett veckoslut, som annars är ledigt för beväringen. Detsamma gäller helger eller motsvarande, som är lediga dagar för den som ska bestraffas. Det är inte rättvist att också de som har påförts ett kort utgångsförbud förlorar sin ledighet. Ett utgångsförbud på fyra dygn eller längre ska kunna verkställas också under ett veckoslut, en helg eller motsvarande ledig tid. Ett utgångsförbud på högst tre dygn ska kunna verkställas under ett sådant veckoslut, en sådan helg eller motsvarande lediga tid då den bestraffade också annars är i tjänst, t.ex. till följd av en krigsövning.

I propositionen har de allmänna motiveringarna i regeringens proposition (RP 242/1990 rd) beaktats. I den konstateras: "Utgångsförbud är ett effektivt disciplinärt medel, eftersom den begränsar beväringarnas rätt att utnyttja sin fritid som de anser vara viktig. Särskild effekt har utgångsförbudet när verkställigheten av det leder till att bevär-

ingen går miste om sin permission eller weekendledighet. En dylik tilläggsåtgärd ger de facto utgångsförbudet en strängare karaktär än ett sådant utgångsförbud under vars verkställighet permissioner eller nämnda ledigheter inte råkar infalla. Då utgångsförbudet i och för sig på grund av sin natur och effekt har ansetts vara en lyckad disciplinär åtgärd som är värd att bevara, anses det med beaktande av rättssäkerhetssynpunkter nödvändigt att utveckla den i en rättvisare riktning.” Med den nya bestämmelsen försöker man utveckla utgångsförbudet till en rättvisare åtgärd.

Disciplinförfarandets snabbhet blir inte lidande av den nya bestämmelsen, eftersom avgörandet ska fattas så snabbt som möjligt och den bestraffade känner till det. Verkställigheten ska inledas eller fortgå så snabbt som möjligt, i allmänhet genast när veckoslutsledigheten eller motsvarande ledighet tar slut.

Den bestraffade ska enligt 2 mom. under tiden för utgångsförbudet inte få avlägsnas sig från det kasern- eller inkvarteringsområde eller motsvarande område som av kommandören för truppförbandet har bestämts som utgångsförbuds- eller utgångsstraffområde utan tillstånd av den förman som svarar för verkställigheten. Bestämmelsen ska till sitt innehåll motsvara 32 a och 34 § i den nuvarande förordningen, där det föreskrivs om verkställigheten av nuvarande utgångsförbud och utgångsstraff.

Som strafftid ska enligt 3 mom. den tid räknas under vilken den som avtjänar ett utgångsförbud är intagen på sjukhus för vård. Om den bestraffade själv avsiktligt har orsakat behovet av vård, kan kommandören för truppförbandet dock förordna att tiden för sjukhusvistelsen inte ska räknas som strafftid. Detta motsvarar 30 § 1 mom. i den nuvarande förordningen och å andra sidan 34 § enligt vilken i fråga om verkställigheten av utgångsförbud i tillämpliga delar iakttas bestämmelserna i 30 §.

Om den som har påförts utgångsförbud kallas till domstol för att vittna eller för att höras, räknas tiden inför domstolen samt den tid som gått åt till att ta sig till och ifrån domstolen som verkställighet av påföljden. Detta motsvarar till innehållet 30 § 2 mom. i

den nuvarande förordningen och å andra sidan 34 §, enligt vilken i fråga om verkställigheten av utgångsförbud i tillämpliga delar iakttas bestämmelserna i 30 §.

Övervakningen av verkställigheten av utgångsförbudet och det nuvarande utgångsstraffet har i praktiken ordnats t.ex. som en skyldighet att vid bestämda tider under fritiden anmäla sig hos enhetens jourhavande. Enligt försvarsmaktens anvisning ska den tjänsteman som svarar för verkställigheten i normala fall inte påföra den som avtjänar en påföljd skyldighet att anmäla sig oftare än en gång i timmen. I normala garnisonsförhållanden bestäms den sista anmälningsgången inte senare på kvällen än kl. 21.00 för att också den militärperson som avtjänar en påföljd om han eller hon så önskar ska ha en möjlighet att förbereda sig för vila. Om det i utgångsförbudstiden ingår kvälls- eller veckoslutsledigt eller permission, ersätts inte den lediga tid som förlorats på grund av utgångsförbudet senare.

Enligt 4 mom. förfaller verkställigheten av ett utgångsförbud på högst tio dygn vid den tidpunkt när den bestraffade hemförlovas eller vid en annan tidpunkt då tjänstgöringen upphör, dock senast ett år efter det att utgångsförbudet påfördes. Enligt 47 § 2 mom. i den nuvarande lagen förfaller verkställigheten av utgångsförbudet vid den tidpunkt då den tillrättavisade hemförlovas eller hans tjänstgöring eljest upphör, dock senast ett år efter det tillrättavisningen påfördes. Bestämmelsen bibehålls således, men om förfallandet ska föreskrivas i den paragraf som gäller verkställigheten av varje påföljdsart.

63 §. Verkställigheten av varning. En varning ska kungöras i dagorden i den trupp där den bestraffade tjänstgör eller senast har tjänstgjort, i fråga om kommandören för truppförbandet och andra i motsvarande tjänsteställning samt personer i högre tjänsteställning än dessa, ska varningen dock kungöras i huvudstabens dagorder.

Bestämmelsen ska motsvara 33 § i nuvarande förordning, men den ska formuleras tydligare. I praktiken kungörs i dagorden för närvarande den bestraffades militära grad och hela namn, enheten där den bestraffade tjänstgör och den eller de gärningar som antecknats som orsak med brottsbenämning

och lagrums exakthet. Den varning som ska kungöras innehåller ingen beskrivning av gärningen eller andra uppgifter om saken. Av dagorden ska framgå vem som har gett varningen. En dagorder är en skriftlig handling, som meddelas för kännedom till alla som tjänstgör i ifrågavarande truppförband på det sätt som kommandören för truppförbandet bestämmer, t.ex. på anslagstavla, vid orderfördelning, via ärendehanteringssystemet eller på något annat motsvarande sätt. I fråga om en varning som gäller en yrkesmilitär kan anslagstavlan också vara en elektronisk anslagstavla, som personalen vid truppförbandet i fråga har tillträde till. Som kungörelsesätt kan också användas en kombination av de ovan nämnda metoderna, det väsentliga är att informationen om varningen finns tillgänglig för alla dem som tjänstgör vid truppförbandet i fråga.

64 §. Verkställigheten av disciplinbot. Disciplinbot ska enligt 1 mom. verkställas med iakttagande av bestämmelserna om verkställighet av bötesstraff. Detta motsvarar 45 § i nuvarande militära disciplinlag. Det att en obetald disciplinbot likväl inte får förvandlas till fängelse ska dock i fortsättningen föreskrivas separat i 5 §.

För klarhetens skull ska det i 2 mom. föreskrivas att den som har påförts disciplinbot genast ska ges de uppgifter som behövs för betalning av disciplinboten.

65 §. Verkställigheten av arrest. Till följd av reformeringen av de grundläggande rättigheterna år 1997 ändrades militära disciplinlagen så att endast domstol kan döma till arreststraff (991/1997). Efter denna ändring har arrest inte just använts som påföljd. Sättet att verkställa arrest gör det svårt att delta i utbildningen av truppen och binder personalen i bevakningsuppgifter.

I gällande lag beskrivs inte innehållet i arrest. För klarhetens skull ska det i 1 mom. föreskrivas att arrest innebär frihetsberövande eller begränsning av friheten. Detta motsvarar formuleringen i fängelselagen. Arrest ska också i fortsättningen verkställas vid högvakten eller någon annan vakt. Av ett särskilt skäl ska flera personer som avtjänar arrest kunna hållas i samma rum. Verkställigheten av arrest i enskilt rum ska inte längre näm-

nas, eftersom det också annars framgår av bestämmelsen.

Arrest som av ett särskilt skäl inte kan avtjänas vid högvakten eller någon annan vakt, ska enligt 2 mom. verkställas i ett för ändamålet lämpligt rum, tält eller en hytt eller på en annan motsvarande plats. Denna bestämmelse är fortfarande nödvändig framför allt med tanke på undantagsförhållanden.

På den som avtjänar arrest ska enligt 3 mom. på motsvarande sätt tillämpas vad som föreskrivs i och med stöd av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Huvudstaben ska kunna meddela föreskrifter om de praktiska arrangemangen vid arrest samt om högvaktens interna ordning.

Om ett ovillkorligt fängelsestraff eller ett bötesförvandlingsstraff ska verkställas samtidigt med arrest, ska också arresten avtjänas i fängelse på det sätt som föreskrivs om verkställigheten av ovillkorligt fängelsestraff och bötesförvandlingsstraff. Med hänvisningarna ska avses fängelselagen och lagen om verkställighet av böter.

Det bör observeras att enligt 24 § 2 mom. i lagen om verkställighet av böter får stämning till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff inte verkställas bl.a. om den betalningsskyldige fullgör sin värnplikt, deltar i reservens repetitionsövningar eller fullgör vapenfri tjänst. Enligt 37 § i samma lag ska utmätningsmannen före verkställigheten av förvandlingsstraffet fråga den som dömts till förvandlingsstraff om han fullgör sin värnplikt, deltar i reservens repetitionsövningar eller fullgör vapenfri tjänst. Samma frågeskyldighet har en polisman, som träffar på en person på basis av en efterlysning för verkställighet av ett förvandlingsstraff.

Bestämmelserna motsvarar till sitt innehåll 24 § 1 mom. och 27 § i militära disciplinförordningen och 42 § i militära disciplinlagen.

66 §. Verkställigheten av arrest genom tjänstgörings- eller arbetsskyldighet. Kommandören för truppförbandet ska enligt 1 mom. kunna bestämma att arrest helt eller delvis ska avtjänas genom tjänstgöringsskyldighet, om detta är motiverat med tanke på den bestraffades hälsotillstånd eller tjänstgöring eller av något annat särskilt skäl.

Om arrest har utdömts i mera än åtta dygn, ska den del av straffet som överstiger näm-

da tid enligt 2 mom. verkställas som tjänstgöringsskyldighet.

När arrest verkställs genom tjänstgöringsskyldighet, ska tjänstgöringen enligt 3 mom. om möjligt fullgöras i uppgifter som är förenliga med tjänstgöringsprogrammet för den bestraffades egen enhet eller en annan egentlig tjänstgöringsplats.

Den som avtjänar arrest ska vid behov enligt 4 mom. kunna åläggas att utföra ett kortvarigt lämpligt arbete på den plats där arrest avtjänas eller i omedelbar närhet till den.

Paragrafen ska motsvara 28 § i militära disciplinförordningen.

67 §. Inräkning som strafftid i arrest. Som ett arrestdygn ska enligt 1 mom. räknas tjugofyra timmar från det verkställigheten inleddes.

Om den som avtjänar arrest utan tillstånd har avlägsnat sig från arresten, ska tiden från ingången av det arrestdygn då personen avlägsnade sig till utgången av det arrestdygn då han eller hon återvänt för att avtjäna arresten, enligt 2 mom. inte räknas in i strafftiden.

Som strafftid ska enligt 3 mom. räknas den tid under vilken den som avtjänar arrest är intagen på sjukhus för vård. Om den bestraffade själv avsiktligt har orsakat vårdbehovet, kan kommendören för truppförbandet dock förordna att tiden för sjukhusvistelsen inte ska räknas som strafftid.

Om den som avtjänar sådant straff som avses i 1 mom. kallas till domstol för att vittna eller bli hörd, ska tiden inför domstolen samt den tid som gått åt till att ta sig till och från domstolen enligt 4 mom. inräknas i tiden för verkställighet av straffet.

Paragrafen ska till sitt innehåll motsvara 29 och 30 § i militära disciplinförordningen.

68 §. Arrest vid hemförlovning. Arresten ska slutföras trots att den bestraffade ska hemförlovas. Om den bestraffade ska hemförlovas av hälsoskäl, ska dock vad som föreskrivs i 73 § 1 mom. iakttas.

Till sitt innehåll motsvarar paragrafen 44 § 1 och 2 mom. i militära disciplinlagen, men formuleringarna ska förtydligas.

69 §. Samtidig verkställighet. Med undantag av anmärkning, extra tjänstgöring, varning och disciplinbot ska disciplinstraff inte kunna verkställas samtidigt.

Paragrafen ska i övrigt motsvara 40 § i militära disciplinlagen men i den ska inte längre nämnas att om påföljder av olika slag ska verkställas samtidigt, verkställs disciplinstraff före disciplinär tillrättavisning. Om verkställigheten av en tillrättavisning redan har inletts, fullföljs den innan verkställigheten av disciplinstraffet påbörjas. Denna bestämmelse blir onödig när skillnaden mellan disciplinär tillrättavisning och disciplinstraff slopas.

70 §. Utegångsförbud som ska verkställas samtidigt. Sådana utgångsförbud som ska verkställas samtidigt ska sammanräknas till fullo. Den på detta sätt sammanräknade tiden för utgångsförbud får dock uppgå till högst fyrtio dygn.

Paragrafen ska i övrigt motsvara 45 a § i militära disciplinlagen, men i den ska göras nödvändiga korrigeringar, eftersom i stället för utgångsförbud och utgångsstraff i fortsättningen endast ska finnas en påföljd med benämningen utgångsförbud.

71 §. Arrest och andra straff som ska verkställas samtidigt. Flera arreststraff som ska verkställas samtidigt ska enligt 1 mom. sammanräknas till fullo. Den på detta sätt sammanräknade strafftiden ska dock få uppgå till högst fyrtio dygn.

När straff sammanräknas i det fall som avses i 65 § 4 mom. ska arreststraff enligt 2 mom. förvandlas till fängelse på så sätt att ett dygns arrest motsvarar en dags fängelse. Om två eller flera arreststraff ska verkställas i ett sådant fall, ska fängelsedirektören först sammanräkna dem på det sätt som föreskrivs i 1 mom.

Har arreststraff i enlighet med 2 mom. sammanräknats med annat straff, ska enligt 3 mom. den dömde först avtjäna förvandlingsstraffet för arrest och sedan det andra straffet.

Paragrafen ska motsvara 43 § i militära disciplinlagen.

72 §. Förvandling av utgångsförbud till disciplinbot. Ett utgångsförbud på minst elva dygn som ännu inte har börjat verkställas eller som inte har avtjänats till fullo vid den tidpunkt när den bestraffade hemförlovas, ska enligt 1 mom. förvandlas till disciplinbot.

När ett utgångsförbud förvandlas till disciplinbot ska enligt 2 mom. varje fullt dygn utgångsförbud som inte har avtjänats motsvara disciplinboten för en dag. Förvandlingen utförs av kommandören för truppförbandet med iakttagande av de grunder som anges i 2 § 5 mom. och 70 §.

För närvarande förvandlas ett utgångsstraff enligt 45 b § i militära disciplinlagen till en avgift som är lika stor som disciplinboten. Med avgift avses i allmänhet ersättning eller vederlag för statliga myndigheters tjänsteförrättningar, tjänster eller annan verksamhet. Avgiftsbeloppet ska således stå i relation till de kostnader som uppkommer av tjänsteförrättningen eller tjänsten. Som term passar avgift dåligt till de förvandlingssituationer som avses i militära disciplinlagen. Till följd av detta ska förvandlingen i fortsättningen för klarhetens skull göras uttryckligen till disciplinbot. Eftersom endast utgångsförbud på minst elva dygn ska kunna förvandlas, bibehålls bestämmelsen till sitt innehåll som hittills.

73 §. Förvandling av arrest till disciplinbot. Arrest ska enligt 1 mom. förvandlas till disciplinbot, om verkställigheten av arreststraffet inte har inletts före hemförlovningen eller om den värnpliktige hemförlovas av hälsoskäl.

När arrest förvandlas till disciplinbot ska varje fullt arrestdygn som inte har avtjänats enligt 2 mom. motsvara disciplinboten för tre dagar i stället för två dagar som för närvarande. Detta motsvarar den ändring som föreslås i 7 § 2 mom. och som gäller minskning av tiden för frihetsberövande. Förvandlingen ska utföras av kommandören för truppförbandet enligt de grunder som anges i 2 § 5 mom. och 71 § 1 mom.

För närvarande förvandlas arrest enligt 44 § i militära disciplinlagen till en avgift som är lika stor som disciplinboten. I fortsättningen ska förvandlingen för klarhetens skull göras uttryckligen till disciplinbot av de skäl som anförs i motiveringarna till föregående paragraf.

10 kap.

Allvarliga störningar under normala förhållanden samt undantagsförhållanden

74 §. Tillämpning av detta kapitel. Bestämmelser om allvarliga störningar under normala förhållanden och om undantagsförhållanden ska ingå direkt i lagen i stället för ett bemyndigande att utfärda en förordning såsom för närvarande. Grundlagsutskottet har ansett att vid lagstiftning om undantagsförhållanden kan begränsningar i delegeringen av lagstiftningsbehörighet i princip inte bedömas mer generöst än vid annan lagstiftning eftersom den möjligheten inte explicit nämns i grundlagen (GrUU 6/2009 rd). Termerna allvarliga störningar under normala förhållanden och undantagsförhållanden motsvarar värnpliktslagens terminologi.

Bestämmelserna i detta kapitel ska enligt paragrafen tillämpas när republikens president i enlighet med 83 § i värnpliktslagen har beslutat om extra tjänstgöring. Det är ändamålsenligt att binda tröskeln för tillämpningen vid bestämmelsen i fråga, eftersom någon annan lagstiftning som lämpar sig för de situationer när beredskapen höjs inte finns. Till exempel tröskeln för att ta i bruk befogenheterna enligt beredskapslagen är för hög för dessa situationer. Å andra sidan ska tröskeln för tillämpningen vara exakt definierad till skillnad från begreppet ”krigstid” som används i kapitel 8 i nuvarande lag.

Enligt 83 § i värnpliktslagen kan republikens president vid allvarliga störningar under normala förhållanden eller vid undantagsförhållanden genom beslutsförfarandet för militära kommandomål enligt 32 § 1 mom. i lagen om försvarsmakten besluta att försvarsmakten kan förordna värnpliktiga som hör till reserven till extra tjänstgöring. Beslutet ges för viss tid, högst för sex månader åt gången och det ska återtas när den situation som föranlett höjningen och upprätthållandet av försvarsberedskapen tillåter det. De värnpliktiga kan förordnas att träda i tjänst omedelbart.

Enligt 82 § i värnpliktslagen är syftet med extra tjänstgöring att höja och upprätthålla försvarsberedskapen och att öva trupphelheterna i den sammansättning som planerats för dem så att truppen vid behov kan förordnas till tjänstgöring under mobilisering.

75 §. Förhöjning av maximistorleken för disciplinstraff. Utöver vad som föreskrivs om disciplinstraff i 2 § ska i ett disciplinärt förfarande få påföras

- 1) extra tjänstgöring högst femton gånger,
- 2) utgångsförbud i högst fyrtio dagar,
- 3) disciplinbot för högst sextio dagar.

En domstol ska få döma till arrest i högst sextio dygn.

Utan hinder av vad som föreskrivs i 4 § 2 mom. om gemensamt disciplinstraff, ska utgångsförbud få påföras i högst femtio dygn och disciplinbot för högst åttio dagar samt till arrest dömas i högst åttio dygn.

76 §. Bestämmande av disciplinstraff för en yrkesmilitär. Utan hinder av det som föreskrivs i 8 § ska alla militärpersoner få påföras samtliga disciplinstraff. Med detta ska avses att också en yrkesmilitär ska kunna påföras extra tjänstgöring och utgångsförbud i ett disciplinärt förfarande.

77 §. En disciplinär förmans befogenhet. Utan hinder av vad som föreskrivs i 12 § ska kommendören för en truppenhet få påföra samtliga disciplinstraff utom arrest.

Utan hinder av vad som föreskrivs i 12 § ska chefen för en grundenhet få påföra utgångsförbud i högst 15 dygn.

Syftet är att i praktiken ska de som tjänstgör enligt värnpliktslagen använda disciplinbefogenhet som chef eller biträdande chef för en grundenhet samt eventuellt i uppgiften som fältväbel vid en grundenhet. Försvarsmakten svarar för att dessa personer får tillräcklig utbildning. Utbildningen ska ges vid repetitionsövningar.

Genom att de disciplinära förmännens befogenheter utökas ska en större andel av de ärenden som gäller militära brott än under normala förhållanden kunna avgöras i ett disciplinärt förfarande, eftersom det är sannolikt att antalet militära brott kommer att öka under allvarliga störningar i normala förhållanden och under undantagsförhållanden.

78 §. Befogenheter för den som tjänstgör enligt värnpliktslagen. Den som tjänstgör enligt värnpliktslagen och är chef för en grundenhet eller dennes direkta förman eller fältväbel vid en grundenhet, ska få påföra disciplinstraff i enlighet med vad som föreskrivs i 12 §.

Den disciplinära förman som avses i 1 mom. får vara undersökningsledare i enlighet med 27 §. En person som har tillräcklig utbildning och tjänstgör enligt värnpliktslagen får utföra en undersökning.

Utöver det som föreskrivs i 16 § ska ett gripande få verkställas av en person som tjänstgör enligt värnpliktslagen och som är direkt förman till den som ska gripas.

En person som har tillräcklig utbildning och tjänstgör enligt värnpliktslagen ska kunna förordnas att sörja för verkställigheten. Med detta ska avses t.ex. en militärjurist i reserven, som ska sörja för verkställigheten i allvarliga störningar under normala förhållanden och i undantagsförhållanden på motsvarande sätt som truppförbandets rättsofficer i normala förhållanden.

Det är nödvändigt att kunna använda personer som tjänstgör enligt värnpliktslagen för att utföra en förundersökning, eftersom antalet militära brott sannolikt ökar under allvarliga störningar i normala förhållanden och under undantagsförhållanden. Utbildningen av dessa personer ska genomföras vid repetitionsövningar.

Befogenhet att gripa en person ska också den ha som tjänstgör enligt värnpliktslagen och är direkt förman till den som ska gripas.

79 §. Verkställigheten av disciplinstraff. Utan hinder av vad som föreskrivs i 58 § ska en varning få verkställas genast efter att ett disciplinbeslut har fattats. När beredskapen höjs och antalet trupper och den psykiska pressen på dem ökar, blir betydelsen av disciplin och ordning större än tidigare. Samtidigt framhävs den generellt förhindrande effekt disciplinära påföljder, särskilt varning, har på nya militära brott. En varning är också i militärt svåra förhållanden som påföljdsart lätt att verkställa och användningen av den kommer att öka när beredskapen höjs, jämfört med i vilken mån det är nödvändigt att använda den under normala förhållanden. Med en varning kan man inom truppen snabbt sprida den informationen att det har ingripits i ett brott som till exempel har begåtts inför truppen. Med detta strävar man efter att påverka personer som potentiellt kan begå brott i situationer där risken finns att disciplinlösheten breder ut sig inom truppen. I synnerhet när beredskapen höjs framhävs

den direkta effekt det har på tjänstgöringssäkerheten i truppen att disciplinära påföljder verkställs omedelbart.

Den bestraffade ska ges gottgörelse, om en varning har verkställts innan disciplinbeslutet slutgiltigt upphävs eller undanröjs eller påföljden lindras. Också om denna gottgörelses penningbelopp ska bestämmelser ingå i statsrådets förordning. Ett beslut om att en varning upphävs ska kungöras. Vid kungörandet följs i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 63 §.

Chefen för en grundenhet eller en honom överordnad disciplinär förman ska kunna skjuta upp verkställigheten av ett disciplinstraff eller avbryta verkställigheten i en sådan situation som avses i 59 § 3 mom.

80 §. Tjänsteansvar för den som tjänstgör enligt värnpliktslagen. På den som tjänstgör enligt värnpliktslagen och använder sådan befogenhet som avses i 78 §, ska de bestämmelser som gäller straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas.

81 §. Skadeståndsansvar för den som tjänstgör enligt värnpliktslagen. För en skada som orsakats i samband med en uppgift som avses ovan i 78 § ska staten svara i enlighet med vad som föreskrivs i skadeståndslagen (412/1974).

På skadeståndsansvaret för en person som utför en uppgift som avses i 78 § ska bestämmelserna i 4 kap. i skadeståndslagen om en värnplikts skadeståndsansvar tillämpas.

Utgående från bestämmelserna i 3 kap. i skadeståndslagen är arbetsgivaren skyldig att ersätta tredje part för en skada som en arbetstagare förorsakar genom fel eller försummelse i arbetet (1 § 1 mom.).

Om någon, som på grund av ett förordnande av myndighet utför ett visst uppdrag som är fastställt genom lag, utan att vara självständig företagare, genom fel eller försummelse vållar skada då han fullgör uppdraget, är den för vars räkning uppdraget utförs skyldig att ersätta skadan (1 § 3 mom.). En beväring har ansetts vara en person som utför ett arbete i ett offentligrättsligt rättsförhållande, för vilken det offentliga samfundet kan bli skadeståndsskyldigt.

Den som är i statens tjänst på grundval av förordnande med stöd av värnpliktslagen eller på grundval av annat motsvarande förord-

nande har enligt 4 kap. 2 § 2 mom. i skadeståndslagen samma ansvar som tjänsteman och arbetstagare. En krigsman är skyldig att av en skada ersätta en mängd som bedöms skälig med beaktande av skadans storlek, handlingens beskaffenhet, skadevållarens ställning, den skadelidandes behov samt övriga omständigheter. I en särskild ställning är enligt 3 mom. de krigsmän som har vållat skada när de har ansvarat för försvarsmaktens fartyg eller luftfartyg.

Det som sägs ovan innebär också en möjlighet till jämkning av skadestånd med beaktande bl.a. av skadans storlek, handlingens beskaffenhet och den skadevållandes ställning. Har personen endast gjort sig skyldig till lindrigt vållande, ska inget skadestånd dömas ut. Har skadan orsakats uppsåtligen, är huvudregeln att fullt skadestånd utdömes. Statens rätt till regression av skadevållaren har också den begränsats enligt 4 kap. 3 §.

Möjligheten att utsträcka statens husbondeansvar också till de personer som innehar sådana uppgifter som avses i 78 § förutsätter att en bestämmelse tas in i denna lag. Således behöver skadeståndslagen inte ändras.

11 kap. Registrering av disciplinbeslut

82 §. Disciplintraffregister. De straff som har dömts ut i mål som handlagts som militära rättegångsärenden vid domstol, inklusive disciplinstraff, samt de disciplinstraff som påförts i ett disciplinärt förfarande ska enligt 1 mom. föras in i disciplintraffregistret.

Disciplintraffregister ska enligt 2 mom. föras för övervakning av disciplinstraffen, utredning av tidigare disciplinstraff, överföring av uppgifter till värnpliktsregistret och upprätthållande av brotts- och påföljdsstatistik samt för utvecklande av yrkesskickligheten hos de personer som sköter disciplinärenden och verksamheten vid truppförbandet och grundenheten.

Paragrafens 1 mom. ska motsvara 10 § i militära disciplinförordningen, men i stället för straff- och tillrättavisningskartotek ska kartotekets namn i fortsättningen vara disciplintraffregistret, som är mera beskrivande och tidsenligare. Som nytt ska i 2 mom. före-

skrivas om registrets användningsändamål. Användningsändamålet motsvarar nuläget.

Enligt 94 § 2 mom. 9 punkten i värnpliktslagen får i värnpliktsregistret registreras de påföljder som påförts vid disciplinärt förfarande och straff som utdömts för brott vilka handlagts som militära rättegångsärenden samt andra straff och påföljder, om uppgifterna är av betydelse med tanke på den värnpliktiges tjänstgöring, placering eller militära grad. I praktiken registreras uppgiften när straffet har påförts.

Det nuvarande straff- och tillrättavisningskartoteket upprätthålls manuellt. Syftet är att disciplinbesluten ska registreras med hjälp av automatisk databehandling.

83 §. Ansvariga för disciplintraffregister. Disciplintraffregister ska föras

1) vid en grundenhet eller motsvarande trupp eller inrättning över dem som tjänstgör där med stöd av värnpliktslagen,

2) vid ett truppförband eller en motsvarande trupp eller inrättning över andra personer som tjänstgör där än de som avses i 1 punkten med undantag av kommandören för truppförbandet och andra militärpersoner i motsvarande tjänsteställning, samt

3) vid huvudstaben över de personer som tjänstgör där samt dessutom särskilt över kommandörerna för truppförbanden och militärpersoner i motsvarande eller högre tjänsteställning.

Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 11 § i militära disciplinförordningen.

84 §. Disciplintraffregistrets datainnehåll.

I disciplintraffregistret ska utöver de omständigheter som nämns i 41 §, dvs. innehållet i ett disciplinbeslut, föras in

1) uppgift om den tidpunkt då beslutet delgavs parten,

2) uppgift om huruvida ändring har sökts och om beslut som har fattats med anledning av detta,

3) anteckningar om utförda granskningar och uppgifter om åtgärder som tillsynen över det disciplinära förfarandet har föranlett, samt

4) uppgifter om påföljdens verkställighet.

Paragrafen ska till sitt innehåll motsvara 12 § i militära disciplinförordningen.

85 §. Gallring av uppgifter ur disciplintraffregistret. Uppgifterna i disciplintraff-

registret ska enligt 1 mom. avföras fem år efter det att disciplintraffet dömdes ut eller påfördes, om inte personen i fråga under denna tid har bestraffats genom ett domstolsbeslut eller i ett disciplinärt förfarande.

Om en person har bestraffats genom ett domstolsbeslut eller i ett disciplinärt förfarande mer än en gång, ska uppgifterna i disciplintraffregistret enligt 2 mom. avföras fem år efter det sista disciplintraffet.

Paragrafen ska till sitt innehåll motsvara 14 § i militära disciplinförordningen och nuvarande praxis.

12 kap. Övervakning av det disciplinära förfarandet

86 §. Granskning av disciplintraffen. Kommendören för ett truppförband ska minst kvartalsvis granska de disciplintraff som påförts av disciplinära förmän som är underställda kommandören. Bestämmelsen motsvarar 38 § i militära disciplinförordningen.

Huvudstaben ska enligt 2 mom. utföra eller låta utföra granskningar av disciplintraffen vid behov.

87 §. Granskning av disciplintraffregister. Kommendören för armén, kommandören för marinen, kommandören för flygvapnet och en motsvarande disciplinär förmän ska enligt 1 mom. biträdd av militärjuristen granska underlydande truppers och inrättningsars disciplintraffregister minst en gång om året.

Paragrafen ska i övrigt motsvara 39 § i militära disciplinförordningen, men till följd av försvarsmaktens organisationsförändring ska det i stället för om granskningsskyldighet för kommandören för försvarsområdet föreskrivas om granskningsskyldighet för kommandören för armén, kommandören för marinen och kommandören för flygvapnet. Med en motsvarande disciplinär förmän ska inte avses rektorn för Försvarshögskolan. Dessutom ska det i bestämmelsen inte nämnas om granskning av kartoteken utan granskning av disciplintraffen.

88 §. Övervakning av användningen av disciplinär makt. En disciplinär förmän ska enligt 1 mom. övervaka hur de underlydande disciplinära förmännen utövar sin disciplinära makt. Det rekommenderas att disciplin-

straffen granskas genast när beslut om dem har fattats. Vid vissa truppförband förekommer denna praxis i dagens läge. Enligt 38 § i gällande militära disciplinförordning ska kommandören för truppförbandet minst kvartalsvis granska de disciplinära påföljder som påförts av honom underställda disciplinära förmän. Granskningarna utförs av kommandören för truppförbandet biträdd av rättsofficeren och av försvarsgrenskommandören biträdd av militärjuristen. Vid granskningarna har synnerligen sällan upptäckts så allvarliga fel att beslutet i fråga har behövt upphävas eller påföljden lindras. Vid granskningarna erhålls emellertid värdefull information om mindre fel som ofta upprepar sig och de disciplinära förmännens uppmärksamhet kan fästas på dessa i granskningsrapporterna och i den fortbildning som ges.

Enligt 5 § 1 mom. i statsrådets förordning om försvarsmaktens leder och övervakar försvarsmaktens assessor lagenligheten i försvarsmaktens verksamhet och den militära rättsvården. Vid försvarsmaktens assessors övervakning av lagenligheten har utförts granskningar som inriktats t.ex. på förundersökningshandlingarna, användningen av tvångsmedel och militärjuristernas utlåtanden. Också till försvarsministeriets uppgifter hör enligt försvarsministeriets arbetsordning laglighetsövervakning av förvaltningsområdet. Dessutom övervakas det disciplinära förfarandet av riksdagens justitieombudsman.

Om kommandören för ett truppförband eller en honom överordnad disciplinär förman vid en granskning upptäcker att det vid ett disciplinärt förfarande har skett ett väsentligt fel eller att en disciplinär förman har överskridit sina befogenheter eller att ett beslut som fattats i ett disciplinärende till sitt slutresultat är felaktigt eller uppenbarligen oskäligt, ska han enligt 2 mom. upphäva beslutet eller lindra disciplinStraffet. Beslutet ska dock inte få upphävas eller ändras, om det har förflutit mera än två år sedan det fattades, om inte särskilt vägande skäl kräver detta.

Om en förman anser att ett disciplinärende bör tas upp till behandling på nytt eller att ett disciplinbeslut borde ändras till nackdel för svaranden i ett disciplinärende, ska förmannen enligt 3 mom. kunna ansöka om att di-

sciplinbeslutet ska undanröjas eller återbrytas. På ett disciplinbeslut ska på motsvarande sätt tillämpas vad som föreskrivs om förutsättningarna för undanröjande av dom i 31 kap. 1 § 1 mom. i rättegångsbalken och förutsättningarna för återbrytande av dom i 9 § 1 mom. i det kapitlet.

Ansökan ska enligt 4 mom. göras hos den domstol som avses i 43 § 2 mom. inom sex månader från den dag då disciplinbeslutet fattades. På förfarandet i domstol tillämpas vad som föreskrivs i 31 kap. i rättegångsbalken om förfarandet vid extraordinärt ändringssökande.

Utgående från den nuvarande regleringen har det varit beroende av tolkning huruvida en disciplinär förman på basis av 38 § 3 mom. i lagen kan ändra ett beslut också till nackdel för den som påförts en disciplinpåföljd. Syftet med den föreslagna nya bestämmelsen är att förbättra rättsskyddet för den som påförts ett disciplinstraff, eftersom eventuella beslut som ska ändras till nackdel för svaranden i fortsättningen ska behandlas i allmän domstol. En disciplinär förman ska i fortsättningen bara kunna lindra en påföljd.

I 31 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om extraordinärt ändringssökande. Enligt dess 1 § 1 mom. må laga kraft vunnna domar efter klagan på grund av domvillan undanröjas:

1) om rätten icke varit domför eller om ärendet upptagits till prövning, oaktat sådan omständighet förelegat, på grund varav rätten självant borde hava lämnat ärendet utan prövning,

2) om frånvarande, som icke blivit stämd, dömes eller om person, som ej blivit hörd, eljest lider men av domen,

3) om domen är så oklar eller ofullständig, att av densamma ej framgår, huru i saken blivit dömt, eller

4) om vid rättegång inträffat annat rättegångsfall, som finnes eller kan antagas hava väsentligt inverkat på målets utgång.

Enligt 9 § 1 mom. må laga kraft vunnna domar i brottmål till men för den åtalade återbrytas:

1) om i 31 kap. 8 § 1 eller 2 punkten i rättegångsbalken nämnd omständighet förelegat och den kan antagas hava inverkat därhän, att den åtalade frikännts eller att han dömts enligt

väsentligt lindrigare straffbestämmelser än de, vilka borde hava tillämpats, eller

2) om, då fråga är om brott, på vilket jämligt den regelmässiga straffskalan kan följa strängare straff än fängelse i två år eller på vilket kan följa avsättning, åberopas omständighet eller bevis, som ej tidigare framlagts, och dess framläggande sannolikt hade lett till att den åtalade dömts för brottet eller till att på brottet bort tillämpas väsentligt strängare straffstadganden.

Om domstolen eller den förman som övervakar ett disciplinärt förfarande har ändrat ett beslut som en lägre förman har fattat i ett disciplinärende eller upphävt det, ska beslutet enligt 5 mom. delges parterna. Vid delgivningen ska vad som föreskrivs i 42 § om delgivning av disciplinbeslut iakttas.

Om en påföljd som påförts i ett disciplinbeslut har verkställts och disciplinbeslutet efter detta har återbrutits eller undanröjts eller påföljden lindrats, ska enligt 6 mom. vad som föreskrivs om gottgörelse i 56 § iakttas. Beslut om gottgörelse ska fattas av den disciplinära förman som avses i 2 mom.

13 kap. **Bemyndigande att utfärda förordning**

89 §. Närmare bestämmelser. Närmare bestämmelser om meddelanden som gäller verkställigheten av disciplinstraff och om andra meddelanden mellan myndigheterna får utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning ska också föreskrivas om penningbeloppet av den gottgörelse som avses i 56 §. För klarhetens skull ska ett bemyndigande att utfärda förordning om detta ingå i 56 §.

14 kap. **Särskilda bestämmelser**

90 §. Registrering i registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden.

Uppgifter om disciplinstraff som en domstol påfört ska registreras av domstolen i registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden i justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem för förmedling till militärmyndigheterna. På registreringen ska la-

gen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem (372/2010) och vad som föreskrivs med stöd av den tillämpas. Bestämmelsen motsvarar 50 a § i den nuvarande lagen.

15 kap. **Ikraftträdande och övergångsbestämmelser**

91 §. Ikraftträdande. I paragrafen ska det finnas sedvanliga bestämmelser om ikraftträdande och om att åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Genom lagen upphävs militära disciplinlagen av den 25 mars 1983 (331/1983) jämte ändringar.

92 §. Övergångsbestämmelser. Om ett brott som ska behandlas i ett disciplinärt förfarande har begåtts före ikraftträdandet av denna lag, ska på de påföljder som ska påföras, tvångsmedlen, behandlingen av ärendet och ändringssökandet samt på verkställigheten och övervakningen enligt 1 mom. tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Den nya lagen ska tillämpas på behandlingen av sådana brott som har begåtts först sedan den har trätt i kraft, eftersom utan en övergångsbestämmelse skulle både den nya och den gamla lagens bestämmelser om förfarandet bli tillämpliga på ett ärende som pågår vid tidpunkten för ändringen. Detta torde inte orsaka problem, eftersom ärendena i allmänhet behandlas snabbt i ett disciplinärt förfarande.

Till dess att högsta domstolen ansluter sig till justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem ska den överföra uppgifter som avses i 90 § genom att sända kopior av sina avgöranden till Rättsregistercentralen för förmedling till militärmyndigheterna, om det inte genom förordning av justitieministeriet föreskrivs något annat om överföringen.

Om det i en annan lag eller förordning hänvisas till bestämmelserna i militära disciplinlagen, ska hänvisningen sedan denna lag har trätt i kraft enligt 2 mom. anses vara en hänvisning till denna lag.

1.2 Strafflagen

6 kap. Om bestämmande av straff

1 §. Straffarter. Det föreslås att 6 kap. 1 § 4 mom. i strafflagen ska ändras så att i det ska räknas upp de disciplinstraff om vilka föreskrivs i 2 § 1 mom. i lagen om militär disciplin.

16 §. Avräkning av disciplinära påföljder för personer som lyder under 45 kap. Det föreslås att 6 kap. 16 § 1 mom. i strafflagen ska upphävas, eftersom i domstol inte längre ska kunna behandlas gärningar annat än via extraordinärt ändringssökande för vilka redan har påförts straff i ett disciplinärt förfarande (ne bis in idem –förbud).

8 kap. Om preskription

18 §. Hänvisningsbestämmelse. Det föreslås att hänvisningsbestämmelsen i 8 kap. 18 § 3 mom. i strafflagen ska ändras så att bestämmelser om preskription av verkställigheten av disciplinstraff som militärpersoner och andra som lyder under 45 kap. i strafflagen döms till ska finnas i lagen om militär disciplin. Detta beror på att i lagen om militär disciplin ska föreskrivas om preskription av verkställigheten av disciplinstraff, i stället för om preskription av disciplinstraff.

16 kap. Om brott mot myndigheter

15 §. Olaga befriande av fånge. Det föreslås att 16 kap. 15 § 1 mom. i strafflagen ska ändras så att i det stryks militära disciplinlagens författningsnummer (som hänvisar till gällande lag), eftersom lagens författningsnummer nämns redan tidigare i strafflagen.

1.3 Lagen om verkställighet av böter

1 §. Lagens tillämpningsområde. Det föreslås att lagen om verkställighet av böter ska ändras så att i dess 1 § 1 mom. 2 punkt ska föreskrivas om disciplinbot i stället för nuvarande avgift, till vilken utgångsförbud eller arrest har förvandlats.

2§. Påföljders verkställbarhet. Det föreslås att 2 § 2 mom. ska ändras på samma grunder som 1 § 1 mom. 2 punkten.

1.4 Lagen om försvarsmakten

7 §. Militär disciplin. I 7 § i lagen om försvarsmakten ska hänvisningen ändras till den nya lagen om militär disciplin.

19 §. Utredande av identitet, avlägsnande av en person och rätt att gripa en person. Det föreslås att lagen om försvarsmakten ska ändras så att som ett nytt 3 mom. till 19 § ska fogas den bestämmelse som för närvarande finns i 17 § i militära disciplinlagen, enligt vilken en person som lyder under 45 kap. i strafflagen dessutom får gripas

1) om det av hot som personen yttrar eller av personens övriga beteende går att dra den slutsatsen att han eller hon sannolikt kommer att göra sig skyldig till ett brott, samt

2) om personen är okänd och på förfrågan av en förman eller ordningspatrull eller en militärperson i ett vakt- eller jouruppdrag vägrar ge de uppgifter som är nödvändiga för att hans eller hennes identitet ska kunna redas ut eller om han eller hon ger uppenbart oriktiga uppgifter om sin identitet.

23 a §. Undersöknings- och genomsökningsrätt för kommandören för ett truppförband.

Det föreslås att som en ny 23 a § i lagen om försvarsmakten ska tas in bestämmelser om rätt för kommandören för ett truppförband till undersökning och genomsökning när undersökningen och genomsökningen gäller en person som är i försvarsmaktens tjänst och inte lyder under 45 kap. i strafflagen. Undersökning och genomsökning som avses i 25 § 1 mom. i lagen om militär disciplin ska få företas, om det finns skäl att misstänka att personen har brutit mot de bestämmelser som nämns i momentet.

På försvarsmaktens egendom eller narkotika eller alkoholdrycker, som innehas olovligt eller olagligt, ska på motsvarande sätt tillämpas vad som föreskrivs i 25 § 2 mom. i lagen om militär disciplin.

Dessa bestämmelser lämpar sig bättre i lagen om försvarsmakten i vars 18 – 23 § för närvarande ingår bestämmelser om säkerhet och ordning.

1.5 Lagen om militär krishantering

28 §. Straffrättsligt ansvar. I 28 § 1 mom. i lagen om militär krishantering ska hänvisningen ändras så att den gäller den nya lagen om militär disciplin.

1.6 Matrikellagen

4 §. Uppgifter i matrikeln. I matrikellagen ska 4 § 2 mom. 2 a punkten ändras så att i matrikeln ska införas uppgift om disciplinstraff med undantag av anmärkning. Anmärkning ska i fortsättningen vara ett disciplinstraff, men det är inte nödvändigt att föra in den i matrikeln. Genom ändringen bibehålls således nuläget.

På samma grund ska 4 § 2 mom. 2 b punkten ändras. Den gäller anmärkning som utdömts för ett militärbrott.

1.7 Gränsbevakningslagen

41 §. Gränsbevakningsmännens befogenheter för förebyggande och utredning av brott. I 41 § 1 mom. i gränsbevakningslagen ska hänvisningen ändras så att den gäller den nya lagen om militär disciplin.

1.8 Lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning

31 §. Tillämpning av bestämmelserna om militära brott.

I 31 § 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning ska hänvisningen ändras så att den gäller den nya lagen om militär disciplin.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen utfärdas en förordning av statsrådet om det inte särskilt anges vem som ska utfärda den. Enligt regeringens proposition som gäller grundlagsreformen bör utgångspunkten vara att statsrådets allmänna sammanträde utfärdar förordningar om vittbärande och principiellt viktiga ärenden samt om andra sådana ären-

den vilkas betydelse förutsätter det. (RP 1/1998 rd).

De fullmakter gällande närmare bestämmelser som ska utfärdas med stöd av den föreslagna lagen finns i 56 och 89 §. En betydande del av de bestämmelser som för närvarande finns på förordningsnivå föreslås bli flyttade upp på lagnivå. Det utkast till förordning av statsrådet som ingår som bilaga till propositionen innehåller bl.a. en bestämmelse om gottgörelsens penningbelopp som är viktig med tanke på rättigheterna för den som får gottgörelse. Av denna orsak ska närmare bestämmelser meddelas genom en förordning av statsrådet (se närmare om detta t.ex. GrUU 33/2004 rd).

Huvudstaben ska kunna meddela närmare föreskrifter om de ömsesidiga disciplinära befogenheterna mellan de disciplinära förmännen, om alkohol- och narkotikatestning, de praktiska arrangemang som gäller arrest samt högvaktens interna ordning. Dessa föreskrifter är till sin natur tekniska och till sin allmänna betydelse så ringa att det är motiverat att meddela dem på den föreslagna nivån.

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft samtidigt med den nya förundersökningslagen, den nya tvångsmedelslagen och den nya lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Det centrala målet med revideringen är att göra de bestämmelser som gäller militärdisciplinförfarandet klarare och att förbättra rättsskyddet för en person som är föremål för ett disciplinärt förfarande.

Enligt grundlagsutskottet (GrUB 4/2009 rd) är skyldigheten att försvara landet enligt 127 § 1 mom. i grundlagen i sig en godtagbar grund för att begränsa de värnpliktigas grundläggande fri- och rättigheter. Men inskränkningar i värnpliktigas och andra militärpersoners grundläggande fri- och rättigheter ska i regel ändå bedömas mot de allmänna villkoren, och i förekommande fall mot de särskilda villkoren, för att begränsa dessa rättigheter (RP 309/1995 rd, s. 24–25). Utom att

begränsningarna ska vara godtagbara måste de vara noggrant avgränsade och proportionella samt – på samma sätt som när det handlar om att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna för dem som är intagna i anstalt (se t.ex. GrUU 20/2005 rd, s. 2/I, GrUU 21/2006 rd, s. 2/II, GrUU 58/2006 rd, s. 3/I) – tillgodose de värnpliktigas rättsskydd (se GrUU 9/2007 rd, s. 2).

Enligt 3 § 3 mom. i grundlagen utövas den dömande makten av oberoende domstolar, i högsta instans av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. Vidare sägs det i 21 § att var och en har rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättsskipsorgan. Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas genom lag.

Genom revideringen breddas rätten att söka ändring. I de påföljder som motsvarar de nuvarande disciplinära tillrättavisningarna ska i fortsättningen ändring få sökas. I disciplinstraff som påförts av kommendören för en truppenhet, chefen för en grundenhet och fältväbeln vid en grundenhet ska först få begäras ett avgörande hos kommendören för truppförbandet genom ett nytt förfarande för begäran om avgörande. I ett beslut som kommendören för truppförbandet har fattat på en begäran om avgörande ska ändring få sökas hos domstolen. Över disciplinbeslut som kommendören för ett truppförband och disciplinära förmän som är överordnade honom har fattat ska besvär få anföras direkt hos domstolen.

Disciplinstraffen och deras maximistorlek har betydelse med avseende på 8 § i grundlagen. Enligt den får ingen betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes. För brott får inte dömas till strängare straff än vad som var föreskrivet i lag när gärningen begicks. Denna bestämmelse om den straffrättsliga legalitetsprincipen innefattar enligt förarbetena

även kravet på att de straff som följer på ett brott ska definieras i lag (GrUU 34/2004 rd).

Propositionens bestämmelser om tvångsmedel är kopplade till bestämmelserna om en persons integritet och skydd för privatliv samt egendomsskydd i 7, 10 och 15 § i grundlagen.

Den som har vägrat genomgå ett alkohol- eller narkotikatest och utför ett korrupdrag eller ett annat uppdrag som avses i 23 kap. i strafflagen ska vara skyldig att underkasta sig kroppsbesiktning. Kroppsbesiktning innebär intrång i skyddet för den personliga friheten och integriteten, som tryggas i 7 § i grundlagen och skyddet för privatlivet som tryggas i 10 § (GrUU 36/2002 rd).

I 10 § i grundlagen föreskrivs om skydd för privatlivet. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Enligt förslaget ska om registreringen av disciplinstraff i fortsättningen föreskrivas i lag i stället för på förordningsnivå.

Rätten för kommendören för truppförbandet till kroppsvisitation och kroppsbesiktning behandlades i grundlagsutskottets utlåtande 15/1990 rd och betänkande 4/2009 rd. På de grunder som nämns i dem finns det ett godtagbart skäl för den begränsning av de grundläggande rättigheterna som föranleds av rätten till kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Rätten att bli hörd hör till de garantier för en rättvis rättegång som tryggas i 21 § 2 mom. i grundlagen. Rättsskyddet för den som misstänks för ett brott ska framhävas genom att hörandet i förundersökningen förstärks. Dessutom ska en disciplinär förman i regel höra den misstänkte innan förmannen avgör ett disciplinärende.

I ett beslut som en domstol har fattat i ett disciplinbesvärssärende ska inte heller i fortsättningen ändring få sökas genom de ordinarie medlen för ändringssökande. I 21 § 2 mom. i grundlagen föreskrivs om att rätten att söka ändring är en del av en rättvis rättegång. Bestämmelsen hindrar inte att man genom lag kan föreskriva om smärre undantag från garantierna för en rättvis rättegång, förutsatt att undantagen inte ändrar rättsskyddsgarantiernas ställning som huvudregel eller att de riskerar individens rättighet till rättvis rättegång (RP 309/1993 rd, s. 78, GrUU

35/2002 rd, s 2/II, GrUU 31/2005 rd, s. 2/II, GrUU 30/2006 rd). Ett disciplinärt förfarande kan användas endast i enkla och klara ärenden. På basis av detta anses det att rättsskyddet inte kräver möjlighet att söka ändring i ett beslut som meddelats i ett disciplinbesvärshandling.

Med stöd av 23 § i grundlagen kan genom lag införas sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna som är förenliga med Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna och som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp eller om det råder undantagsförhållanden som hotar nationen och som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp. Bestämmelser om allvarliga störningar under normala förhållanden och om undantagsförhållanden ska ingå direkt i lag i stället för som i dagens läge ett bemyndigande att ut-

färda sådana genom en förordning. Grundlagsutskottet har ansett att utgångspunkten är att vid lagstiftning om undantagsförhållanden kan begränsningar i delegeringen av lagstiftningsbehörighet i princip inte bedömas mer generöst än vid annan lagstiftning eftersom den möjligheten inte explicit nämns i grundlagen (GrUU 6/2009 rd).

I propositionen ingår inga bestämmelser som skulle förutsätta grundlagsenlig lagstiftningsordning. Lagförslagen kan därmed behandlas i den lagstiftningsordning som gäller för vanliga lagar. Eftersom propositionen emellertid innehåller frågor som är av betydelse med tanke på grundlagen, anser regeringen det ändamålsenligt att riksdagen ber om grundlagsutskottets utlåtande på propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag om militär disciplin

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om förfarandet i militärdisciplinärenden och om de påföljder som ska påföras vid detta samt om inledandet av ett förfarande för en militärrättegång. Syftet med lagen är att upprätthålla sådan disciplin och ordning som krävs för att försvarsmaktens uppgifter ska kunna utföras på ett effektivt och tillförlitligt sätt.

Bestämmelser om personer som lyder under ett disciplinärt förfarande finns i

- 1) 45 kap. i strafflagen (39/1889),
- 2) lagen om försvarsmakten (551/2007),
- 3) värnpliktslagen (1438/2007),
- 4) lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995),
- 5) lagen om frivilligt försvar (556/2007),
- 6) lagen om militär krishantering (211/2006), samt
- 7) lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005).

Disciplinstraff kan påföras eller till det kan dömas för ett brott som avses i 2 § i militära rättegångslagen (326/1983).

2 kap.

Påföljder

2 §

Disciplinstraff

I enlighet med vad som föreskrivs i 6 kap. 1 § 4 mom. i strafflagen är disciplinstraffen

anmärkning, extra tjänstgöring, varning, utgångsförbud, disciplinbot och arrest.

Extra tjänstgöring förordnas eller döms ut minst en och högst fem gånger.

Utgångsförbud meddelas eller döms ut för minst ett och högst femton dygn och disciplinbot föreläggs eller döms ut för minst en och högst trettio dagar.

Endast en domstol som avses i 5 och 6 § i militära rättegångslagen kan döma till arrest i ett förfarande enligt militära rättegångslagen. Till arrest döms i minst ett och högst trettio dygn.

Disciplinbotens penningbelopp för en dag är en femtedel av den bötfälldes genomsnittliga totala dagsinkomst, dock minst beloppet av den största dagpenning som utbetalas till den som tjänstgör med stöd av värnpliktslagen. För den som tjänstgör enligt värnpliktslagen eller lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor är beloppet av disciplinboten för en dag lika stort som dagpenningen eller, om personen i fråga inte erhåller dagpenning, lika stort som den största dagpenning som utbetalas till den som tjänstgör med stöd av värnpliktslagen.

Ett disciplinstraff får inte påföras eller utdömas villkorligt.

3 §

Påföljd som kan påföras i stället för bot eller disciplinstraff

För ett brott för vilket som påföljd föreskrivs böter, kan i stället för böter i en militärrättegång utdömas disciplinstraff eller i ett disciplinärt förfarande påföras disciplinstraff.

Om disciplinstraff har föreskrivits som påföljd för ett brott, får böter utdömas i stället för disciplinstraffet.

4 §

Gemensamt straff

För disciplinstraff samt för fängelsestraff på viss tid eller böter får inte bestämmas ett gemensamt straff, och nämnda straff får inte heller slås samman med ett fängelsestraff på viss tid.

Ska någon samtidigt dömas till disciplinstraff för två eller flera brott, döms personen till ett gemensamt disciplinstraff. Till arrest får i ett sådant fall dömas i högst fyrtio dygn, till disciplinbot för högst fyrtio dagar och till utgångsförbud i högst tjugofem dygn.

I ett disciplinärt förfarande används endast en art av disciplinstraff som påföljd för ett och samma brott. Har någon gjort sig skyldig till flera brott som handläggs samtidigt av en disciplinär förman, ska den skyldige påföras endast ett disciplinstraff.

5 §

Förvandlingsförbud

En obetald disciplinbot får inte förvandlas till fängelse. Förvandlingsförbudet gäller också sådan obetald disciplinbot som utgångsförbud eller arrest har förvandlats till.

6 §

Preskription

Vid tillämpningen av bestämmelserna om straffrättslig preskription jämföras disciplinstraff med böter.

7 §

Avräkning av tiden för frihetsberövande

Om den som döms till eller påförs disciplinstraff har varit berövd sin frihet med anledning av brottet innan ärendet har avgjorts, ska en avräkning som avses i 6 kap. 13 § i strafflagen göras från disciplinstraffet.

När avräkningen enligt 1 mom. görs, motsvarar ett dygns frihetsberövande fyra gånger extra tjänstgöring, tre dygns utgångsförbud disciplinbot för tre dagar samt ett arrestdygn.

8 §

Yrkesmilitärs disciplinstraff

En yrkesmilitär som avses i lagen om försvarsmakten får i ett disciplinärt förfarande endast ges en anmärkning eller varning eller föreläggs disciplinbot.

3 kap.

Det disciplinära förfarandets förutsättningar

9 §

Förutsättningar för disciplinärt förfarande

Ett disciplinstraff får påföras, om den som är misstänkt för ett brott har erkänt gärningen eller om den misstänktes skuld annars kan anses klar.

Ett ärende får dock inte behandlas i ett disciplinärt förfarande, om

1) den som begått brottet inte längre lyder under 45 kap. i strafflagen,

2) målsäganden inte har samtyckt till att ärendet behandlas i ett disciplinärt förfarande utan yrkar att ärendet ska behandlas vid domstol,

3) åtal för något av flera brott ska väckas vid domstol och brotten står i samband med varandra, eller

4) någon av dem som är delaktiga i ett och samma brott ska åtalas vid domstol och det inte kan anses ändamålsenligt att ärendet avgörs separat för sig.

4 kap.

En disciplinär förmans befogenheter

10 §

Disciplinära förmän

Disciplinära förmän är chefen för en grundenhet och dennes direkta förmän samt med de begränsningar som föreskrivs i 12 § fältväbeln vid en grundenhet.

Underställda en disciplinär förmans disciplinära makt är de som är underordnade förmannen och som denne är direkt förmän för.

11 §

Begränsningar i uppgiften som disciplinär förmän

En disciplinär förmän får inte behandla ett ärende, om brottet har riktat sig mot förmannen personligen eller om förmannen har ett sådant förhållande till ärendet eller till en part att förmannens opartiskhet kan äventyras.

En förmän, som under sitt befäl har någon som endast tillfälligt har förordnats att utföra en särskild tjänstgöringsuppgift, har inte disciplinär makt i förhållande till denne. Förmannen ska dock sörja för verkställigheten av förundersökning och anmäla saken till den disciplinära förmannen för den som misstänks för ett brott.

Om den som misstänks för ett brott har underställts en annan disciplinär förmän innan ett disciplinärende har avgjorts, ska behandlingen av ärendet överföras till denna förmän.

Ett ärende som gäller ett brott kan hänskjutas till en högre disciplinär förmän för behandling, om de som deltagit i samma brott lyder under olika disciplinära förmäns bestraffningsbefogenheter. När ett brott har begåtts i en högre disciplinär förmans närvaro, kan denne förbehålla sig bestraffningsrätten.

12 §

Rätten att påföra disciplinStraff

Kommendören för ett truppförband och en disciplinär förmän som är överordnad kommandören har rätt att påföra samtliga disciplinstraff utom arrest.

Kommendören för en truppenhet har rätt att ge en anmärkning, förordna extra tjänstgöring och meddela utgångsförbud samt ge den som tjänstgör som värnpliktig en varning.

Chefen för en grundenhet har rätt att ge en anmärkning, förordna extra tjänstgöring och meddela utgångsförbud i minst ett och högst

tio dygn samt ge den som tjänstgör som värnpliktig en varning.

Fältväbelen vid en grundenhet har rätt att ge den som tjänstgör som värnpliktig en anmärkning samt förordna extra tjänstgöring högst tre gånger.

13 §

Huvudstabens befogenheter att utfärda bestämmelser

Samma befogenheter som tillkommer den disciplinära förmän som nämns i 12 § har även en förmän i motsvarande uppdrag. Huvudstaben bestämmer vem som ska anses vara en förmän i motsvarande uppdrag. Dessutom kan huvudstaben, med avvikelse från föreskrifterna om de administrativa och militära befogenheterna, meddela föreskrifter om de inbördes disciplinära befogenheterna för de disciplinära förmän som är överordnade kommandören för ett truppförband.

5 kap.

Tvångsmedel

14 §

Tvångsmedel och de myndigheter som har rätt att använda dem

Utöver vad som föreskrivs i denna lag föreskrivs det i tvångsmedelslagen (806/2011) om de tvångsmedel som ska tillämpas på brott som avses i 2 § i militära rättegångslagen och om de myndigheter som har rätt att använda dem.

Bestämmelser om rätten att använda tvångsmedel för de tjänstemän som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning finns i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten (/).

15 §

Gripande och anhållande

Om upprätthållandet eller återställandet av disciplin, ordning eller säkerhet kräver det, får en person som ertappats eller på sannoli-

ka skäl misstänks för ett i 2 § i militära rättegångslagen avsett brott gripas och anhållas.

16 §

Tjänsteman och militärperson som har rätt att gripa

Gripande får verkställas av

- 1) en person som tjänstgör som yrkesmilitär och är förman till den som ska gripas,
- 2) en militärperson i vakt-, jour- eller militärpolisuppdrag,
- 3) chefen för en militäravdelning som förordnats till militärt säkerhets- eller ordningsuppdrag, samt
- 4) en i 17 § avsedd tjänsteman som har rätt att verkställa anhållande.

17 §

Tjänsteman som har rätt att anhålla

Anhållande får verkställas av

- 1) kommendören för respektive truppenhet och en honom överordnad disciplinär förman,
- 2) garnisonschefen och garnisonskommendanten, samt
- 3) en officer som innehar en tjänst och som sköter ett militärpolisuppdrag.

Befälhavaren på ett krigsfartyg som befinner sig utanför Finland får verkställa anhållande, om

- 1) en i 1 mom. avsedd tjänsteman som har rätt att anhålla inte kan nås på grund av att kommunikationsförbindelserna inte fungerar eller av något annat motsvarande skäl,
- 2) saken inte tål dröjsmål, och
- 3) anhållandet är nödvändigt för att en allvarlig person- eller egendomsskada ska förhindras.

18 §

Förvaring och behandling av gripna, anhållna eller häktade personer

Gripna, anhållna eller häktade personer förvaras i högvakt eller annars under en militärmyndighets uppsikt eller i ett allmänt fängelse eller någon annan förvaringslokal.

I fråga om anhållna och gripna personer iaktas vad som föreskrivs om behandlingen av dem i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

Vad som i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen bestäms om

1) polisen gäller en militärmyndighet i fråga om de personer som hålls i förvar hos militärmyndigheten och gränsbevakningsväsendet i fråga om de personer som hålls i förvar hos gränsbevakningsväsendet,

2) polismän eller väktare ska gälla i 16 § i denna lag avsedda personer som har rätt att verkställa gripande och i 2 § 1 mom. 2 punkten i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten avsedda tjänstemän samt gränsbevakningsmän vid gränsbevakningsväsendet,

3) chefen för en förvaringslokal gäller den tjänsteman som förordnats till chef för högvakten eller för någon annan övervakad lokal och chefen för en förvaringslokal vid gränsbevakningsväsendet, och

4) den som ska avgöra rättelseyrkanden gäller den berörda kommendören för ett truppförband och chefen för förvaltningsenheten vid gränsbevakningsväsendet.

På behandlingen av häktade personer som står under en militärmyndighets uppsikt tillämpas vad som föreskrivs om behandlingen av häktade personer i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

19 §

Underrättande om gripande och frigivande av den gripne

Den som har rätt att verkställa anhållande ska utan dröjsmål underrättas om att en person har gripits.

Den gripne ska frigges utan dröjsmål efter det att förhøret avslutats eller annan grund för gripande inte längre föreligger, dock innan det har förflutit 24 timmar från gripandet, om det inte inom samma tid förordnas att den gripne ska anhållas.

20 §

Kroppsvsitation

Den som är berättigad att verkställa gripande har rätt att i samband med gripande, anhållande eller inledande av verkställigheten av arreststraff kroppsvisitera den som åtgärden gäller för att förvissa sig om att personen i fråga inte medför föremål eller ämnen som kan äventyra förvaringen eller med vilka personen kan utsätta sig själv eller andra för fara.

Farliga föremål och ämnen som avses i 1 mom. ska tas ifrån den som visiteras. De ska återlämnas vid frigivningen, om det inte finns hinder för detta enligt lag. Bestämmelser om förfarandet vid innehav av alkohol-drycker och narkotika finns i 25 § 2 mom.

21 §

Tidsfrist för att väcka åtal

Bestämmelser om den tid som ska utsättas för väckande av åtal när svaranden är häktad finns i tvångsmedelslagen.

22 §

Beslag samt genomsökning av platser och personer

Förutom de myndigheter som nämns i tvångsmedelslagen får även en anhållningsberättigad tjänsteman som avses i 17 § besluta om beslag och om allmän husrannsakan och genomsökning av platser och personer.

Den som har rätt att gripa en person får dock utan sådant förordnande som avses i 1 mom. ta ett föremål i besittning i syfte att ta det i beslag, om ärendet inte tål dröjsmål. Den som har rätt att verkställa gripande får också verkställa allmän husrannsakan, genomsökning av platser och personer utan sådant förordnande som avses i 1 mom., om syftet är att ta i beslag ett sådant föremål som har kunnat följas eller spåras på färsk gärning eller om genomsökningen är nödvändig för att allvarlig skada på person, egendom eller miljö ska kunna förhindras.

Som genomsökning betraktas inte inspektion av ordningen i ett utrustningsskåp som disponeras av den som tjänstgör enligt värnpliktslagen eller lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor eller inspektion av skicket på försvarsmaktens utrustning i skåpet.

Ett föremål som tagits i beslag kan så länge beslaget gäller förvaras i den militärmyndighets besittning som verkställt beslaget.

23 §

Alkohol- och narkotikatestning

De militärpersoner som enligt 16 § har rätt att verkställa gripande får bestämma att en vid försvarsmakten tjänstgörande förare av ett motordrivet fordon eller den som utför något annat uppdrag som avses i 23 kap. i strafflagen ska genomgå prov för att det ska kunna konstateras om han intagit alkohol eller något annat berusningsmedel. Provet får utföras på den som utför ett köruppdrag eller något annat uppdrag som avses i 23 kap. i strafflagen eller den som står i beråd att påbörja ett sådant uppdrag. Den som vägrar genomgå provet och som utför ett köruppdrag eller ett annat uppdrag som avses i 23 kap. i strafflagen är skyldig att underkasta sig kroppsbesiktning enligt tvångsmedelslagen.

Det prov som avses ovan ska göras på ett sådant sätt och med en sådan metod att det inte medför onödig eller oskälig olägenhet för den som undersöks.

Huvudstaben ger närmare föreskrifter om hur provet ska utföras.

Den information som fås genom alkohol- och narkotikatestning är information om hälsotillstånd. Denna information får endast hanteras av de personer som utifrån den ska besluta om ett köruppdrag eller något annat uppdrag som avses i 23 kap. i strafflagen. Uppgifterna ska förvaras åtskilt från andra insamlade personuppgifter och de ska avföras ur registret genast när det inte finns någon sådan grund för att bevara dem som det förutsätts i fråga om lagstadgade uppgifter, dock senast ett år efter att uppgifterna förts in i registret.

24 §

Användning av tvångsmedel

En militärperson enligt 16 och 17 § får tillgripa tvångsmedel som avses i detta kapitel på ett område eller fartyg som är i försvarsmaktens bruk samt annanstans i situationer där användningen av tvångsmedel inte kan skjutas upp och handräckning från polismyndigheten inte kan erhållas snabbt.

En militärperson enligt 1 mom. får dock verkställa allmän husrannsakan i privat bostad endast om syftet är att finna en person som ska gripas, anhållas eller häktas eller hämtas till förhör eller inställas inför domstol och som flyr då han eller hon blir förföljd, eller om syftet är att ta i beslag föremål som kunnat spåras på färsk gärning.

25 §

Undersöknings- och genomsökningsrätt för kommendören för ett truppförband

Kommendören för ett truppförband har rätt att på ett område eller fartyg eller i ett fordon i försvarsmaktens bruk, dock inte i en privat bostad, låta verkställa undersökningar och genomsökningar som riktar sig mot personer som tjänstgör vid försvarsmakten och lyder under 45 kap. i strafflagen och egendom som är i deras besittning, för utövande av tillsyn över att bestämmelserna om försvarsmaktens vapen, skjutförnödenheter och sprängämnen och bestämmelserna om narkotika och alkoholdrycker iakttas eller för upptäckande av överträdelse av dessa bestämmelser.

Försvarsmaktens egendom, såsom vapen, skjutförnödenheter och sprängämnen som personer som avses i 1 mom. olovligen innehar samt narkotika och alkoholdrycker som de innehar olagligt eller olovligen får tas i förvar. Utöver vad som föreskrivs i 60 § 2 mom. och 60 a § i alkohollagen (1143/1994) får en alkoholdryck i ett öppnat eller öppet kärl förstöras genom beslut av en tjänsteman eller en militärperson som har rätt att verkställa gripande. Om inte alkoholdrycken döms förlorad med stöd av 10 kap. i strafflagen, ska den återlämnas vid en lämplig tid-

punkt och senast vid tidpunkten för hemförlovningen eller befrielsen från en annan tjänstgöring. Bestämmelser om förfarandet vid innehav av narkotika finns i narkotikalanagen (373/2008).

6 kap.

Förundersökning

26 §

Förrättande av förundersökning

Då ett brott som avses i militära rättegångslagen har kommit till en disciplinär förmans kännedom eller då det finns skäl att misstänka att ett sådant brott har begåtts, ska den disciplinära förmannen utan dröjsmål se till att förundersökning görs. Vid undersökningen tillämpas utöver denna lag vad som föreskrivs om förundersökning i brottmål.

Förundersökning ska också förrättas när den åklagare som avses i 4 § 1 mom. i militära rättegångslagen förordnar det.

27 §

Tjänstemän som förrättar förundersökning

När ett brott som avses i militära rättegångslagen undersöks ska den som leder undersökningen vara en anhållningsberättigad tjänsteman som avses i 17 § i denna lag eller chef för en grundenhet. Fältväbelen vid en grundenhet kan leda undersökningen i ett ärende där det görs förundersökning enligt 28 § 2 mom. och där en i 12 § 4 mom. avsedd påföljd kan påföras. Den som gör undersökningen ska vara tjänsteman vid försvarsmakten och ha tillräcklig utbildning för förundersökning.

Den disciplinära förman i vars underlydande trupp eller förvaltningsenhet brottet har begåtts eller den som misstänks för brottet tjänstgör sörjer för att förundersökning görs. Vid behov kan också en högre disciplinär förman sörja för att förundersökning görs. Den tjänsteman som sörjer för att förundersökning görs är samtidigt undersökningsleda-

re eller förordnar en av sina underlydande till undersökningsledare.

Har en högre disciplinär förman fått kännedom om att en lägre förman inte vidtagit åtgärder med anledning av ett brott, ska förmannen om sakens natur det kräver förordna att förundersökning görs eller själv ta upp saken till behandling.

En disciplinär förman kan be de tjänstemän som avses i 2 § i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten att göra en förundersökning. Om förundersökningen överförs till brottsbekämpningen inom försvarsmakten, ska den tjänsteman som avses i ovan nämnda paragraf också vara undersökningsledare. Bestämmelser om befogenheterna vid förundersökningen för de tjänstemän som sköter försvarsmaktens brottsbekämpning finns i lagen om brottsbekämpning inom försvarsmakten.

Om undersökningens opartiskhet, brottets allvar eller sakens natur i övrigt kräver det, ska undersökningen helt överföras på polisen. När ett ärende helt överförs på polisen, flyttas också undersökningsledarskapet över på polisen. Enskilda förhör och andra undersökningsåtgärder kan ges i uppdrag åt polisen.

28 §

Förundersökningens omfattning

Förundersökning görs i den omfattning som arten av det ärende som undersöks och avgörandet eller åtalsprövningen i ett disciplinärende förutsätter.

Om den misstänkte erkänner den gärning som undersöks, kan förundersökningen avslutas och ärendet ges till den disciplinära förmannen för avgörande förutsatt att

- 1) gärningen är obetydlig,
- 2) det är klart att målsäganden inte har några krav, och
- 3) det med beaktande av vad som klargjorts i saken utifrån en helhetsbedömning är onödigt att förundersökningen fortgår.

29 §

Avstående från att förrätta förundersökning samt avslutande av förundersökningen

Den disciplinära förmannen kan avstå från att förrätta förundersökning eller avsluta en redan påbörjad förundersökning, om förmannen utgående från till buds stående material anser att den misstänkta gärningen uppenbarligen har berott på sådan ouppmärksamhet, tanklöshet eller okunnighet som med beaktande av omständigheterna är ursäktlig eller om gärningen annars ska anses vara ringa med hänsyn till upprätthållandet av disciplin och ordning.

Den disciplinära förman som avses i 1 mom. eller en disciplinär förman som är överordnad denne får förordna att förundersökning ska förrättas eller inledas på nytt, om det på grund av nya omständigheter som kommit fram i ärendet finns ett motiverat skäl till detta.

30 §

Förhör av parterna

Den misstänkte och målsäganden ska förhöras vid förundersökningen. En målsägande som uppenbarligen inte har sådan information som klargör det ärende som undersöks behöver inte förhöras, om han eller hon annars har gett de uppgifter som behövs för att disciplinärendet ska kunna avgöras.

En part ska själv vara närvarande vid förhöret. Parten får dock ge sitt yttrande per telefon eller via något annat medium för dataöverföring, om detta inte medför olägenhet eller äventyrar undersökningens tillförlitlighet. I fråga om den misstänkte är en förutsättning dessutom att ärendet är obetydligt och att personligt hörande skulle fördröja behandlingen av ärendet avsevärt på grund av att personen tjänstgör på ett fartyg eller på grund av andra särskilda omständigheter. Utan hinder av nämnda begränsningar får smärre kompletteringar av ett tidigare förhör göras per telefon eller via något annat medium för dataöverföring.

31 §

Förhørsledare

Förhørsledaren ska vara någon annan än den direkta förmannen till den som misstänks för ett brott. Den direkta förmannen får dock förrätta ett förhör i en enkel och klar sak där det finns en etablerad påföljdspraxis, om det inte finns någon annan förhørsledare att tillgå på grund av att den misstänkte tjänstgör på ett fartyg eller på grund av andra särskilda omständigheter.

32 §

Utlåtande av en militärjurist

Den disciplinära förmannen ska inhämta utlåtande från en militärjurist i ett ärende, om detta inte orsakar betydande dröjsmål med handläggningen av ärendet. Utlåtande behöver inte inhämtas i enkla och klara ärenden.

33 §

Avslutande av åtgärder och tilläggsundersökning

Innan ett disciplinärende avgörs ska den misstänkte ges tillfälle att bekanta sig med det material som samlats in i förundersökningen, inklusive utlåtandet från en militärjurist, och yttra sig om det. Den misstänkte kan ge sitt yttrande också per telefon eller via något annat medium för dataöverföring, om de förutsättningar som anges i 30 § 2 mom. uppfylls. Härvid ska vid behov den misstänkte få en muntlig redogörelse för det väsentliga innehållet i det material som samlats in vid förundersökningen. Motsvarande tillfälle ska ges målsäganden, om han eller hon begär det.

Den misstänkte behöver inte ges sådant tillfälle som avses i 1 mom., om

1) förundersökningen har gjorts på det sätt som avses i 28 § 2 mom. och det inte har kommit fram några sådana nya omständigheter eller någon sådan ny utredning i ärendet som den misstänkte ska höras om, eller

2) disciplinbeslutet är frikännande.

En parts yttrande ska tas in i förundersökningsprotokollet. En part får be om att åtgär-

der för tilläggsutredning vidtas. Begäran ska göras utan oskäligt dröjsmål sedan parten har bekantat sig med förundersökningsmaterialet. De åtgärder för tilläggsutredning som parten begär ska vidtas, om parten visar att de kan inverka på ärendet och om de inte orsakar oskäliga kostnader i förhållande till ärendets natur.

Den disciplinära förmannen ska sörja för att åtgärder som avses i 1 och 3 mom. vidtas.

7 kap.

Avslutande av ett disciplinärende

34 §

Åtgärder sedan förundersökningen avslutats

Den disciplinära förmannen ska utan oskäligt dröjsmål utgående från förundersökningsprotokollet besluta vilka åtgärder som disciplinärendet ger anledning till.

35 §

Överföring till en högre disciplinär förman

Räcker en disciplinär förmans befogenheter inte till för avgörande av ett ärende eller är förmannen jävig, ska ärendet hänskjutas till en högre disciplinär förman.

36 §

Överföring till åklagaren

Bestämmelser om hänskjutande av ett ärende till behörig åklagare finns i militära rättegångslagen.

Om förundersökning har gjorts i ett ärende på förordnande av åklagaren, ska den disciplinära förmannen meddela åklagaren sitt avgörande med anledning av förundersökningen. Efter att ha fått meddelandet kan åklagaren ta ärendet till åtalsprövning, om ärendets art det kräver eller det annars finns särskilda skäl till det.

37 §

Omständigheter som påverkar övervägningen av disciplinstraff

Ett disciplinstraff ska stå i rätt förhållande till brottet och vara ändamålsenligt med tanke på gärningsmannens tjänstgöringsställning. Ett disciplinstraff ska dömas ut eller påföras med beaktande av enhetligheten i straffpraxis. När arten och strängheten av ett disciplinstraff övervägs, ska de grunder som enligt strafflagen påverkar gärningens straffbarhet och gärningsmannens eventuella tidigare disciplinstraff beaktas.

Ett disciplinstraff kan skärpas, om

- 1) brotten varit flera,
- 2) gärningen begåtts i närvaro av församlade militärpersoner så att den kan äventyra disciplinen och ordningen, eller om
- 3) gärningsmannen missbrukat sin förmansställning när han eller hon begick brottet.

Ett disciplinstraff kan lindras, om gärningen föranletts av att en förmans klandervärda beteende har varit ägnat att minska gärningsmannens förmåga att följa lagen.

38 §

Prioritering av lindrigare disciplinstraff

Som disciplinstraff ska användas anmärkning, extra tjänstgöring eller utgångsförbud i högst tio dygn, om inte brottets art eller brottens antal, upprätthållandet av disciplin och ordning, gärningsmannens tidigare tjänstgöring eller andra omständigheter som gäller brottet eller gärningsmannen förutsätter att ett annat disciplinstraff påförs.

39 §

Hörande av den misstänkte när ett disciplinärende avgörs

Innan ett disciplinärende avgörs ska den disciplinära förmannen höra den misstänkte personligen, om detta inte på grund av särskilda omständigheter avsevärt fördröjer behandlingen av ärendet och det inte finns skäl att anta att hörande främjar behandlingen av

ärendet. Den disciplinära förmannen kan höra den misstänkte per telefon eller via ett annat medium för dataöverföring, om de förutsättningar som anges i 30 § 2 mom. för sådant hörande uppfylls.

Om den disciplinära förmannen anser att den misstänkte har gjort sig skyldig till någon annan gärning än den han eller hon har erkänt på det sätt som avses i 28 § 2 mom. eller om vilken han eller hon har hörts enligt 33 § 1 mom., ska den misstänkte höras på nytt.

40 §

Disciplinbeslutets slutresultat

I ett disciplinärende är beslutet fällande eller frikännande.

Även om ett disciplinbeslut är fällande behövs ett disciplinstraff inte påföras, om gärningen har berott på sådan ouppmärksamhet, tanklöshet eller okunnighet som med beaktande av omständigheterna är ursäktlig eller om gärningen annars ska anses vara ringa med hänsyn till upprätthållandet av disciplin och ordning.

41 §

Disciplinbeslutets innehåll

Beslutet i ett disciplinärende ska vara skriftligt. Av beslutet ska framgå

- 1) den disciplinära förmän som avgjort ärendet och datum för beslutet,
- 2) parternas namn,
- 3) ett referat av ärendet,
- 4) motiveringar,
- 5) tillämpade lagrum,
- 6) slutresultatet samt vid behov disciplinstraffets art och storlek och den avräkning som eventuellt ska göras från disciplinstraffet.

42 §

Delgivning av disciplinbeslutet

Ett fällande disciplinbeslut ska delges den som påförts disciplinstraff samt på begäran målsäganden. På delgivningsexemplaret av

beslutet ska det antecknas när beslutet har delgetts den som påförts disciplinstraffet. I delgivningsexemplaret av beslutet ska det ingå en anvisning om hur den som påförts disciplinstraff kan föra ärendet till en högre disciplinär förman eller domstol för avgörande.

Om ett disciplinstraff med stöd av 40 § 2 mom. inte påförts, ska beslutet utan dröjsmål meddelas parterna på ett bevisligt sätt. Om ett förundersökningsprotokoll har upprättats i ärendet, ska det dessutom göras en anteckning om avgörandet i protokollet.

Ett frikännande disciplinbeslut ska utan dröjsmål meddelas parterna på ett bevisligt sätt. Om ett förundersökningsprotokoll har upprättats i ärendet, ska det dessutom göras en anteckning om avgörandet i protokollet.

8 kap.

Ändringssökande

43 §

Rätt att söka ändring

I ett disciplinbeslut av kommandören för en truppenhet, chefen för en grundenhet eller fältväbeln vid en grundenhet får ändring sökas (*begäran om avgörande*) hos kommandören för truppförbandet.

I ett disciplinbeslut av kommandören för truppförbandet eller av en disciplinär förman som är överordnad honom och i ett beslut som kommandören för truppförbandet har fattat med anledning av en begäran om avgörande får ändring sökas genom besvär (*disciplinbesvär*). Bestämmelser om behörig domstol finns i 5 och 6 § i militära rättegångslagen.

Rätt att söka ändring har endast den som påförts ett disciplinstraff och den som i enlighet med 40 § 2 mom. inte har påförts ett disciplinstraff.

44 §

Temporärt förordnande

Om ett disciplinbeslut får verkställas innan beslutet har vunnit laga kraft, kan kommen-

dören för truppförbandet med anledning av en begäran om avgörande och domstolen med anledning av disciplinbesvär av särskilda skäl innan ärendet avgörs bestämma att disciplinbeslutet tills vidare inte ska verkställas eller verkställandet inte fortgå.

45 §

Innehållet i begäran om avgörande

I en begäran om avgörande ska skriftligen meddelas följande:

- 1) det disciplinbeslut som överklagas,
- 2) till vilka delar beslutet överklagas,
- 3) vilka ändringar som yrkas i beslutet,
- 4) på vilka grunder ändring yrkas, och till vilka delar motiveringarna till beslutet är felaktiga enligt den som begär avgörande.

46 §

Framställande av begäran om avgörande

Begäran om avgörande ska framställas inom sju dagar från delfäendet av disciplinbeslutet. Vid framställande av begäran om avgörande ska vad som föreskrivs i 49 § 2–4 mom. om anförande av besvär iakttas. En begäran om avgörande som kommit in efter utsatt tid prövas inte.

47 §

Beslut av kommandören för truppförbandet på begäran om avgörande

Kommandören för truppförbandet ger ett skriftligt beslut på en begäran om avgörande. Den disciplinära förman som har fattat disciplinbeslutet överlämnar materialet i ärendet och sitt utlåtande över begäran om avgörande till kommandören för truppförbandet. Kommandören för truppförbandet kan höra den som lämnat in begäran om avgörande och den disciplinära förman som fattat disciplinbeslutet, om detta främjar avgörandet av ärendet.

Kommandören för truppförbandet kan med anledning av begäran om avgörande upphäva disciplinbeslutet, lindra det påförda disciplinstraffet eller låta beslutet stå. Kommandören

för truppförbandet kan inte ändra disciplinbeslutet till nackdel för den som lämnat in begäran om avgörande. På innehållet i det beslut som fattas på begäran om avgörande tillämpas vad som i 41 § föreskrivs om innehållet i ett disciplinbeslut.

Kommendören för truppförbandet ska meddela beslut på begäran om avgörande inom sju dagar från den dag då begäran om avgörande har kommit in.

I 43 § 2 mom. föreskrivs om sökande av ändring i ett beslut som kommendören för truppförbandet har fattat på en begäran om avgörande. Kommendören för truppförbandet ska till det beslut som fattats på begäran om avgörande foga en skriftlig anvisning för sökande av ändring.

48 §

Innehållet i och bilagor till besvärsskriften

I en besvärsskrift, som ska riktas till den behöriga domstolen, ska följande anges:

- 1) det disciplinbeslut som överklagas,
- 2) till vilka delar beslutet överklagas,
- 3) vilka ändringar som yrkas i beslutet,
- 4) på vilka grunder ändring yrkas, och till vilka delar motiveringarna till beslutet är felaktiga enligt ändringssökandens åsikt,
- 5) de bevis som man önskar stöda sig på och vad man vill bevisa genom vart och ett av dem,
- 6) eventuell begäran om att ärendet ska handläggas i ett skriftligt förfarande.

I besvärsskriften ska meddelas parternas namn och kontaktuppgifterna till deras lagliga representant, ombud eller biträde, den postadress och eventuell annan adress på vilken uppmaningar, kallelser och meddelanden i ärendet kan sändas till ändringssökanden (*processadress*) samt telefonnumren till parterna och till vittnen eller andra som ska höras. Kontaktuppgifterna till parten och till vittnen och andra som ska höras ska också meddelas på lämpligt sätt. Uppgifterna behöver dock inte meddelas, om de finns i förundersökningsprotokollet eller i annat material som ska tillställas domstolen.

Besvärsskriften ska undertecknas av ändringssökanden, eller om han eller hon inte

har upprättat den, av den som har upprättat skriften.

Till besvärsskriften ska fogas de handlingar som ändringssökanden åberopar och som inte finns i det material som har tillställts domstolen.

49 §

Anförande av disciplinbesvär

Disciplinbesvär ska anföras inom sju dagar från delfäendet av beslutet i fråga.

Besvärsskriften ska inom utsatt tid lämnas till den disciplinära förman som har fattat disciplinbeslutet eller till den domstol som avses i 43 § 2 mom. Besvärsskriften får också lämnas till chefen för den grundenhet eller fältväbeln vid den grundenhet där ändringssökanden tjänstgör eller till jourhavande vid truppförbandet.

Om ändringssökanden tjänstgör i en trupp som är åtskild från hans eller hennes enhet eller på ett fartyg ute till havs, får besvärsskriften lämnas också till chefen för truppen eller fartyget. Om ändringssökanden har berövats sin frihet, får besvärsskriften också lämnas till chefen för högvakten eller för någon annan förvaringslokal.

Om besvärsskriften har lämnats in till en annan myndighet som avses i 2 eller 3 mom. än domstolen, ska mottagaren på skriften anteckna dess ankomstdag och utan dröjsmål överlämna skriften till den disciplinära förman som avgjort ärendet.

50 §

Den disciplinära förmannens skyldigheter

Ändringssökanden har rätt att använda biträde, och ändringssökandens rätt att upprätta en besvärsskrift ska tryggas. Den disciplinära förmannen ska se till att ändringssökanden har möjlighet att skaffa sig ett biträde och att upprätta en besvärsskrift samt att delta i domstolsbehandlingen av disciplinbesvären.

Den disciplinära förman som fattat disciplinbeslutet ska omedelbart sända besvärsskriften till kansliet vid den domstol som avses i 43 § 2 mom. tillsammans med det förundersökningsprotokoll som upprättats i di-

disciplinärendet, eventuellt beslut som fattats på en begäran om avgörande samt andra handlingar och sitt utlåtande i ärendet.

Har disciplinbesvär sänts direkt till domstolen, ska den disciplinära förmannen på begäran av domstolen sända domstolen det förundersökningsprotokoll som upprättats i disciplinärendet samt andra handlingar i ärendet och sitt utlåtande.

51 §

Förberedelse i domstol

Disciplinbesvär blir anhängiga då besvärsskriften har kommit in till kansliet vid den domstol som avses i 43 § 2 mom.

Om besvären är bristfälliga och det är nödvändigt att komplettera dem för att rättegången ska kunna fortgå, ska ändringssökanden uppmanas att korrigera bristen inom en av domstolen utsatt tid vid äventyr att besvären kan lämnas utan prövning. Följer ändringssökanden inte uppmaningen och är besvären så bristfälliga att de inte duger som grund för en rättegång, ska besvären inte prövas.

Anser domstolen att ärendet ska avgöras i enlighet med ändringssökandens ändringsyrkanden, kan domstolen meddela ett sådant avgörande i huvudsaken.

Om en besvärsskrift har sänts direkt till domstolen, ska domstolen utan dröjsmål begära ett utlåtande av den disciplinära förmannen med anledning av besvären, om inte domstolen lämnar besvären utan prövning eller det annars är uppenbart onödigt. Utlåtandet ska delges ändringssökanden.

52 §

Huvudförhandling i domstol

Om inget annat följer av 51 §, ska det i ett ärende som gäller disciplinbesvär ordnas en huvudförhandling. Ärendet kan dock behandlas i ett skriftligt förfarande på begäran av ändringssökanden. Trots begäran kan domstolen hålla huvudförhandling.

Domstolen kallar ändringssökanden till huvudförhandlingen. I kallelsen ska datum, klockslag och plats för huvudförhandlingen

meddelas. Domstolen kan på eget initiativ eller på begäran av den disciplinära förmannen av särskilda skäl kalla den disciplinära förmannen till huvudförhandlingen. Ärendet får prövas och avgöras även om ändringssökanden eller den disciplinära förmannen är frånvarande.

53 §

Avgörande av ärendet och förbud att söka ändring

Ett ärende avgörs utifrån vad som läggs fram vid huvudförhandlingen och det skriftliga rättegångsmaterialet. Domstolen ska på eget initiativ pröva om det ärende som avses i disciplinbesvären har fått prövas och avgöras i ett disciplinärt förfarande, och vid behov undanröja disciplinbeslutet. Domstolen får inte ändra ett disciplinbeslut till ändringssökandens nackdel.

Om ett disciplinbeslut upphävs eller undanröjs, ska bestämmelserna om ersättning av rättegångskostnader i 9 kap. 1 a § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) iakttas i fråga om statens skyldighet att ersätta ändringssökandens rättegångskostnader. Om ett disciplinbeslut upphävs eller undanröjs delvis, ska på motsvarande sätt bestämmelserna i 2 mom. i nämnda paragraf iakttas.

I ett beslut som en domstol meddelat i ett ärende som gäller disciplinbesvär får ändring inte sökas genom besvär.

54 §

Särskilda bestämmelser

Domstolen får sända de kallelser och uppmaningar som avses i detta kapitel på den processadress som ändringssökanden senast har uppgett.

När disciplinbesvär behandlas ska i övrigt iakttas bestämmelserna om behandling av brottmål i militära rättegångslagen iakttas.

55 §

En parts rätt till extraordinärt ändringssökande

I fråga om rätten till extraordinärt ändringssökande för en part i ett disciplinärende gäller på motsvarande sätt vad som föreskrivs om extraordinärt ändringssökande i 31 kap. i rättegångsbalken. Klagoskriften eller ansökan ska lämnas in hos en domstol som avses i 43 § 2 mom. inom sex månader från den dag då disciplinbeslutet fattades. Återställande av försutten fatalietid ska dock sökas inom 30 dagar efter det att hindret har upphört.

Bestämmelser om den disciplinära förmanens rätt att ansöka om att ett disciplinbeslut ska undanröjas eller återbrytas finns i 88 §.

56 §

Gottgörelse

Den bestraffade ska ges gottgörelse till den del som ett disciplinstraff som påförts i ett disciplinbeslut har verkställts, och disciplinbeslutet efter detta slutgiltigt har upphävts eller undanröjts eller disciplinstraffet har lindrats. Kommendören för truppförbandet beslutar om gottgörelsen.

Har ett disciplinstraff verkställts delvis, betalas den bestraffade en gottgörelse för den verkställda delen.

Bestämmelser om beloppet av gottgörelsen utfärdas genom förordning av statsrådet.

9 kap.

Verkställighet

57 §

Tjänstemän som svarar för verkställigheten

För verkställigheten av ett disciplinstraff sörjer chefen för den grundenhet där den som påförts disciplinstraffet tjänstgör eller någon annan som är den närmaste disciplinära förmanen. Vid ett truppförband kan en tjäns-

teman som fått tillräcklig utbildning förordnas att sörja för verkställigheten.

Sammanräkningen av de arreststraff som ska verkställas vid högvakten eller på annat håll vid försvarsmakten ankommer på den tjänsteman som avses i 1 mom. Den bestraffade ska på begäran ges ett intyg på hur sammanräkningen har gjorts.

Bestämmelser om behöriga myndigheter vid verkställigheten av disciplinbot och böter finns i lagen om verkställighet av böter (672/2002).

58 §

Inledande av verkställigheten

En tjänsteman enligt 57 § 1 mom. ska så snart ett disciplinbeslut har fattats, utan dröjsmål inleda verkställigheten av ett enligt beslutet påfört annat disciplinstraff än varning. En varning får verkställas först när det beslut genom vilket varningen har getts har vunnit laga kraft. Bestämmelser om disciplinbotens verkställbarhet finns i 2 § 2 mom. i lagen om verkställighet av böter.

59 §

Avbrytande eller uppskjutande av verkställigheten

Verkställigheten ska genast avbrytas eller får inte inledas, om kommendören för truppförbandet eller domstolen ger ett sådant förordnande som avses i 44 §.

Den förman som övervakar ett disciplinärt förfarande får förordna att verkställigheten av ett disciplinstraff som påförts vid ett disciplinärt förfarande ska skjutas upp eller avbrytas, om förmanen i samband med övervakningen har upptäckt ett väsentligt fel i disciplinbeslutet.

Kommendören för truppförbandet kan skjuta upp eller avbryta verkställigheten av ett disciplinstraff, om den bestraffades hälsotillstånd kräver det eller om det föreligger andra synnerligen vägande skäl.

60 §

Verkställigheten av anmärkning

En anmärkning ska ges den bestraffade personligen och i skriftlig form.

Verkställigheten av en anmärkning förfaller vid den tidpunkt då den bestraffade hemförlovas eller tjänstgöringen annars upphör, dock senast ett år efter det att anmärkningen gavs.

61 §

Verkställigheten av extra tjänstgöring

Som extra tjänstgöring betraktas sådant annat arbete än arbete enligt tjänstgöringsprogrammet som en bestraffad förordnas att utföra.

En extra tjänstgöring består av två timmar tjänstgöring inom loppet av en dag.

Extra tjänstgöring får inte verkställas på ett sådant sätt att överansträngning eller någon annan orsak kan leda till att den bestraffades hälsa skadas eller till att hans eller hennes möjligheter att fullgöra sina tjänstgöringsuppgifter påverkas i väsentlig grad.

Verkställigheten av extra tjänstgöring förfaller vid den tidpunkt då den bestraffade hemförlovas eller tjänstgöringen annars upphör, dock senast ett år efter att extra tjänstgöring har förordnats.

62 §

Verkställigheten av utgångsförbud

Ett utgångsförbud på högst tre dygn får inte verkställas under ett veckoslut, en helg eller en motsvarande ledig tid som enligt veckoprogrammet ska vara ledig för den som meddelats utgångsförbud.

Den som meddelats utgångsförbud får inte under tiden för utgångsförbudet utan tillstånd av den förman som sörjer för verkställigheten avlägsna sig från det kasern- eller inkvarteringsområde eller annat motsvarande område som enligt beslut av kommandören för truppförbandet är utgångsförbudsområde.

Som strafftid räknas den tid under vilken den som meddelats ett utgångsförbud är intagen på sjukhus för vård. Om den bestraffade själv uppsåtligen har orsakat behovet av vård, kan kommandören för truppförbandet dock förordna att tiden för sjukhusvistelsen inte ska räknas som strafftid.

Om den som meddelats ett utgångsförbud kallas till domstol för att vittna eller för att höras, ska tiden inför domstolen samt den tid som gått åt till att ta sig till och från domstolen räknas som tid för verkställighet av påföljden.

Verkställigheten av ett utgångsförbud på högst tio dygn förfaller vid den tidpunkt när den bestraffade hemförlovas eller tjänstgöringen annars upphör, dock senast ett år efter att utgångsförbudet meddelades.

63 §

Verkställigheten av varning

En varning ska kungöras i dagorden i den trupp där den bestraffade tjänstgör eller senast har tjänstgjort. När det gäller kommandören för truppförbandet och andra i motsvarande tjänsteställning samt personer som har en högre tjänsteställning än kommandören, ska dock varningen kungöras i huvudstabens dagorder.

64 §

Verkställigheten av disciplinbot

Disciplinbot verkställs med iakttagande av bestämmelserna om verkställighet av bötesstraff.

Den som har förelagts disciplinbot ska genast ges de uppgifter som behövs för betalning av disciplinboten.

65 §

Verkställigheten av arrest

Arrest innebär frihetsberövande eller begränsning av friheten. Arrest verkställs vid högvakten eller någon annan vakt. Av ett sär-

skilt skäl kan flera personer som avtjänar arrest hållas i samma rum.

Arrest som av ett särskilt skäl inte kan avtjänas vid högvakten eller någon annan vakt, verkställs i ett för ändamålet lämpligt övervakat rum, tält eller en hytt eller på en annan motsvarande plats.

På den som avtjänar arrest tillämpas på motsvarande sätt vad som föreskrivs i och med stöd av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. Huvudstaben kan meddela föreskrifter om de praktiska arrangemangen vid arrest samt om högvaktens interna ordning.

Om ett ovillkorligt fängelsestraff eller ett bötesförvandlingsstraff ska verkställas samtidigt med arrest, ska också arresten avtjänas i fängelse på det sätt som föreskrivs om verkställande av ovillkorligt fängelsestraff och bötesförvandlingsstraff.

66 §

Tjänstgörings- eller arbetsskyldighet vid avtjänande av arrest

Kommendören för truppförbandet kan bestämma att arrest helt eller delvis ska avtjänas så att tjänstgöringsskyldighet fogas till avtjänandet av arresten, om detta är motiverat med tanke på den bestraffades hälsotillstånd eller tjänstgöring eller av något annat särskilt skäl.

Om arrest har utdömts i mera än åtta dygn, ska till den del av straffet som överstiger nämnda tid fogas tjänstgöringsskyldighet.

Om tjänstgöringsskyldighet fogas till arresten, ska tjänstgöringen om möjligt fullgöras i uppgifter som är förenliga med tjänstgöringsprogrammet för den bestraffades egen enhet eller en annan egentlig tjänstgöringsplats.

Den som avtjänar arrest kan vid behov åläggas att utföra ett kortvarigt lämpligt arbete på den plats där arrest avtjänas eller i omedelbar närhet till den.

67 §

Inräkning som strafftid i arrest

Som ett arrestdygn räknas tjugofyra timmar från det verkställigheten inleddes.

Har den som avtjänar arrest utan tillstånd avlägsnat sig från arresten, ska tiden från ingången av det arrestdygn då den bestraffade avlägsnade sig till utgången av det arrestdygn då han eller hon återvänt för att avtjäna arresten inte räknas in i strafftiden.

Som strafftid räknas den tid under vilken den som avtjänar arrest är intagen på sjukhus för vård. Om den bestraffade själv avsiktligt har orsakat vårdbehovet, kan kommendören för truppförbandet dock förordna att tiden för sjukhusvistelsen inte ska räknas som strafftid.

Kallas den som avtjänar sådant straff som avses i 1 mom. till domstol för att vittna eller bli hörd, ska tiden inför domstolen samt den tid som gått åt till att ta sig till och från domstolen inräknas i tiden för verkställighet av straffet.

68 §

Arrest vid hemförlovning

Arrest ska slutföras trots att den bestraffade ska hemförlovas. Om den bestraffade hemförlovas av hälsoskäl, ska dock vad som föreskrivs i 73 § 1 mom. iakttas

69 §

Samtidig verkställighet

Med undantag av anmärkning, extra tjänstgöring, varning och disciplinbot kan flera disciplinstraff inte verkställas samtidigt.

70 §

Utegångsförbud som ska verkställas samtidigt

Sådana utgångsförbud som ska verkställas samtidigt ska sammanräknas till fullo. Den på detta sätt sammanräknade tiden för ute-

gångsförbud får dock uppgå till högst fyrtio dygn.

71 §

Arrest och andra straff som ska verkställas samtidigt

Flera arreststraff som ska verkställas samtidigt ska sammanräknas till fullo. Den på detta sätt sammanräknade strafftiden får dock uppgå till högst fyrtio dygn.

När straff sammanräknas i det fall som avses i 65 § 4 mom. ska arreststraff förvandlas till fängelse på så sätt att ett dygns arrest motsvarar en dags fängelse. Om två eller flera arreststraff ska verkställas i ett sådant fall, ska fängelsedirektören först sammanräkna dem på det sätt som föreskrivs i 1 mom.

Har arreststraff i enlighet med 2 mom. sammanräknats med andra straff, ska den dömde först avtjäna förvandlingsstraffet för arrest och sedan de övriga straffen.

72 §

Förvandling av utgångsförbud till disciplinbot

Ett utgångsförbud på minst elva dygn som ännu inte har börjat verkställas eller som inte har avtjänats till fullo vid den tidpunkt när den bestraffade hemförlovas förvandlas till disciplinbot.

När ett utgångsförbud förvandlas till disciplinbot motsvarar varje fullt dygn av oavtjänat utgångsförbud disciplinbot för en dag. Förvandlingen utförs av kommandören för truppförbandet med iakttagande av de grunder som anges i 2 § 5 mom. och i 70 §.

73 §

Förvandling av arrest till disciplinbot

Arrest förvandlas till disciplinbot, om verkställigheten av arreststraffet inte har inletts före hemförlovningen eller om den värnpliktige hemförlovas av hälsoskäl.

När arrest förvandlas till disciplinbot motsvarar varje fullt oavtjänat arrestdygn disciplinbot för en dag.

plinbot för tre dagar. Förvandlingen utförs av kommandören för truppförbandet enligt de grunder som anges i 2 § 5 mom. och 71 § 1 mom.

10 kap.

Allvarliga störningar under normala förhållanden samt undantagsförhållanden

74 §

Tillämpning av detta kapitel

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas när republikens president i enlighet med 83 § i värnpliktslagen har beslutat om extra tjänstgöring.

75 §

Förhöjning av maximistorleken för disciplinstraff

Utöver vad som föreskrivs om disciplinstraff i 2 § får genom disciplinärt förfarande

1) förordnas extra tjänstgöring högst femton gånger,

2) utgångsförbud meddelas för högst fyrtio dagar,

3) disciplinbot föreläggas för högst sextio dagar.

En domstol får döma till arrest i högst sextio dygn.

Trots bestämmelserna om gemensamt disciplinstraff i 4 § 2 mom. får utgångsförbud meddelas för högst femtio dygn, disciplinbot föreläggas för högst åttio dagar samt dömas till arrest i högst åttio dygn.

76 §

Påförande av disciplinstraff för en yrkesmilitär

Trots bestämmelserna i 8 § får samtliga militärpersoner påföras alla arter av disciplinstraff.

77 §

En disciplinär förmans befogenheter

Trots bestämmelserna i 12 § får kommandören för en truppenhet påföra samtliga disciplinstraff utom arrest.

Trots bestämmelserna i 12 § får chefen för en grundenhet meddela utegångsförbud för högst 15 dygn.

78 §

Befogenheter för den som tjänstgör enligt värnpliktslagen

Den som tjänstgör enligt värnpliktslagen och är chef för en grundenhet eller dennes direkta förmän eller fältväbeln vid en grundenhet får påföra disciplinstraff i enlighet med vad som föreskrivs i 12 § om rätten att påföra disciplinstraff.

Den disciplinära förmän som avses i 1 mom. får vara undersökningsledare i enlighet med 27 §. Den som har tillräcklig utbildning och tjänstgör enligt värnpliktslagen får utföra en undersökning.

Utöver vad som föreskrivs i 16 § får gripande utföras av en person som tjänstgör enligt värnpliktslagen och som är direkt förmän till den som ska gripas.

Den som har tillräcklig utbildning och tjänstgör enligt värnpliktslagen kan förordnas att sörja för verkställigheten.

79 §

Verkställigheten av disciplinstraff

Trots bestämmelserna i 58 § får en varning verkställas genast efter det att ett disciplinbeslut har fattats.

Den bestraffade ska ges gottgörelse till den del en varning har verkställts och disciplinbeslutet slutgiltigt har upphävts eller undanröjts eller disciplinstraffet har lindrats. Bestämmelser om beloppet av gottgörelsen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Ett beslut om att en varning upphävs ska kungöras. Vid kungörandet av att en varning upphävts följs bestämmelserna om kungörande av varningar i 63 §.

Chefen för en grundenhet eller en disciplinär förmän som är överordnad denne kan skjuta upp verkställigheten av ett disciplinstraff eller avbryta verkställigheten i de situationer som avses i 59 § 3 mom.

80 §

Tjänsteansvar för den som tjänstgör enligt värnpliktslagen

På den som tjänstgör enligt värnpliktslagen och utövar sådan befogenhet som avses i 78 § tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar.

81 §

Skadeståndsansvar för den som tjänstgör enligt värnpliktslagen

För en skada som orsakats i samband med en uppgift som avses ovan i 78 § svarar staten i enlighet med vad som föreskrivs i skadeståndslagen (412/1974).

På skadeståndsansvaret för en person som utför en uppgift som avses i 78 § tillämpas bestämmelserna om en värnplikts skadeståndsansvar i 4 kap. i skadeståndslagen.

11 kap.

Registrering av disciplinbeslut

82 §

Disciplinstraffregister

De straff som har dömts ut i mål som handlagts som militära rättegångsärenden vid domstol, inklusive disciplinstraff, samt de disciplinstraff som påförts i ett disciplinärt förfarande, förs in i disciplinstraffregistret.

Disciplinstraffregister förs för övervakning av disciplinstraffen, utredning av tidigare disciplinstraff, överföring av uppgifter till värnpliktsregistret och upprätthållande av brotts- och påföljdsstatistik samt för utvecklande av yrkesskickligheten hos de personer som sköter disciplinärenden och verksamheten vid truppförbandet och grundenheten.

83 §

Ansvariga för disciplintraffregister

Disciplintraffregister ska föras

1) vid en grundenhet eller motsvarande trupp eller inrättning över dem som tjänstgör där i enlighet med värnpliktslagen,

2) vid ett truppförband eller en motsvarande trupp eller inrättning över andra som tjänstgör där än de som avses i 1 punkten med undantag av kommendören för truppförbandet och andra i motsvarande tjänsteställning, samt

3) över dem som tjänstgör vid huvudstaben samt dessutom särskilt över kommendörerna för truppförbanden och över dem som har en motsvarande eller högre tjänsteställning.

84 §

Disciplintraffregistrets datainnehåll

I disciplintraffregistret ska utöver de omständigheter som nämns i 41 § föras in

1) uppgift om den tidpunkt då beslutet delgavs parten,

2) uppgift om huruvida ändring har sökts och om beslut som har fattats med anledning av detta,

3) anteckningar om utförda granskningar och uppgifter om åtgärder som tillsynen över det disciplinära förfarandet har föranlett, samt

4) uppgifter om påföljdens verkställighet.

85 §

Gallring av uppgifter ur disciplintraffregistret

Uppgifterna i disciplintraffregistret ska avföras fem år efter det att disciplintraffet dömdes ut eller påfördes, om inte den som saken gäller under denna tid har bestraffats genom ett domstolsbeslut eller i ett disciplinärt förfarande.

Om en person har straffats genom ett domstolsbeslut eller i ett disciplinärt förfarande mer än en gång, ska uppgifterna i disciplintraffregistret avföras fem år efter det sista disciplintraffet.

12 kap.

Övervakning av det disciplinära förfarandet

86 §

Granskning av disciplintraffen

Kommendören för ett truppförband ska minst kvartalsvis granska de disciplintraff som påförts av disciplinära förmän som är underställda kommendören.

Huvudstaben utför eller låter utföra granskningar av disciplintraffen vid behov.

87 §

Granskning av disciplintraffregister

Kommendören för armén, kommendören för marinen, kommendören för flygvapnet och en motsvarande disciplinär förman ska biträdd av militärjuristen granska underlydande truppers och inrättnings disciplintraffregister minst en gång om året.

88 §

Övervakning av utövningen av disciplinär makt

En disciplinär förman ska övervaka hur de underlydande disciplinära förmännen utövar sin disciplinära makt.

Om kommendören för ett truppförband eller en disciplinär förman som är överordnad kommendören upptäcker att det vid ett disciplinärt förfarande har skett ett väsentligt fel eller att en disciplinär förman har överskridit sina befogenheter eller att ett beslut som fattats i ett disciplinärende till sitt slutresultat är felaktigt eller uppenbarligen oskäligt, ska förmannen upphäva beslutet eller lindra disciplintraffet. Beslutet får dock inte upphävas eller ändras, om det har förflutit mera än två år sedan det fattades, om inte särskilt vägande skäl kräver detta.

Om en förman anser att ett disciplinärende bör tas upp till behandling på nytt eller att ett disciplinbeslut borde ändras till nackdel för svaranden i ett disciplinärende, kan förman-

nen ansöka om att disciplinbeslutet ska undanröjas eller återbrytas. På ett disciplinbeslut tillämpas på motsvarande sätt vad som föreskrivs om förutsättningarna för undanröjande av dom i 31 kap. 1 § 1 mom. i rättegångsbalken och förutsättningarna för återbrytande av dom i 9 § 1 mom. i det kapitlet.

Ansökan ska göras hos den domstol som avses i 43 § 2 mom. inom sex månader från den dag då disciplinbeslutet fattades. På förfarandet i domstol tillämpas vad som föreskrivs i 31 kap. i rättegångsbalken om förfarandet vid extraordinärt ändringssökande.

Om domstolen eller den förman som övervakar ett disciplinärt förfarande har ändrat ett beslut som en lägre förman har fattat i ett disciplinärende eller återbrutit det, ska beslutet delges parterna. Vid delgivningen ska vad som föreskrivs i 42 § om delgivning av disciplinbeslut iakttas.

Om en påföljd som påförts i ett disciplinbeslut har verkställts och disciplinbeslutet har återbrutits eller undanröjts eller påföljden lindrats, ska vad som föreskrivs om gottgörelse i 56 § iakttas. Beslut om gottgörelse fattas av den disciplinära förman som avses i 2 mom.

13 kap.

Bemyndigande att utfärda förordning

89 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om meddelanden som gäller verkställigheten av disciplinstraff och om andra meddelanden mellan myndigheterna får utfärdas genom förordning av statsrådet.

14 kap.

Särskilda bestämmelser

90 §

Registrering i registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden

Uppgifter om disciplinstraff som en domstol påfört ska registreras av domstolen i registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden i justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem för förmedling till militärmyndigheterna. På registreringen tillämpas lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem (372/2010) och vad som föreskrivs med stöd av den.

15 kap.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

91 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .
Genom denna lag upphävs militära disciplinlagen (331/1983) .

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

92 §

Övergångsbestämmelser

Om ett brott som ska behandlas i ett disciplinärt förfarande har begåtts före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på de påföljder som påförs, på tvångsmedlen, behandlingen av ärendet och ändringssökande samt på verkställighet och övervakning de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Till dess att högsta domstolen ansluter sig till justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem överför den uppgifter som avses i 90 § genom att sända kopior av sina avgöranden till Rättsregistercentralen för förmedling till militärmyndigheterna, om det

inte genom förordning av justitieministeriet
föreskrivs något annat om överföringen.

Om det någon annanstans i lag eller för-
ordning hänvisas till bestämmelserna i mili-

tära disciplinlagen, ska hänvisningen sedan
denna lag trätt i kraft anses vara en hänvis-
ning till denna lag.

2.

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i strafflagen (39/1889) 6 kap. 16 §, sådan den lyder i lag 515/2003, samt
ändras 6 kap. 1 § 4 mom., 8 kap. 18 § 3 mom. och 16 kap. 15 §, sådana de lyder, 6 kap. 1 §
 4 mom. i lag 1195/2004, 8 kap. 18 § 3 mom. i lag 297/2003 och 16 kap. 15 § i lag 563/1998,
 som följer:

6 kap.

Om bestämmande av straff

1 §

Straffarter

Disciplinstraff för militärpersoner och
 andra som lyder under 45 kap. är anmärk-
 ning, extra tjänstgöring, varning, utgångs-
 förbud, disciplinbot och arrest. När en be-
 stämmelse enligt vilken påföljden är disci-
 plinstraff tillämpas på någon annan än en
 person som lyder under 45 kap., ska han eller
 hon dömas till böter i stället för disciplin-
 straff.

8 kap.

Om preskription

18 §

Hänvisningsbestämmelse

Bestämmelser om preskription av verkstäl-
 ligheten av disciplinstraff som militärperso-
 ner och andra som lyder under 45 kap. döms
 till finns i lagen om militär disciplin (/).

16 kap.

Om brott mot myndigheter

15 §

Olaga befriande av fånge

Den som olagligen

1) befriar en fånge, anhållen eller gripen el-
 ler en person som påförts arrest enligt lagen
 om militär disciplin, ur fängelse eller annat
 förvar eller från den tjänstemans eller mili-
 tärpersons uppsikt som bevakar, ledsagar el-
 ler transporterar honom eller henne eller
 hjälper denne att undkomma eller

2) hindrar en behörig tjänsteman eller mili-
 tärperson att gripa en flyende som har för-
 ordnats att häktas eller anhållas eller som ska
 gripas,

ska för *olaga befriande av fånge* dömas till
 böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 1 och 2 § i lagen om verkställighet av böter**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om verkställighet av böter (672/2002) 1 § 1 mom. 2 punkten och 2 § 2 mom.,
 av dem 1 § 1 mom. 2 punkten sådan den lyder i lag 224/2008, som följer:

1 §

Lagens tillämpningsområde

I den ordning som föreskrivs i denna lag
 verkställs följande påföljder:

2) disciplinbot som ett utgångsförbud har
 förvandlats till med stöd av 72 § 1 mom. i la-
 gen om militär disciplin (/) eller som arrest
 har förvandlats till med stöd av 73 § 1 mom.
 i den lagen,

2 §

Påföljders verkställbarhet

— — — — —
 Sådan disciplinbot enligt 72 § 1 mom. eller
 73 § 1 mom. i lagen om militär disciplin som
 ett utgångsförbud eller arrest har förvandlats
 till är verkställbar omedelbart efter förvand-
 lingen.
 — — — — —

— — — — —
 Denna lag träder i kraft den 20 .
 — — — — —

4.

Lag**om ändring av lagen om försvarsmakten**

I enlighet med riksdagens beslut
 ändras i lagen om försvarsmakten (551/2007) 7 § och
 fogas till 19 § ett nytt 3 mom. samt till lagen en ny 23 a § som följer:

7 §

Militär disciplin

Bestämmelser om försvarsmaktens disciplinära makt finns i lagen om militär disciplin (/).

19 §

Utredande av identitet, avlägsnande av en person och rätt att gripa en person

En person som lyder under 45 kap. i strafflagen får dessutom gripas om det av hot som personen yttrar eller av dennes beteende i övrigt går att dra den slutsatsen att personen sannolikt kommer att göra sig skyldig till ett brott och personen

1) är okänd och på förfrågan av en förman eller ordningspatrull eller en militärperson i ett vakt- eller jouruppdag vägrar ge de upp-

gifter som är nödvändiga för att hans eller hennes identitet ska kunna redas ut, eller
 2) ger uppenbart oriktiga uppgifter om sin identitet.

23 a §

Undersöknings- och genomsökningsrätt för kommandören för ett truppförband

Undersökning och genomsökning som avses i 25 § 1 mom. i lagen om militär disciplin får företas i fråga om en person som är i försvarsmaktens tjänst och inte lyder under 45 kap. i strafflagen, om det finns skäl att misstänka att personen har brutit mot de bestämmelser som nämns i det momentet.

På försvarsmaktens egendom samt på narkotika eller alkoholdrycker som innehas olovligt eller olagligt tillämpas på motsvarande sätt vad som föreskrivs i 25 § 2 mom. i lagen om militär disciplin.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av 28 § i lagen om militär krishantering**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om militär krishantering (211/2006) 28 § 1 mom. som följer:

28 §

Straffrättsligt ansvar

Personer som deltar i utbildning eller övning som avses i 6 § eller i krishanterings-tjänstgöring lyder under de bestämmelser i 45 kap. i strafflagen som gäller militärpersoner. På brott som avses i militära rättegångslagen (326/1983) och som sådana personer har begått på krishanteringsoperatio-

nens tjänstgöringsområde tillämpas dock inte bestämmelserna om brott begångna under krigstid. På dem tillämpas bestämmelserna i lagen om militär disciplin (/) och bestämmelser som utfärdats med stöd av den till den del något annat inte bestäms i denna paragraf.

—————
Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag**om ändring av 4 § i matrikellagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i matrikellagen (1010/1989) 4 § 2 mom., sådant det lyder i lag 613/2002, som följer:

4 §

Uppgifter i matrikeln

I matrikeln skall dessutom införas

1) uppgift om fullgörande av värnplikt eller befrielse från värnplikt,

2) uppgift om

a) disciplinstraff med undantag av anmärkning som ges för ett militärbrott,

b) av domstol enligt 40 kap. i strafflagen (39/1889) utdömt straff för tjänstebrott eller militärt tjänstebrott med undantag av anmärkning som utdömts för ett militärbrott,

c) av domstol utdömt fängelsestraff för något annat brott, om straffet har ådömts en tjänsteman eller om brottet har begåtts medan den dömde stod i tjänsteförhållande till staten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 41 § i gränsbevakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 41 § 1 mom. som följer:

41 §

*Gränsbevakningsmännens befogenheter för
förebyggande och utredning av brott*

Gränsbevakningsväsendet är en sådan förundersökningsmyndighet som avses i förundersökningslagen. Gränsbevakningsväsendet vidtar åtgärder för förebyggande av brott, utredning av brott och väckande av åtal självständigt eller tillsammans med en annan

myndighet i enlighet med vad som föreskrivs i detta kapitel eller någon annanstans. I fråga om förundersökning av brott enligt militära rättegångslagen (326/1983) och de tvångsmedel som används vid förundersökningen gäller dessutom vad som föreskrivs i lagen om militär disciplin (/).

—————
Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag**om ändring av 31 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) 31 § 3 mom. som följer:

31 §
*Tillämpning av bestämmelserna om militära
brott*

Genom förordning av statsrådet utfärdas
närmare bestämmelser om förfarandet vid
förundersökning av militära brott och om di-

sciplinära förmän vid gränsbevakningsvä-
sendet enligt 12 § i lagen om militär disciplin
(/), om givande av utlåtande enligt 32 § i
den lagen och om verkställighet av varning
enligt 63 § i den lagen i sådana militära di-
sciplinärenden som behandlas inom gränsbe-
vakningsväsendet.-----

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 22 december 2011

Republikens President

TARJA HALONEN

Försvarsminister *Stefan Wallin*

*Bilaga
Parallelltext*

2.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i strafflagen (39/1889) 6 kap. 16 §, sådan den lyder i lag 515/2003, samt
ändras 6 kap. 1 § 4 mom., 8 kap. 18 § 3 mom. och 16 kap. 15 §, sådana de lyder, 6 kap. 1 §
4 mom. i lag 1195/2004, 8 kap. 18 § 3 mom. i lag 297/2003 och 16 kap. 15 § i lag 563/1998,
som följer:

Gällande lydelse

6 kap.

Om bestämmande av straff

1 §

Straffarter

Disciplinstraff för krigsmän och andra som lyder under 45 kap. är varning, utgångsstraff, disciplinbot och arrest. När en bestämmelse enligt vilken påföljden är disciplinstraff tillämpas på någon annan än en person som lyder under 45 kap., skall han eller hon dömas till böter i stället för disciplinstraff.

Föreslagen lydelse

6 kap.

Om bestämmande av straff

1 §

Straffarter

Disciplinstraff för *militärpersoner* och andra som lyder under 45 kap. är *anmärkning*, *extra tjänstgöring*, varning, utgångsförbud, disciplinbot och arrest. När en bestämmelse enligt vilken påföljden är disciplinstraff tillämpas på någon annan än en person som lyder under 45 kap., ska han eller hon dömas till böter i stället för disciplinstraff.

8 kap.

Om preskription

18 §

Hänvisningsbestämmelse

Om preskription av disciplinstraff som ådöms krigsmän och andra *personer* som underlyder 45 kap. strafflagen bestäms i militära disciplinlagen (331/1983).

8 kap.

Om preskription

18 §

Hänvisningsbestämmelse

Bestämmelser om preskription av *verkställigheten* av disciplinstraff som *militärpersoner* och andra som lyder under 45 kap. döms till finns i *lagen om militär disciplin* (/).

16 kap.

Om brott mot myndigheter

15 §

Olaga befriande av fånge

Den som olagligen

1) befriar en fånge, anhållen eller gripen eller en i militära disciplinlagen (331/1983) avsedd arrestant ur fängelse eller annat förvar eller från den tjänstemans eller *krigsman*s *vård* som bevakar, ledsagar eller transporterar honom, eller hjälper honom att undkomma eller

2) hindrar en behörig tjänsteman eller krigsman att gripa en flyende som har förordnats att häktas eller anhållas eller som skall gripas, skall för olaga befriande av fånge dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

16 kap.

Om brott mot myndigheter

15 §

Olaga befriande av fånge

Den som olagligen

1) befriar en fånge, anhållen eller gripen eller en *person som påförts arrest enligt lagen om militär disciplin* ur fängelse eller annat förvar eller från den tjänstemans eller *militärperson*s *uppsikt* som bevakar, ledsagar eller transporterar honom eller henne, eller hjälper denne att undkomma eller

2) hindrar en behörig tjänsteman eller *militärperson* att gripa en flyende som har förordnats att häktas eller anhållas eller som *ska* gripas, *ska* för olaga befriande av fånge dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 1 och 2 § i lagen om verkställighet av böter**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om verkställighet av böter (672/2002) 1 § 1 mom. 2 punkten och 2 § 2 mom.,
 av dem 1 § 1 mom. 2 punkten sådan den lyder i 224/2008, som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

1 §

*Lagens tillämpningsområde**Lagens tillämpningsområde*

I den ordning som föreskrivs i denna lag
 verkställs följande påföljder:

I den ordning som föreskrivs i denna lag
 verkställs följande påföljder:

2) avgift som avses i 44 § 2 mom. och 45 b §
 i militära disciplinlagen (331/1983),

2) *disciplinbot som ett utegångsförbud har
 förvandlats till med stöd av 72 § 1 mom. i la-
 gen om militär disciplin (/) eller som ar-
 rest har förvandlats till med stöd av 73 § 1
 mom. i den lagen,*

2 §

2 §

*Påföljders verkställbarhet**Påföljders verkställbarhet*

En avgift enligt militära disciplinlagen är
 verkställbar omedelbart efter förvandlingen
 till en avgift.

*Sådan disciplinbot enligt 72 § 1 mom. eller
 73 § 1 mom. i lagen om militär disciplin som
 ett utegångsförbud eller arrest har förvand-
 lats till är verkställbar omedelbart efter för-
 vandlingen.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av lagen om försvarsmakten**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om försvarsmakten (551/2007) 7 § och
fogas till 19 § ett nytt 3 mom. samt till lagen en ny 23 a § som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

7 §

*Militär disciplin**Militär disciplin*

Försvarsmakten kan utöva disciplinär makt på
det sätt som föreskrivs i militära disciplinla-
gen (331/1983).

*Bestämmelser om försvarsmaktens disci-
plinära makt finns i lagen om militär disci-
plin (/).*

19 §

19 §

*Utredande av identitet, avlägsnande av en
person och rätt att gripa en person*

*Utredande av identitet, avlägsnande av en
person och rätt att gripa en person*

(nytt 3 mom.)

*En person som lyder under 45 kap. i
strafflagen får dessutom gripas om det av hot
som personen yttrar eller av dennes beteende
i övrigt går att dra den slutsatsen att perso-
nen sannolikt kommer att göra sig skyldig till
ett brott och personen*

*1) är okänd och på förfrågan av en förman
eller ordningspatrull eller en militärperson i
ett vakt- eller jouruppdrag vägrar ge de upp-
gifter som är nödvändiga för att hans eller
hennes identitet ska kunna redas ut, eller*

*2) ger uppenbart oriktiga uppgifter om sin
identitet.*

23 a §

*Undersöknings- och genomsökningsrätt för
kommendören för ett truppförband*

*Undersökning och genomsökning som av-
ses i 25 § 1 mom. i lagen om militär disciplin
får företas i fråga om en person som är i för-
svarsmaktens tjänst och inte lyder under 45
kap. i strafflagen, om det finns skäl att miss-*

tänka att personen har brutit mot de bestämmelser som nämns i det momentet.

På försvarsmaktens egendom samt på narkotika eller alkoholdrycker som innehas olovligt eller olagligt tillämpas på motsvarande sätt vad som föreskrivs i 25 § 2 mom. i lagen om militär disciplin.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av 28 § i lagen om militär krishantering**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om militär krishantering (211/2006) 28 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

28 §

Straffrättsligt ansvar

Personer som deltar i utbildning eller övning som avses i 6 § eller i krishanterings-tjänstgöring lyder under de bestämmelser i 45 kap. i strafflagen som gäller krigsmän. På brott som avses i militära rättegångslagen (326/1983) och som sådana personer har begått på krishanteringsoperationens tjänstgöringsområde tillämpas dock inte bestämmelserna om brott begångna under krigstid. På dem tillämpas bestämmelserna i militära disciplinlagen (331/1983) och *med stöd av den utfärdade* bestämmelser till den del något annat inte bestäms i denna paragraf.

Föreslagen lydelse

28 §

Straffrättsligt ansvar

Personer som deltar i utbildning eller övning som avses i 6 § eller i krishanterings-tjänstgöring lyder under de bestämmelser i 45 kap. i strafflagen som gäller *militärpersoner*. På brott som avses i militära rättegångslagen (326/1983) och som sådana personer har begått på krishanteringsoperationens tjänstgöringsområde tillämpas dock inte bestämmelserna om brott begångna under krigstid. På dem tillämpas bestämmelserna i *lagen om militär disciplin* (/) och bestämmelser *som utfärdats med stöd av den* till den del något annat inte bestäms i denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag**om ändring av 4 § i matrikellagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i matrikellagen (1010/1989) 4 § 2 mom., sådant det lyder i lag 613/2002, som följer:

Gällande lydelse

4 §

Uppgifter i matrikeln

I matrikeln skall dessutom införas
1) uppgift om fullgörande av värnplikt,
2) uppgift om
a) disciplinstraff,
b) av domstol enligt 40 kap. strafflagen utdömt straff för tjänstebrott eller militärt tjänstebrott,
c) av domstol utdömt fängelsestraff för något annat brott, om straffet har ådömts en tjänsteman eller om brottet har begåtts medan den dömda stod i tjänsteförhållande till staten.

Föreslagen lydelse

4 §

Uppgifter i matrikeln

I matrikeln ska dessutom införas
1) uppgift om fullgörande av värnplikt,
2) uppgift om
a) disciplinstraff *med undantag av anmärkning som ges för ett militärbrott*,
b) av domstol enligt 40 kap. i strafflagen (39/1889) utdömt straff för tjänstebrott eller militärt tjänstebrott *med undantag av anmärkning som utdömts för ett militärbrott*,
c) av domstol utdömt fängelsestraff för något annat brott, om straffet har ådömts en tjänsteman eller om brottet har begåtts medan den dömda stod i tjänsteförhållande till staten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag**om ändring av 41 § i gränsbevakningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 41 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

41 §

*Gränsbevakningsmännens befogenheter för
förebyggande och utredning av brott*

Gränsbevakningsväsendet är en förundersökningsmyndighet enligt förundersökningslagen. Gränsbevakningsväsendet vidtar åtgärder för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal självständigt eller tillsammans med en annan myndighet enligt vad som föreskrivs i detta kapitel eller någon annanstans. I fråga om förundersökning av brott enligt militära rättegångslagen (326/1983) och de tvångsmedel som används vid den gäller dessutom vad som föreskrivs i *militära disciplinlagen (331/1983)*.

Föreslagen lydelse

41 §

*Gränsbevakningsmännens befogenheter för
förebyggande och utredning av brott*

Gränsbevakningsväsendet är en *sådan* förundersökningsmyndighet *som avses i* förundersökningslagen. Gränsbevakningsväsendet vidtar åtgärder för förebyggande av brott, utredning av brott och väckande av åtal självständigt eller tillsammans med en annan myndighet *i enlighet med* vad som föreskrivs i detta kapitel eller någon annanstans. I fråga om förundersökning av brott enligt militära rättegångslagen (326/1983) och de tvångsmedel som används vid *förundersökningen* gäller dessutom vad som föreskrivs i *lagen om militär disciplin (/)*.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag**om ändring av 31 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) 31 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

31 §

*Tillämpning av bestämmelserna om militära brott**Föreslagen lydelse*

31 §

Tillämpning av bestämmelserna om militära brott

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om förfarandet vid förundersökning av militära brott och om gränsbevakningsväsendets disciplinära förmän enligt 12 § i militära disciplinlagen (331/1983), om avgivande av utlåtande enligt 31 § i samma lag och om verkställighet enligt 46 § i samma lag i fråga om militära disciplinärenden som behandlas inom gränsbevakningsväsendet.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om förfarandet vid förundersökning av militära brott och om gränsbevakningsväsendets disciplinära förmän enligt 12 § i lagen om militär disciplin (/), om givande av utlåtande enligt 32 § i den lagen och om verkställighet av varning enligt 63 § i den lagen i sådana militära disciplinärenden som behandlas inom gränsbevakningsväsendet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om verkställighetshandlingar, anmälningar och gottgörelse med anknytning till militärdisciplinstraff

I enlighet med statsrådets beslut, fattat efter föredragning från försvarsministeriet, föreskrivs med stöd av 56, 79 och 89 § i lagen om militär disciplin (/):

1 §

Verkställighetshandling för disciplinstraff

Verkställighetshandling vid ett annat straff som påförts vid ett disciplinärt förfarande än disciplinbot är ett exemplar av det beslut som fattats vid det disciplinära förfarandet.

Om verkställigheten av ett straff inte ankommer på den disciplinära förman som påfört straffet, ska han eller hon utan dröjsmål sända en kopia av beslutet för verkställighet till den förman som har hand om verkställigheten.

Ett exemplar av det beslut om påförande av disciplinbot som fattats vid ett disciplinärt förfarande ska sändas till Rättsregistercentralen. Exemplaret får inte sändas innan den tidsfrist som föreskrivs för disciplinbesvär har gått ut. I exemplaret ska det göras en anteckning om huruvida besvär har anförts över beslutet.

Bestämmelser om verkställighetshandling för disciplinstraff som domstolen har dömt finns i justitieministeriets förordning om antecknande av uppgifter i registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden i justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem (1024/2010).

2 §

Sändande av verkställighetshandling

Kommendören för truppförbandet ska till den tjänsteman som handhar sådan verkställighet som avses i 57 § 1 mom. i lagen om militär disciplin sända verkställighetshandlingen i fråga om arrest och ett disciplinstraff som domstolen har utdömt efter att först ha

skaffat en utredning om huruvida beslutet är verkställbart.

Vad som föreskrivs i 1 mom. om kommentären för truppförbandet, gäller i tillämpliga delar huvudstaben, när ärendet har behandlats av hovrätten i första instans.

3 §

Anmälan av gripande, anhållande och häktning

När en person som lyder under lagen om militär disciplin har gripits, anhållits och häktats eller frigetts ska detta utan dröjsmål meddelas till den chef för en grundenhet eller en annan förman som den gripne, anhållne eller häktade personen lyder under.

4 §

Gottgörelsens penningbelopp

Den gottgörelse som avses i 56 § i lagen om militär disciplin är

- 1) 30 euro för anmärkning,
- 2) 30 euro för extra tjänstgöring en gång samt
- 3) 50 euro för utgångsförbud under ett dygn.

För en varning som verkställts i allvarliga störningar under normala förhållanden och i undantagsförhållanden är den gottgörelse som avses i 79 § 2 mom. i lagen om militär disciplin 60 euro.

5 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 20 .